Alexandru Metea
Sergiu Drincu

ANALIZE GRAMATICALE

EDITURA FACLA

ALEXANDRU METEA SERGIU DRINCU

ANALIZE GRAMATICALE

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

Culegerea de față năzuiește să răspundă, în primul rînd, necesităților didactice ale învățămîntului liceal și să fie un manual preparator eficient pentru cei care intenționează să susțină examenul de admitere la facultățile de filologie. Ca atare, exercițiile din cuprinsul ei se mențin în limitele stricte ale programei de învățămînt din liceu și ale celei de admitere în învățămîntul superior filologic. Am lăsat deci la o parte, cu bună știință, exemplificări din subordonate ca atributiva apozitivă și completiva de agent sau circumstanțialele de relație, instrumentală și sociativă, precum și din subordonatele opoziționlă, cumulativă, de excepție și din predicativa suplimentară. Cît privește aceasta din urmă, dacă ea apare într-un text sau altul (de fapt este vorba de un singur caz), situația se datorește dorinței noastre de a ilustra sub aspecte cît mai variate subordonata circumstanțială de mod. De altfel, interpretarea predicativei suplimentare ca subordonată circumstanțială de mod este conformă cu practica analizei sintactice din liceu, unde această propoziție secundară este încadrată, deocamdată, în categoria subordonatei circumstanțiale de mod propriu-zise.

Propunîndu-ne deci să ne conformăm cerințelor programei de liceu, ne-am văzut nevoiți să renunțăm și la unele clasificări din cadrul diferitelor subordonate, așa cum sînt ele prezentate

în ediția a doua a *Gramaticii Academiei GA*). Am reținut totuși, în analizele noastre, cele patru tipuri ale subordonatei circumstanțiale de mod și ale complementului corespunzător, întrucît sîntem încredințați că ele ajută la o mai bună înțelegere a diverselor construcții sintactice modale.

Culegerea cuprinde o sută cincizeci de texte. Este, desigur, o cifră medie, dacă ne raportăm la alte culegeri similare, și ea reflectă orientarea noastră spre o selecție a situațiilor sintactice tipice și mai puțin spre o colecție masivă de cazuri particulare sau discutabile. Din parcurgerea exemplelor, cititorul va putea astfel să se edifice asupra esenței combinațiilor sintactice de diferite tipuri și le va putea utiliza ca modele în diverse analize sintactice mai mult sau mai puțin complicate. Este, de altfel, locul să precizăm că nu am introdus în cartea noastră „rebusuri" sintactice sau texte de o maximă dificultate a căror rezolvare să necesite cunoștințe aprofundate de specialitate. Am optat pentru texte cît se poate de clare, dar nu facile, așa încît rezolvarea lor să solicite o gamă cît mai variată de cunoștințe teoretice și de tehnică a analizei gramaticale.

În selectarea textelor am căutat ca ele să aparțină unor scriitori valoroși ai literaturii noastre și să acopere o perioadă de timp cît mai mare. Apar astfel fragmente din clasici, din Creangă și Eminescu în special, din scriitorii perioadei interbelice, dar și din cei aparținînd generațiilor de după Eliberare. Am căutat, de asemenea, ca exemplele noastre să provină din diverse genuri literare și să surprindă particularitățile sintactice ale variatelor tehnici de creație care au caracterizat o epocă sau alta, ori, mai exact, care au caracterizat arta literară a diferiților scriitori.

Culegerea cuprinde două secțiuni mari : una cu texte rezolvate și comentate, alta cu texte propuse spre rezolvare. Prima secțiune totalizează cincizeci de texte, iar a doua o sută. În ce privește textele din prima parte, ele au fost discutate atît la nivelul frazei, cît și la cel al propoziției, dar, în acest din

Scanned with OKEN Scanner

urmă caz, ne-am orientat numai spre faptele cele mai importante. În acest context, am acordat o atenție sporită predicatului și diferitelor feluri de atribut, în special celor exprimate prin adjective pronominale. De altfel, referitor la pronume, am încercat, prin numeroase exemple, să-l familiarizăm pe cititor cu funcțiile lui sintactice, în special cu cele ale formelor neaccentuate ale pronumelui personal și reflexiv.

În cursul analizei sintactice, am indicat, de cîte ori a fost cazul, elementele regente atît ale propozițiilor subordonate, cît și ale părților secundare de propoziție.

Modul de interpretare a celor o sută de texte necomentate din secțiunea a doua poate fi verificat într-o altă parte a cărții, unde sînt indicate atît rezolvările textelor respective, cît și funcțiile sintactice și valorile morfologice ale unor cuvinte din text. Începînd cu textul 101 nu am mai efectuat analize ale unor părți de propoziție, întrucît am considerat că cele din primele 100 de texte oferă modele suficiente pentru elucidarea diferitelor probleme de sintaxă a propoziției care s-ar mai ivi în continuare.

Pentru fiecare exercițiu am întocmit o schemă a coordonărilor și dependențelor, din care se poate mai lesne vedea structura frazei sau a frazelor care îl compun.

În cadrul delimitării propozițiilor, am marcat intercalările prin puncte de suspensie, iar părțile de propoziție subînțelese le-am așezat între paranteze.

Cuvintele cu rol de predicat au fost redate spațiat.

La finele volumului, cititorul va putea găsi un indice de materii, care-i va înlesni urmărirea problemelor tratate de-a lungul celor o sută cincizeci de texte.

Sperăm ca lucrarea noastră, astfel alcătuită, să fie de un real folos celor cărora se adresează. Sîntem conștienți totodată de faptul că ea poate fi îmbunătățită și, în acest sens, așteptăm sugestiile tuturor celor interesați de problemele gramaticii limbii române.

Scanned with OKEN Scanner

METODOLOGIA ANALIZEI SINTACTICE

Analiza sintactică a frazei este o operaţie complexă. Rezultatele depind, în mare măsură, de respectarea unor etape bine precizate, a căror succesiune este obligatorie.

Prima etapă presupune următoarele operaţii :

1.1. LECTURA TEXTULUI PENTRU A ÎNŢELEGE CÎT MAI EXACT SENSUL FRAZEI ;

1.2. SUBLINIEREA PREDICATELOR ;

1.3. IDENTIFICAREA ŞI, EVENTUAL, ÎNCERCUIREA ELEMENTELOR JONCŢIONALE ;

1.4. STABILIREA LIMITELOR DINTRE PROPOZIŢII ŞI NUMEROTAREA LOR ;

1.5. VERIFICAREA DELIMITĂRII CORECTE A PROPOZIŢIILOR.

A doua etapă, analiza sintactică propriu-zisă a frazei, constă din :

2.1. IDENTIFICAREA PROPOZIŢIILOR PRINCIPALE ;

2.2. ANALIZA PROPOZIŢIILOR SECUNDARE ;

2.3. ALCĂTUIREA SCHEMEI.

În continuare prezentăm aspectele mai importante care trebuie urmărite cînd parcurgem etapele analizei sintactice.

1.1. De foarte multe ori limitele dintre două propoziţii nu pot fi stabilite corect decît în urma unei lecturi foarte atente şi chiar a încadrării frazei analizate într-un context mai larg. În fragmentul următor (textul 63) : *„Cînd află că boierul bătrîn s-a dus la Bucureşti, desigur pentru moşia cucoanei, a chemat pe Luca Talabă şi s-au înţeles să plece şi oamenii să mai stăruiască la cucoană . . .“* (L. Rebreanul, *Răscoala*, 213), apare următoarea alternativă în delimitarea şi analiza ultimelor două propoziţii :

a) *să plece / şi oamenii să mai stăruiască la cucoană . . .*

b) *să plece şi oamenii / să mai stăruiască la cucoană . . .*

În funcţie de delimitarea făcută, ultima propoziţie este completivă indirectă (elementul regent — verbul intranzitiv

Scanned with OKEN Scanner

s-au înțeles), respectiv circumstanțială de scop. Dintre cele două variante, numai a doua (b) este corectă, deoarece la București au plecat nu Luca Talabă și interlocutorul său, ci numai oamenii și boierul Miron Iuga, fapt subliniat prin prezența lui **și**, adverb cu sensul „chiar, chiar și" și nu conjuncție coordonatoare, cum s-ar putea crede din cauza omonimiei.

1.2. Identificarea tuturor verbelor predicative sau copulative folosite la un mod personal, a adverbelor predicative (vezi 2.1), precum și a interjecțiilor care pot îndeplini funcția de predicat (iată, uite și unele onomatopee).

1.3. Elementele joncționale în frază sînt :

1. conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale

a. coordonatoare

— copulative : și, iar, nu numai (că) ... dar (și), nu numai (că)... ci (și);

— adversative : dar, iar, însă, ci;

— disjunctive : ori, sau;

— conclusive : deci, așadar, prin urmare, de aceea, în concluzie, în consecință;

b. subordonatoare

— cu funcții multiple : că, să, ca să, dacă, de;

— specializate.

Iată lista acestor conjuncții specializate și raporturile circumstanțiale pe care le stabilesc :

— propoziția circumstanțială de loc : nu are jonctive specializate ;

— propoziția circumstanțială de timp : pînă, pînă să, pînă ce, ori de cîte ori;

— propoziția circumstanțială de mod : precum, ca și cînd, ca și cum, parcă, de parcă, cu cît;

Scanned with OKEN Scanner

— propoziţia circumstanţială de cauză : căci, deoarece, fiindcă, întrucît, de vreme ce, din moment ce, din cauză că, din pricină că, pentru că ;

— propoziţia circumstanţială de scop : pentru ca să ;

— propoziţia circumstanţială concesivă : deşi, cu toate că, chiar dacă, chiar de, măcar că, măcar să ;

— propoziţia circumstanţială condiţională : în caz că ;

— propoziţia circumstanţială consecutivă : încît.

2. pronumele şi adjectivele relative : cine, care, ce şi cît.
3. pronumele şi adjectivele nehotărîte * : oricine, oricare, orice, orişicine, orişicare, orişice.
4. adverbele relative : unde, încotro, cînd, cum, cît.
5. adverbele nehotărîte * : oriunde, oricînd, oricum, oricît.

1.4. Deoarece elementele joncţionale enumerate sub 1.3. introduc o propoziţie, reiese că ele constituie primul cuvînt al propoziţiei. Elementele joncţionale, cu rare excepţii, ocupă locul întîi în propoziţie şi de aceea segmentarea textului înaintea fiecărui jonctiv rezolvă în general delimitarea propoziţiilor. Există însă şi situaţii cînd întîlnim în frază un lanţ de elemente joncţionale şi atunci trebuie să procedăm după cum urmează :

— două conjuncţii alăturate aparţin aceleiaşi propoziţii numai dacă prima dintre ele stabileşte un raport de coordonare între subordonata care începe cu a doua conjuncţie şi o propoziţie dinainte, construită, de obicei, cu acelaşi element joncţional subordonator (vezi textul 63, propoziţiile 7 şi 11).

---

* Nu au întotdeauna rol de conjuncţie : El citeşte orice. Ea se simte bine oriunde.

Scanned with OKEN Scanner

— o conjuncție coordonatoare se desparte de propoziția care începe cu a doua conjuncție și aparține propoziției principale, dacă grupul celor două conjuncții apare la începutul frazei (vezi textele 80, 97).

— Trei sau mai multe conjuncții se despart întotdeauna. Ultima rămîne pe loc, penultima aparține celei mai apropiate propoziții fără conjuncție, iar primul element joncțional trebuie încadrat tot într-o propoziție fără jonctiv la început, dar situată la oarecare distanță în text :

„Și cum ce mai îmi rămînea de viețuit avea să fie fără nădejde și fără țel, am socotit că era de prisos să mai alung geniul rău . . .“

Matei Caragiale, *Craii de Curte-Veche*, 173.

Primele trei propoziții, care interesează discuția noastră, sînt următoarele :

1. Și . . . am socotit — *propoziție principală ;*
2. cum . . . avea să fie fără nădejde și fără țel — *propoziție circumstanțială de cauză ;*
3. ce mai îmi rămînea de viețuit — *propoziție subiectivă.*

Schematic, repartizarea celor trei jonctive se poate reprezenta astfel :

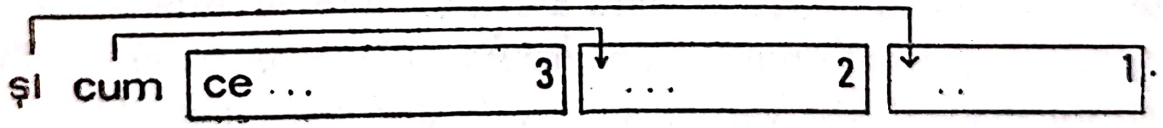

Dificultăți pot apărea și în precizarea sfîrșitului unei propoziții, mai ales atunci cînd propoziția subordonată apare intercalată în structura regentei, imediat după cuvîntul determinat. Așa se întîmplă, de obicei, cu propoziția atributivă, care urmează imediat după elementul nominal la care se referă, cu propozițiile completive directe și indirecte și cu cele circumstanțiale subordonate unui verb la mod nepersonal, respectiv unui adjectiv sau adverb, care ocupă unul din primele locuri

Scanned with OKEN Scanner

în propoziția regentă (Vezi, de pildă, textele 74 și 77). Aceste dificultăți și eventualele delimitări greșite pot fi evitate prin respectarea operației 1.5, de fapt una dintre cele mai importante în analiza sintactică a frazei, deși cele mai multe lucrări de gramatică o trec cu vederea.

1.5. Pentru verificarea segmentării corecte a textului în propoziții trebuie să îmbinăm două criterii : unul formal, morfologic și altul, sintactic.

În primul rînd este nevoie să rescriem textul pe propoziții, una sub alta, verificînd să nu apară două elemente joncționale la aceeași propoziție (excepția este consemnată la 1.4.) și fiecare propoziție să aibă predicat exprimat sau subînțeles.

Al doilea moment este operația de transformare a tuturor propozițiilor subordonate în propoziții principale prin renunțarea la elementele joncționale de coordonare și de subordonare, înlocuirea verbelor predicat la modul conjunctiv (mod al subordonării) cu aceleași verbe la modul indicativ și atașarea unui adjectiv demonstrativ, dacă propoziția se termină cu un substantiv articulat precedat de prepoziție. Al treilea moment este lectura fiecărei propoziții, care acum au devenit propoziții principale independente, pentru a vedea dacă toate cuvintele au funcție sintactică în propoziție. Dacă propoziția a fost delimitată corect, ea va avea sens fără a adăuga alte cuvinte (excepție propozițiile formate numai din verb copulativ, cele care conțin verb impersonal sau verb tranzitiv fără complement direct — care nu au cuvinte în plus și totuși nu au un sens deplin). Astfel fraza „Mai ciudat era că nici cei trei în cauză nu înțelegeau, încît răspunsul lui Moromete c-a tăiat salcîmul ca «să se mire proștii», nu era o batjocură întîmplătoare la adresa fiilor“ (M. Preda, *Morometii*, I 83.) devine, în urma operațiilor de transformare amintite :

1. Mai ciudat era
2. nici cei trei în cauză nu înțelegeau

Scanned with OKEN Scanner

3. răspunsul lui Moromete... nu era o batjocură întîmplătoare la adresa fiilor
4. a tăiat salcîmul
5. se miră proştii.

E suficient să citim fiecare propoziţie pentru a vedea că propoziţiile astfel obţinute nu au nimic în plus, fiecare cuvînt avînd funcţie sintactică în propoziţia respectivă.

2.1. Urmează identificarea propoziţiilor principale şi a rolului sintactic pe care îl îndeplinesc propoziţiile secundare în frază.

În general, propoziţiile principale sînt propoziţiile care au sens deplin, dar criteriul semantic nu este suficient în toate cazurile, căci există şi propoziţii principale care din punct de vedere al înţelesului sînt deficitare. Propoziţiile principale regente ale unor propoziţii subiective, predicative, completive directe — în mod obişnuit —, ale unor propoziţii atributive şi circumstanţiale cu corelative în regentă — de cele mai multe ori —, nu cuprind o comunicare completă, dacă le citim fără aceste subordonate. De aceea, un criteriu mai sigur pentru identificarea propoziţiilor principale este absenţa oricărui element joncţional subordonator. (Realizarea raportului de subordonare prin juxtapunere, adică prin alăturarea, fără element joncţional, a regentei şi subordonatei, este foarte rară în limba română contemporană. Iată totuşi o frază în care prima propoziţie este circumstanţială condiţională : *Ai carte, ai parte.*)

Propoziţiile secundare se identifică prin prezenţa unui jonctiv subordonator şi prin rolul lor sintactic faţă de un cuvînt din propoziţia regentă.

2.2. Stabilirea felului subordonatelor depinde de :

a) caracterul elementului regent, în cazul propoziţiilor subordonate subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă şi completivă indirectă ;

b) conţinutul propoziţiei subordonate, în cazul propoziţiilor circumstanţiale.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru a identifica în frază o propoziție subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă sau completivă indirectă ne vine în ajutor numai cercetarea elementului regent, căci aceste propoziții sînt introduse prin aceleași elemente joncționale. Astfel frazele următoare au în structura lor o subordonată identică :

Nu se știa *că vine.*
Adevărul este *că vine.*
Mă bucură știrea *că vine.*
Eu nu știam *că vine.*
Eu nu sînt sigur *că vine.*

Propoziția subordonată *că vine* are, pe rînd, rolul de subiect, nume predicativ, atribut, complement direct și complement indirect, deoarece elementul regent este diferit sau are anumite particularități morfologice (verb reflexiv impersonal, verb copulativ, substantiv, verb tranzitiv, adjectiv cu rol de nume predicativ).

Aceste propoziții subordonate, numite și necircumstanțiale, se identifică deci numai în funcție de rolul lor sintactic pe care îl îndeplinesc pe lîngă un element regent bine precizat.

Astfel, propoziția subiectivă este „cerută", în mod obișnuit, de predicate exprimate prin :

— verbe personale la persoana a III-a, singular sau plural.

Au venit *cine au fost invitați.*
Ce naște din pisică soareci mănîncă.

— verbe la diateza reflexivă, persoana a III-a, singular, cu valoare impersonală, cum ar fi *se știe, se spune, se povestește, se întîmplă* etc.

— verbe la diateza activă, persoana a III-a, singular, unipersonale (*trebuie, rezultă, reiese* etc.) sau folosite unipersonal (*ajunge, place, rămîne, merge, interesează, privește* etc.), însoțite

Scanned with OKEN Scanner

sau nu de pronume personale în cazul dativ sau acuzativ, cu funcție de complement indirect, respectiv complement direct (Aceste pronume nu indică persoana subiectului !).

— expresii verbale impersonale : *e bine, e adevărat, e posibil, e firesc* etc.

— adverbe și locuțiuni adverbiale predicative : *bine, probabil, desigur, fără îndoială, firește* etc. (ele sînt urmate, întotdeauna, de una dintre conjuncțiile subordonatoare *că, să, ca să, dacă, de*, care introduc propoziția subiectivă).

Propoziția predicativă urmează numai după propoziții care cuprind un verb copulativ fără nume predicativ. Verbele copulative sînt *a fi, a deveni, a (se) părea, a însemna, a se face, a ieși, a rămîne, a ajunge, a se simți, a se crede, a se arăta, a sta, a se naște, a se chema, a se numi, a reprezenta, a constitui.* În afară de *a deveni*, singurul verb întotdeauna copulativ, celelalte verbe, inclusiv *a fi*, pot fi folosite atît cu valoare copulativă, cît și cu valoare predicativă.

Astfel, verbul *a fi* este verb predicativ și deci formează un predicat verbal în următoarele situații :

1. cînd arată existența (are sensul „există, se află, se găsește")

În orașul nostru *sînt* multe uzine.

2. în construcții ca *mi-e foame, mi-e sete, mi-e teamă* etc., în care *foame, sete, teamă* au rol de subiect, iar pronumele *mi*, rol de complement indirect (vezi GA, II, p. 100).

3. cînd are valoare impersonală (cu sensul „se întîmplă, se petrece"). Cu această valoare, verbul *a fi* apare mai ales în construcții fixe :

a. în subordonate formate numai din conjuncțiile *dacă* sau *cînd* și verbul impersonal *este*, după care urmează o propoziție subiectivă :

Dacă (cînd) *va fi* să plecăm, vă vom anunța.

b. în fraze alcătuite din propoziție subiectivă introdusă prin conjuncție subordonatoare (*dacă, să*), o propoziție regentă,

Scanned with OKEN Scanner

formată numai din verbul cu valoare impersonală *este* și o propoziție circumstanțială sau de cauză sau de scop. Astfel în fraza :

„Si [1]/ dacă ramuri bat în geam [2]/
Și se cutremur plopii, [3]/
E [1]/ ca în minte să te am [4]/
Și-ncet să te apropii [5]/.

(M. Eminescu, *Poezii*, 151)

propoziția principală (1), formată numai din verbul impersonal *e*, este încadrată de două propoziții subiective (2 și 3) și două circumstanțiale de scop (4 și 5).

4. cînd este auxiliar al diatezei pasive, forma compusă *a fi* + participiul unui verb tranzitiv alcătuiește un predicat v e r b a l.

Eu *am fost convins* de un coleg că Ion are dreptate.

Pentru a nu confunda, din cauza omonimiei, un verb la diateza pasivă cu un verb copulativ urmat de un nume predicativ, trebuie să avem în vedere că :

a. un verb la diateza pasivă exprimă o acțiune, în timp ce predicatul nominal atribuie subiectului o însușire sau o stare ;

b. după un verb la diateza pasivă poate apărea un complement de agent (în cazul nostru *de un coleg*), care identifică pe autorul acțiunii ;

c. un verb la diateza pasivă poate fi înlocuit prin același verb la diateza activă, complementul de agent devenind subiect (Un coleg m-*a convins* că Ion are dreptate) ;

d. construcția este un predicat nominal numai dacă participiul are valoare adjectivală, deci dacă fraza „Eu am fost *convins* că Ion are dreptate“ este echivalentă cu „Eu am fost *sigur* că Ion are dreptate“.

5. cînd intră în structura unor locuțiuni verbale, cum ar fi *a fi pe punctul, a fi în stare, a fi în măsură, a fi în pericol* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Verbul *a fi* cu valoare copulativă, regent al unei propoziții predicative apare de obicei în propoziții regente care au următoarea structură :

a) subiect (exprimat prin substantiv abstract) ± atribut (care exprimă posesia) + verbul copulativ *este*, după care urmează propoziția predicativă, cu rol de nume predicativ.

Dorința noastră este *să învățăm.*
Adevărul este *că are dreptate.*
Ideea lui a fost *să plecăm la munte.*
Problema este *unde ne petrecem vacanța.*

b) regenta este formată din verbul copulativ *a fi*, persoana a III-a, singular. În acest caz, înainte stă o propoziție subiectivă, introdusă numai prin pronume relativ (*ceea ce, ce*), iar după verbul copulativ urmează o propoziție predicativă :

Ceea ce nu am știut pînă acum [1]/ e [2]/ că Maria e o poetă talentată. [3]/

Verbul *a (se) părea* este copulativ numai atunci cînd are subiect (Problema *pare dificilă*. Cartea mi *se pare interesantă*). Cînd are valoare impersonală, el formează predicat verbal și este urmat de o propoziție subiectivă (Se pare *că are dreptate*).

Verbul *a însemna* este verb predicativ cînd are sensul „a scrie, a nota, a face semn", în celelalte cazuri fiind copulativ. Cu valoare de verb copulativ, *a însemna* poate fi întîlnit în două construcții fixe :

a) propoziție subiectivă construită cu *dacă* sau *să* + propoziție regentă formată numai din verbul copulativ *înseamnă* + propoziție predicativă.

Dacă lipsește [1]/ înseamnă [2]/ că e bolnav. [3]/

b) pronume relativ-interogativ *ce* (cu rol de nume predicativ) + verbul copulativ *înseamnă* + subiect sau propoziție subiectivă.

Ce înseamnă creația lui Eminescu pentru poezia românească ?

317.781

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ IAȘI

Scanned with OKEN Scanner

Verbele *a ajunge, a ieși, a se face,* sînt verbe copulative atunci cînd sînt echivalente cu *a deveni ; a rămîne, a sta* atunci cînd pot fi înlocuite cu *a fi, a nu deveni altfel ; a se chema, a se numi, a reprezenta, a constitui* cînd sînt substituibile prin *a fi* sau *a însemna,* iar *a se crede, a se arăta, a se naște* în anumite construcții (El *se crede* un bun *șahist.* Problema *se arată dificilă.* Românul *se naște poet.*)

Propoziția atributivă determină întotdeauna numai substantive, pronume sau părți de vorbire substantivizate. Ea urmează, în toate cazurile, după elementul regent. Dacă cuvîntul determinat nu ocupă ultimul loc în propoziția regentă, propoziția atributivă apare intercalată (Cartea *pe care am citit-o* a fost interesantă).

Propoziția completivă directă determină numai verbe tranzitive care nu au alt complement direct în structura regentei (fac excepție verbele tranzitive *a învăța, a ruga, a întreba, a sfătui* etc., care pot fi construite cu două complemente directe, primul, un nume de ființă, iar al doilea, un nume de lucru sau o acțiune). În general sînt intranzitive și deci nu pot avea nici complement direct, nici completivă directă verbele care exprimă mișcarea (*a merge, a sosi, a pleca, a ieși* etc.), toate verbele copulative, verbele unipersonale cu valoare impersonală (*trebuie, rezultă, reiese, place* etc.), expresiile verbale impersonale (*e bine, e ușor, e posibil, e adevărat* etc.), verbele la diateza reflexivă sau activă pronominală cu pronumele în cazul acuzativ și verbele la diateza pasivă (excepție verbele cu dublu complement direct, enumerate mai sus).

Propoziția completivă indirectă are ca element regent un verb de obicei intranzitiv, participii și adjective.

Spre deosebire de toate aceste propoziții subordonate, cele numite circumstanțiale au o oarecare independență față de regentele lor, în sensul că identificarea lor nu depinde de anumite trăsături ale elementului regent.

Scanned with OKEN Scanner

Aceeaşi propoziţie regentă poate fi determinată de propoziţii circumstanţiale diferite :

Plec, *unde locuiesc părinţii mei.*
Plec, *cînd am timp liber.*
Plec, *cum pleacă toată lumea.*
Plec, *fiindcă am terminat lucrul.*
Plec, *ca să nu te întîlnesc.*
Plec, *deşi plouă.*
Plec, *dacă nu vii la timp.*

Verbul *plec* este complinit, în ordine, de propoziţii circumstanţiale de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, concesivă, condiţională.

Această independenţă relativă faţă de regentă este oarecum anulată de existenţa unor elemente joncţionale „specializate", care nu lasă nici un dubiu asupra circumstanţei exprimate de propoziţia respectivă (vezi lista acestor elemente joncţionale la 1.3). Pe de altă parte, atunci cînd subordonatele circumstanţiale sînt construite cu elemente joncţionale cu funcţii multiple (*că, să, ca să, dacă, de, unde, cînd, cum* etc.) înlocuirea lor cu una din conjuncţiile „specializate" este un criteriu sigur de verificare a soluţiei propuse. Astfel în fraza :

„La steaua [1]/ care-a răsărit [2]/
E-o cale-atît de lungă [1]/,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii [3]/ să ne-ajungă [4]/."

(M. Eminescu, *Poezii*, 177.)

elementele joncţionale ale ultimelor două propoziţii pot fi înlocuite : ***încît*** mii de ani i-au trebuit luminii (deci circumstanţială consecutivă) ***pentru ca să*** ne ajungă (deci circumstanţială de scop). O atenţie deosebită trebuie acordată conjuncţiei *dacă*, care introduce, în afară de propoziţii necircumstanţiale (subiective, predicative, atributive, completive directe şi indirecte), nu nu-

Scanned with OKEN Scanner

mai circumstanțiale condiționale (*dacă* poate fi înlocuit cu *în caz că*), ci și circumstanțiale concesive (*dacă* este echivalent cu *chiar dacă*), cauzale, (*dacă* este substituibil prin *din moment ce, fiindcă* ; acest tip de propoziție cauzală apare mai ales în fraze interogative sau care cuprind afirmații categorice de tipul : *Fără îndoială că dacă . . .*, *Este incontestabil că dacă . . .*, cum se poate vedea în Textul 24), temporale, în vorbirea populară și în limba veche (dacă = *cînd*).

2.3. Schema frazei, care încheie analiza sintactică a frazei, reflectă raporturile dintre propoziții. În schemă, propozițiile sînt redate prin numerele lor de ordine, care sînt așezate pe mai multe planuri : în planul întîi propozițiile principale, în planul al doilea subordonatele care depind de propoziții principale, în planul al treilea subordonatele care determină pe cele din planul al doilea și așa mai departe, raportul de coordonare fiind marcat prin linii orizontale, iar cel de subordonare prin linii verticale care unesc subordonata cu regenta ei. Astfel schema frazei de mai sus este :

Prin respectarea acestor etape analiza sintactică a frazei devine un mijloc eficient și plăcut de aprofundare a cunoștințelor teoretice de gramatică.

TEXTE ANALIZATE ȘI COMENTATE

Scanned with OKEN Scanner

1. Stă el oleacă şi se sfătuieşte cu gîndul : „Să trec peste dînsele am să omor o mulţime ; să dau prin apă, mă tem că m-oiu îneca, cu cal cu tot. Dar tot mai bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, decît să curm viaţa atîtor gîzuliţe nevinovate.“

I. Creangă, *Opere*, I, 106.

Analiza sintactică a frazei :

1. S t ă el oleacă — *propoziţie principală ;*
2. şi s e s f ă t u i e ş t e cu gîndul — *propoziţie principală, coordonată cu 1.*
3. S ă t r e c peste dînsele — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 4 ;*
4. a m s ă o m o r o mulţime — *propoziţie principală ;*
5. s ă d a u prin apă — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 6 ;*
6. m ă t e m — *propoziţie principală ;*
7. că m-o i u î n e c a, cu cal cu tot — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — verbul intranzitiv la diateza reflexivă* m ă t e m).
8. Dar tot m a i b i n e — *propoziţie principală ;*
9. s ă d a u prin apă — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (are rol de subiect al adverbului predicativ* m a i b i n e) ;
10. cum a d a Dumnezeu — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (propriu-zisă) subordonată faţă de 9 ;*
11. decît s ă c u r m viaţa atîtor gîzuliţe nevinovate — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 8.*

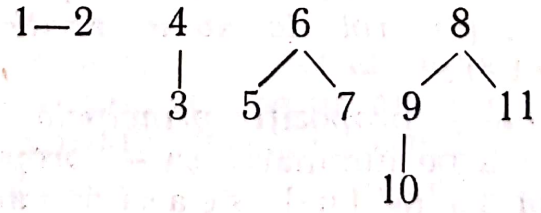

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

a m s ă o m o r, m-o i u î n e c a, a d a : predicate verbale exprimate prin verbe predicative la forme populare de viitor ;

Scanned with OKEN Scanner

c u c a l c u t o t : complement indirect (GA îl consideră complement sociativ) exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, acuzativ, nearticulat, precedat de locuțiunea prepozițională c u t o t c u ;

m a i b i n e : predicat nominal exprimat printr-un adverb predicativ la gradul comparativ pe lîngă care se subînțelege verbul e s t e ;

a t î t o r : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul g î z u l i ț e ;

g î z u l i ț e : atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, cazul genitiv (dezinența cazului genitiv este preluată de adjectivul a t î t o r care precede substantivul).

2. Din partea mea, mîncarea-i numai o zăbavă : băuturica mai este ce este, zise Setilă ; și aș ruga pe luminarea-sa că, dacă are de gînd a ne ospăta, după cum s-a hotărît, apoi să ne îndeasscă mai mult cu udeala, pentru că acolo stă puterea și îndrăzneala.

I. Creangă, *Opere*, I. 117.

Analiza sintactică a frazei :

1. Din partea mea, mîncarea-i numai o z ă b a v ă — *propoziție principală ;*
2. băuturica mai e s t e — *propoziție principală ;*
3. c e e s t e — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 2 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e s t e*) ;*
4. z i s e Setilă — *propoziție principală incidentă ;*
5. și a ș r u g a pe luminarea-sa — *propoziție principală ;*
6. că ... apoi s ă ne î n d e s e a s c ă mai mult cu udeala — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* a ș r u g a *care se poate construi cu două complemente directe) ;*
7. dacă a r e d e g î n d a ne ospăta — *propoziție secundară circumstanțială cauzală, subordonată față de 6 ;*

Scanned with OKEN Scanner

8. după cum s-a hotărît — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 7 ;*
9. pentru că acolo stă puterea și îndrăzneala — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6.*

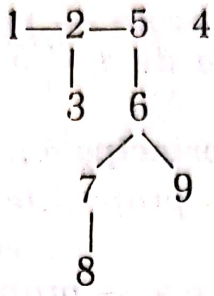

Observații de sintaxă a propoziției :

d i n p a r t e a m e a : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră complement circumstanțial de relație), exprimat prin pronume posesiv precedat de locuțiunea prepozițională d i n p a r t e a, care cere cazul genitiv ;
e s t e : predicat nominal, exprimat printr-un verb copulativ, conjugarea a IV-a, indicativ, prezent, rolul de nume predicativ fiind îndeplinit de propoziția predicativă care urmează ;
c e e s t e : predicat nominal format din verbul copulativ e s t e și numele predicativ exprimat prin pronumele relativ c e în cazul nominativ ;
a r e d e g î n d : predicat verbal, exprimat printr-o locuțiune verbală ;
a o s p ă t a : complement direct al locuțiunii verbale tranzitive a r e d e g î n d, exprimat printr-un verb la modul infinitiv ;
n e : complement direct al verbului tranzitiv a o s p ă t a, exprimat prin pronume personal, persoana I, plural, acuzativ, formă neaccentuată ;
p u t e r e a ș i î n d r ă z n e a l a : subiect multiplu.

3. Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă ; cine se duce acolo bè și mănîncă. Iar pe la noi, cine are bani bea și mănîncă, iară cine nu, se uită și rabdă.

I. Creangă, *Opere*, I, 128.

Scanned with OKEN Scanner

Analiza sintactică a frazei :

1. Şi a ţ i n u t veselia ani întregi — *propoziţie principală ;*
2. şi acum mai ţ i n e încă — *propoziţie principală ;*
3. cine s e d u c e acolo — *propoziţie secundară subiectivă subordonată faţă de 4 şi 5 (are rol de subiect al verbelor* b è *şi* m ă n î n c ă*) ;*
4. b è — *propoziţie principală ;*
5. şi m ă n î n c ă — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 4.*
6. Iar pe la noi . . . b e a — *propoziţie principală ;*
7. cine a r e bani — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6 şi 8* (are rol de subiect al verbelor b è şi m ă n î n c ă) ;
8. şi m ă n î n c ă — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 6 ;*
9. iară . . . s e u i t ă — *propoziţie principală, coordonată adversativă faţă de 8 ;*
10. cine n u — *propoziţie secundară subiectivă, eliptică de predicat (lipseşte verbul* a r e*), subordonată faţă de 9 şi 11 (are rol de subiect al verbelor* s e u i t ă *şi* r a b d ă*) ;*
11. şi r a b d ă — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 9.*

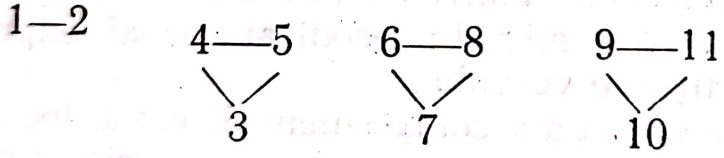

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

a n i : complement circumstanţial de timp, exprimat printr-un substantiv comun, masculin, plural, acuzativ, nearticulat ;

m a i : adverb de mod, fără funcţie sintactică ;

î n c ă : complement circumstanţial de mod, exprimat printr-un adverb de mod ;

c i n e : pronume relativ în cazul nominativ, are funcţia de subiect ;

p e l a n o i : complement circumstanțial de loc, exprimat printr-un pronume personal, persoana I, plural, acuzativ, precedat de prepoziția compusă p e l a.

4. Și povestind el, care nu mai vedea, ceea ce nu văzuseră cei ce vedeau, strînse o comoară cu bani, o turnă într-un ulcior și ulciorul îl îngropă la rădăcina unui castan din grădina lui.

B. Ștefănescu-Delavrancea, *Scrieri alese*, I, 258.

Analiza sintactică a frazei :

1. Și povestind el, ... s t r î n s e o comoară cu bani — *propoziție principală ;*
2. care n u mai v e d e a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — pronumele personal* e l) ;
3. ceea ce n u v ă z u s e r ă cei — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv la modul gerunziu* p o v e s t i n d) ;
4. ce v e d e a u — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — pronumele demonstrativ* c e i) ;
5. o t u r n ă într-un ulcior — *propoziție principală, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 1 ;*
6. și ulciorul îl î n g r o p ă la rădăcina unui castan din grădina lui — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 5.*

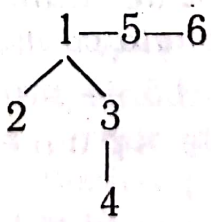

Observații de sintaxă a propoziției :

p o v e s t i n d : complement circumstanțial de mod, exprimat printr-un verb, conjugarea a IV-a, gerunziu, diateza activă, tranzitiv ;
c a r e : subiect, exprimat printr-un pronume relativ, cazul nominativ ;

Scanned with OKEN Scanner

c e e a c e : complement direct, exprimat printr-un pronume relativ compus, cazul acuzativ ;
c e : subiect, exprimat printr-un pronume relativ, cazul nominativ ;
d i n g r ă d i n a : atribut substantival prepoziţional, exprimat printr-un substantiv comun, feminin, acuzativ, articulat hotărît, precedat de prepoziţia simplă d i n ;
l u i : atribut pronominal genitival, exprimat printr-un pronume personal, persoana a III-a, masculin, singular, genitiv.

5. Întrebarea era, deocamdată, ce caută el acolo şi de ce îl priveşte pe furiş, în asemenea chip, acest boier străin ? Plăcut e la vorbă şi toate pare a le spune bine, dar acuma acei ochi mari şi bulbucaţi i se par înşelători.

M. Sadoveanu, *Opere*, XIII, 704.

Analiza sintactică a frazei :

1. Întrebarea e r a, deocamdată — *propoziţie principală ;*
2. ce c ă u t a el acolo — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 1 (are rolul de nume predicativ al verbului copulativ* e r a) ;
3. şi de ce îl p r i v e ş t e pe furiş, în asemenea chip, acest boier străin — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 1 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e r a), *coordonată copulativă cu 2 ;*
4. P l ă c u t e la vorbă — *propoziţie principală ;*
5. şi toate p a r e a le s p u n e bine — *propoziţie principală, coordonată cu 4 ;*
6. dar acuma acei ochi mari şi bulbucaţi i s e p a r î n ş e l ă t o r i — *propoziţie principală, coordonată adversativă faţă de 5.*

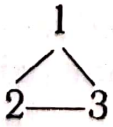

Observații de sintaxă a propoziției :

e r a : predicat nominal, format din verb copulativ, conjugarea a IV-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular și o propoziție predicativă (2) cu rol de nume predicativ ;

c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;

d e c e : complement circumstanțial de cauză, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;

a c e s t : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, masculin, singular, nominativ (element regent — substantivul b o i e r) ;

p l ă c u t e : predicat nominal cu nume predicativ exprimat prin adjectiv provenit din participiu, masculin, cazul acuzativ, formă neaccentuată) ;

l a v o r b ă : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră complement circumstanțial de relație), exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă l a ;

t o a t e : complement direct, exprimat prin pronume nehotărît, neutru, plural, cazul acuzativ (reluat prin l e : pronume personal, persoana a III-a, plural, neutru, cazul acuzativ, formă neaccentuată) ;

p a r e a s p u n e : predicat nominal, format din verb copulativ, conjugarea a II-a, indicativ, prezent, persoana a III-a, singular și un nume predicativ, exprimat prin verb, modul infinitiv ;

s e p a r î n ș e l ă t o r i : predicat nominal cu numele predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, masculin, plural, cazul nominativ, gradul pozitiv ;

i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, dativ, formă neaccentuată.

6. Să mai știi că, pentru un barbat isteț, treaba nu-i cu primejdie. Păgînii au arătat putere pînă acuma și au stropșit atîtea oști

Scanned with OKEN Scanner

ale crailor creştinătăţii, încît ei nu pot crede că poate fi cineva pe lumea asta care să le steie împotrivă.

M. Sadoveanu, *Opere*, XIII, 773.

Analiza sintactică a frazei :

1. S ă mai ş t i i — *propoziţie principală* ;
2. că, pentru un barbat isteţ, treaba n u - i c u p r i m e j d i e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă ş t i i) ;
3. Păgînii a u a r ă t a t putere pînă acuma — *propoziţie principală ;*
4. şi a u s t r o p ş i t atîtea oşti ale crailor creştinătăţii — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 3 ;*
5. încît ei n u p o t crede — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 4 ;*
6. că p o a t e fi cineva pe lumea asta — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv la modul infinitiv* c r e d e) ;
7. care s ă le s t e i e î m p o t r i v ă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — pronumele nehotărît* c i n e v a).

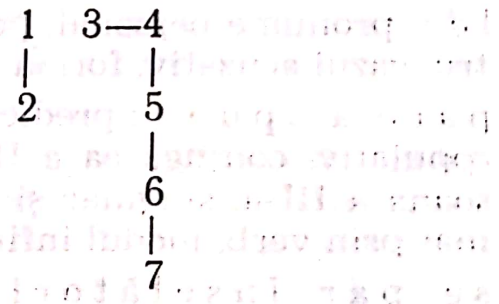

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

n u - i c u p r i m e j d i e : *predicat nominal ;*
a t î t e a : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, feminin, plural, acuzativ ;
c r e d e : complement direct, exprimat prin verb la modul infinitiv ;
f i : complement direct, exprimat prin verb la modul infinitiv (în text are sensul a e x i s t a) ;
a s t a : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, feminin, singular, acuzativ ;

Scanned with OKEN Scanner

c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;
s ă s t e i e î m p o t r i v ă : predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală.

7. De la cele dintăi schimburi de vorbe între cei de față, părintele Nicodim a înțeles că nu se luase încă hotărîre cine anume să ducă la Domnie calul. Rînduiala firească ar fi fost să-l ducă Simion, ca unul ce se afla așezat comis la Timiș.

M. Sadoveanu, *Opere*, XIII, 818.

Analiza sintactică a frazei :

1. De la cele dintăi schimburi de vorbe între cei de față, părintele Nicodim a î n ț e l e s — *propoziție principală* ;
2. că n u s e l u a s e încă hotărîre — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* a î n ț e l e s) ;
3. cine anume s ă d u c ă la Domnie calul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* h o t ă r î r e).
4. Rînduiala firească a r f i f o s t — *propoziție principală* ;
5. s ă -l d u c ă Simion, ca unul — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 4 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* a r f i f o s t) ;
6. ce s e a f l a așezat comis la Timiș — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — pronumele nehotărît* u n u l).

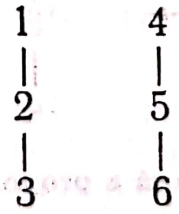

Observații de sintaxă a propoziției :

c e l e d i n t ă i : atribut adjectival, exprimat prin numeral ordinal precedat de articol adjectival ;
d e l a . . . s c h i m b u r i d e v o r b e : complement

Scanned with OKEN Scanner

circumstanțial de timp, exprimat printr-o locuțiune substantivală ;
a r f i f o s t : predicat nominal, rolul numelui predicativ fiind îndeplinit de o propoziție predicativă (5).

8. De citit, citeam și eu, acum mai mult ca oricînd și cu un neîntîlnit soi de înverșunare, căutînd mereu asemănări, cum caută unii bolnavi care nu știu sigur ce au, în cărțile de medicină, simptome asemănătoare cu ale lor.

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 265.

Analiza sintactică a frazei :

1. De citit, c i t e a m și eu, acum mai mult ca oricînd și cu un neîntîlnit soi de înverșunare, căutînd mereu asemănări — *propoziție principală* ;
2. cum c a u t ă unii bolnavi . . . în cărțile de medicină, simptome asemănătoare cu ale lor — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 1* ;
3. care n u ș t i u sigur — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* b o l n a v i) ;
4. ce a u — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* n u ș t i u).

1
|
2
|
3
|
4

Observații de sintaxă a propoziției :

u n i i : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, acordat în gen, număr și caz cu substantivul b o l n a v i ;
c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;

Scanned with OKEN Scanner

c u a l e l o r : complement indirect al adjectivului a s e m ă n ă t o a r e, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, genitiv.

9. Cînd Niculaie aduse scaunul, Ţugurlan se făcu că nu vede şi se aşeză şi el jos pe pămînt. Rămase apoi tăcut şi aşteptă tot aşa cum aşteptau şi ei, avînd aerul că a venit aşa degeaba şi că are de gînd să stea aşa degeaba cît timp au să stea şi ei.

Marin Preda, *Moromeţii*, I, 262.

Analiza sintactică a frazei :

1. Cînd Niculaie a d u s e scaunul — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 2* ;
2. Ţugurlan s e f ă c u — *propoziţie principală* ;
3. că n u v e d e — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 2 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* s e f ă c u) ;
4. şi s e a ş e z ă şi el jos pe pămînt — *propoziţie principală, coordonată cu 2.*
5. R ă m a s e apoi t ă c u t — *propoziţie principală* ;
6. şi a ş t e p t ă ... avînd aerul — *propoziţie principală, coordonată* cu 5 ;
7. tot aşa cum a ş t e p t a u şi ei — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 6 ;*
8. că a v e n i t aşa degeaba — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — substantivul* a e r u l) ;
9. şi că a r e d e g î n d — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — substantivul a e r u l), coordonată copulativă cu 8 ;*
10. s ă s t e a aşa degeaba — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — locuţiunea verbală tranzitivă* a r e d e g î n d) ;
11. cît timp a u s ă s t e a şi ei — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 10.*

Scanned with OKEN Scanner

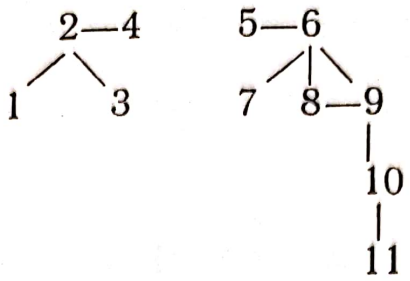

Observații de sintaxă a propoziției :

s e f ă c u : formează un predicat nominal împreună cu propoziția predicativă (în text verbul copulativ s e f ă c u poate fi înlocuit cu s e p r e f ă c u) ;
r ă m a s e t ă c u t : predicat nominal format din verbul copulativ r ă m a s e (în text nu are sensul „a staționa, a se opri"), conjugarea a III-a, indicativ, perfectul simplu, persoana a III-a, singular și numele predicativ exprimat prin adjectiv provenit din participiu, masculin, singular, nominativ ;
a v î n d a e r u l : complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune verbală la modul gerunziu ;
a r e d e g î n d : predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală.

10. Furtul se făcea sub ochii lor, printr-o a doua țeavă de scurgere, nu prea ingenioasă, care pornea chiar de la coș. Oamenii care măcinau se sprijineau chiar cu mîna de ea, fără să le treacă prin cap ce fel de scurgere avea țeava aceea.

Marin Preda, *Moromeții*, I, 275.

Analiza sintactică a frazei :

1. Furtul s e f ă c e a sub ochii lor, printr-o a doua țeavă de scurgere, nu prea ingenioasă — *propoziție principală ;*
2. care p o r n e a chiar de la coș — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* ț e a v ă) ;
3. Oamenii . . . s e s p r i j i n e a u chiar cu mîna de ea — *propoziție principală ;*
4. care m ă c i n a u — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* o a m e n i i) ;

Scanned with OKEN Scanner

5. fără să le treacă prin cap — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 3 ;*

6. ce fel de scurgere avea țeava aceea — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al locuțiunii verbale impersonale* să treacă prin cap).

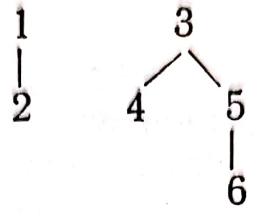

Observații de sintaxă a propoziției :

printr-o țeavă : complement circumstanțial de loc, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziție ;

nu prea ingenioasă : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, feminin, singular, acuzativ, gradul superlativ absolut ;

care : în ambele situații este subiect, exprimat prin pronume relativ în cazul nominativ ;

cu mîna : complement indirect (GA îl consideră complement circumstanțial instrumental), exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, articulat hotărît, precedat de prepoziția simplă cu ;

să treacă prin cap : predicat verbal, exprimat printr-o locuțiune verbală impersonală la modul conjunctiv ;

aceea : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul țeava.

11. În sufletul mulțimii românești — mașina ciudată de zburat a fost mai mult decît o mașină, iar inginerul Vlaicu mai mult decît inginer. Dovada cea mai bună e că în alte părți mașinile

Scanned with OKEN Scanner

de zburat n-au produs nici pe departe acea „psihoză", a ni se ierta cuvîntul, ce s-a observat la noi.

Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, p. 210.

Analiza sintactică a frazei :

1. În sufletul mulțimii românești — mașina ciudată de zburat a f o s t m a i m u l t decît o mașină — *propoziție principală ;*
2. iar inginerul Vlaicu (a f o s t) m a i m u l t decît inginer — *propoziție principală, coordonată cu 1 ;*
3. Dovada cea mai bună e — *propoziție principală ;*
4. că în alte părți mașinile de zburat n - a u p r o d u s nici pe departe acea „psihoză" — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul copulativ* e*) ;*
5. a ni s e i e r t a cuvîntul — *propoziție principală incidentă ;*
6. ce s-a o b s e r v a t la noi — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* „p s i h o z ă").

NOTĂ : Infinitivul a se ierta, din propoziția 5, are valoare de imperativ și, ca atare, poate avea funcție predicativă.

1—2 3 5
|
4
|
6

Observații de sintaxă a propoziției :

a f o s t m a i m u l t (prop. 1 și 2) : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin adverbul m u l t la gradul comparativ de superioritate ;

d e c î t o m a ș i n ă : complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de adverbul de comparație d e c î t, articulat cu articol nehotărît ;

o e a m a i b u n ă : atribut adjectival, exprimat prin

Scanned with OKEN Scanner

adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, gradul superlativ relativ ;
n i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana I, plural, dativ, forma neaccentuată ;
c e : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ.

12. Aici am constatat că urmele digitale care au rămas pe ușa șifonierului provin de la mîna stîngă și că sînt fixate imediat sub butonul ușii din dreapta, în locul unde în mod obișnuit se apasă pentru a se închide ușa. Această poziție a urmelor a determinat concluzia că ele sînt recente, eventual produse o dată cu cele de pe comutatoare, deoarece într-o altă ipoteză ar fi trebuit să se șteargă prin suprapunerea peste ele a altor urme ale lui Damian Gheorghe, care zilnic umbla în șifonier.

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 260—261.

Analiza sintactică a frazei :

1. Aici a m c o n s t a t a t — *propoziție principală ;*
2. că urmele digitale... p r o v i n de la mîna stîngă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* a m o b s e r v a t) ;
3. care a u r ă m a s pe ușa șifonierului — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* u r m e l e) ;
4. și că s î n t f i x a t e imediat sub butonul ușii din dreapta, în locul — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* a m c o n s t a t a t), *coordonată cu 2 ;*
5. unde în mod obișnuit s e a p a s ă pentru a se închide ușa — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* l o c u l) ;
6. Această poziție a urmelor a d e t e r m i n a t concluzia — *propoziție principală ;*
7. că ele s î n t r e c e n t e, eventual p r o d u s e o dată cu cele de pe comutatoare — *propoziție secundară atribu-*

Scanned with OKEN Scanner

tivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul c o n c l u z i a);

8. deoarece într-o altă ipoteză a r f i t r e b u i t — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 7;*

9. s ă s e ș t e a r g ă prin suprapunerea peste ele a altor urme ale lui Damian Gheorghe — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (elementul regent — verbul impersonal* a r f i t r e b u i t);

10. care zilnic u m b l a în șifonier — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent — substantivul propriu* D a m i a n G h e o r g h e).

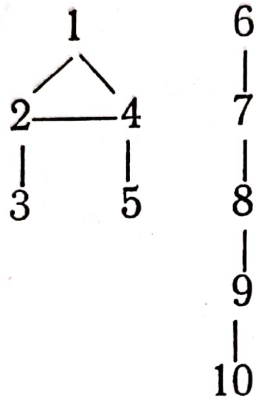

Observații de sintaxă a propoziției:

c a r e (prop. 3 și 10): subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ;

s î n t f i x a t e: predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, conjugarea I, diateza pasivă, indicativ, prezent, persoana a III-a, plural;

p e n t r u a s e î n c h i d e: complement circumstanțial de scop, exprimat prin verb la infinitiv, precedat de prepoziția p e n t r u:

a d e t e r m i n a t c o n c l u z i a: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;

s î n t r e c e n t e, e v e n t u a l p r o d u s e; predicat nominal cu nume predicativ multiplu (e v e n t u a l are aici valoarea unei conjuncții disjunctive);

î n t r-o ... i p o t e z ă: complement circumstanțial condițional, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția î n t r (u),

Scanned with OKEN Scanner

articulat cu articol nehotărît (substantivul i p o t e z ă exprimă prin el însuşi ideea de condiţie) ;
p e s t e e l e : atribut pronominal prepoziţional, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, acuzativ, precedat de prepoziţia p e s t e, forma accentuată (elementul regent, substantivul s u p r a p u n e r e a).

13. Şi iată că, din instinct ori dintr-o plăcere de care încă nu-şi putea da sama, începînd a răspunde întrebărilor pe care le puneau femeile curioase, Nastasia se trezi că ia lucrurile mai în grav decît s-ar fi putut gîndi. Nici prin minte nu-i mai trecu că ar putea glumi pe socoteala lui Constandin. Ba mărise încă multe din ce-i spusese popa cel nou.

Ion Agârbiceanu, *Opere*, VI, p. 27.

Analiza sintactică a frazei :

1. Şi i a t ă — *propoziţie principală ;*
2. că, din instinct ori dintr-o plăcere, ... începînd a răspunde întrebărilor, ... Nastasia s e t r e z i — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — interjecţia cu valoare verbală* i a t ă) ;
3. de care încă n u-şi p u t e a da sama — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — substantivul* p l ă c e r e) ;
4. pe care le p u n e a u femeile curioase — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — substantivul* î n t r e b ă r i l o r) ;
5. că i a lucrurile mai în grav — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (propriu-zisă), subordonată faţă de 2(elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* s e t r e z i) ;
6. decît s-a r f i p u t u t gîndi — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 5 (elementul regent — locuţiunea adverbială* î n g r a v, *la gradul comparativ de superioritate :* m a i î n g r a v) ;
7. Nici p r i n m i n t e n u-i mai t r e c u — *propoziţie principală ;*
8. că a r p u t e a glumi pe socoteala lui Constandin — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 7 ;*

Scanned with OKEN Scanner

9. Ba m ă r i s e încă multe — *propoziţie principală ;*
10. din ce-i s p u s e s e popa cel nou — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — adjectivul* m u l t e, *cu valoare de substantiv).*

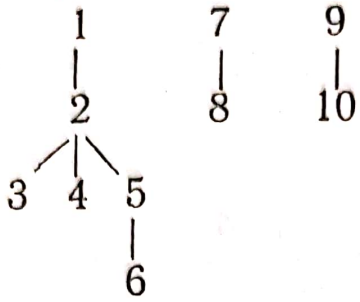

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

i a t ă : predicat verbal, exprimat prin interjecţie cu valoare verbală ;
d e c a r e : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, acuzativ, precedat de prepoziţia d e :
(a)-ş i d a s a m a : complement direct, exprimat prin locuţiune verbală la infinitiv (elementul regent — verbul tranzitiv n u p u t e a) ;
p e c a r e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, acuzativ, precedat de prepoziţia p e ;
l e : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, acuzativ, forma neaccentuată ;
m a i î n g r a v : complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin locuţiunea adverbială de mod î n g r a v, gradul comparativ de superioritate ;
n u t r e c u p r i n m i n t e : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală ;
-i (prop. 7 şi 10) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, dativ, forma neaccentuată ;
d i n c e : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, acuzativ, precedat de prepoziţia d i n.

14. Am uitat, eram necăjită că m-au lăsat nenorociţii ăia singură, în praful ridicat pe cîmp de trei sute de vite, de mă dor picioarele de nu le mai simt. Da, asta e, eram necăjită, foarte necăjită,

Scanned with OKEN Scanner

cu toate că rîdeam, foarte necăjită, şi-au bătut joc de mine, m-au pus să mă cert pentru ei pe la contabilitate, să le obţin un avans, şi a doua zi m-au părăsit.

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 427.

Analiza sintactică a frazei :

1. A m u i t a t — *propoziţie principală ;*
2. e r a m n e c ă j i t ă — *propoziţie principală ;*
3. că m-a u l ă s a t nenorocitii ăia singură, în praful ridicat pe cîmp de trei sute de vite — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 2 ;*
4. de mă d o r picioarele — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 3 ;*
5. de n u le mai s i m t — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 4 ;*
6. D a — *propoziţie principală ;*
7. a s t a e — *propoziţie principală ;*
8. e r a m n e c ă j i t ă, f o a r t e n e c ă j i t ă ... f o a r t e n e c ă j i t ă — *propoziţie principală ;*
9. cu toate că r î d e a m — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 8 ;*
10. şi-a u b ă t u t j o c de mine — *propoziţie principală ;*
11. m-a u p u s — *propoziţie principală ;*
12. s ă m ă c e r t pentru ei pe la contabilitate — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 11 (elementul regent — verbul* a u p u s *care are complement direct* (m-) *în regentă) ;*
13. s ă le o b ţ i n un avans — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 12 ;*
14. şi a doua zi m-a u p ă r ă s i t — *propoziţie principală, coordonată cu 10.*

NOTĂ : Propoziţia 7 are ca subiect subînţeles substantivul s i t u a ţ i a sau un altul echivalent ca sens.

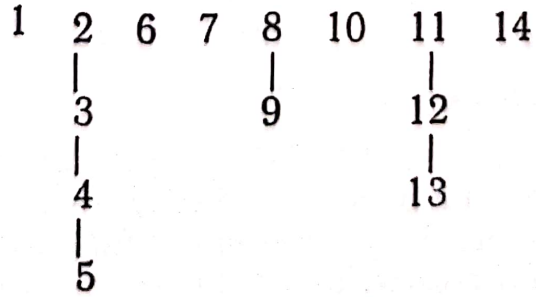

Scanned with OKEN Scanner

Observații de sintaxă a propoziției :

m- (prop. 3, 11 și 14) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, acuzativ, forma neaccentuată :
ă i a : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ (forma populară ; elementul regent — substantivul n e n o r o c i ț i i) ;
t r e i s u t e : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal cu valoare de adjectiv (elementul regent — substantivul v i t e) ;
m ă : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, acuzativ, forma neaccentuată ;
l e (prop. 5) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, feminin, acuzativ, forma neaccentuată ;
l e (prop. 13) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, masculin, dativ, forma neaccentuată ;
e r a m n e c ă j i t ă, f o a r t e n e c ă j i t ă ... f o a r t e n e c ă j i t ă : predicat nominal cu nume predicativ reluat la gradul superlativ absolut ;
a d o u a z i : complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp.

15. Niculae vedea și el că Simina slăbise prea mult și că continua, pregătindu-și febrilă expoziția, care și avu loc și se bucură de un succes cu mult mai mare decît sperase ea, că tot nu mînca atît cît ar fi trebuit ca să-și revină la starea ei de dinainte, dar privirea ei îi sugera lui Niculae o siguranță de sine care îl fascina : ce sînt prostiile astea, parcă îi spunea, iubește-mă și lasă-mă să mă bucur de succesul meu.

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 385.

Analiza sintactică a frazei :

1. Nicolae v e d e a și el — *propoziție principală ;*
2. că Simina s l ă b i s e prea mult — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* v e d e a) ;

Scanned with OKEN Scanner

3. şi că c o n t i n u a, pregătindu-şi febril expoziţia — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* v e d e a), *coordonată cu 2;*

4. care şi a v u l o c — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — substantivul* e x p o z i ţ i a);

5. şi s e b u c u r ă de un succes cu mult mai mare — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — substantivul* e x p o z i ţ i a), *coordonată cu 4;*

6. decît s p e r a s e ea — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 5 (elementul regent — adjectivul* m a r e, *la gradul comparativ de superioritate:* (m u l t) m a i m a r e);

7. că tot n u mînca — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* v e d e a):

8. atît cît a r f i t r e b u i t — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (propriu-zisă), subordonată faţă de 7;*

9. ca să-şi r e v i n ă la starea ei de dinainte — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 7;*

10. dar privirea ei îi s u g e r a lui Niculae o siguranţă de sine — *propoziţie principală, coordonată cu 1;*

11. care îl f a s c i n a — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 10 (elementul regent — substantivul* s i g u r a n ţ ă);

12. c e s î n t prostiile astea — *propoziţie principală;*

13. parcă îi s p u n e a — *propoziţie principală incidentă;*

14. i u b e ş t e-m ă — *propoziţie principală;*

15. şi l a s ă-m ă — *propoziţie principală;*

16. s ă m ă b u c u r de succesul meu — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 15 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* s ă m ă b u c u r).

Scanned with OKEN Scanner

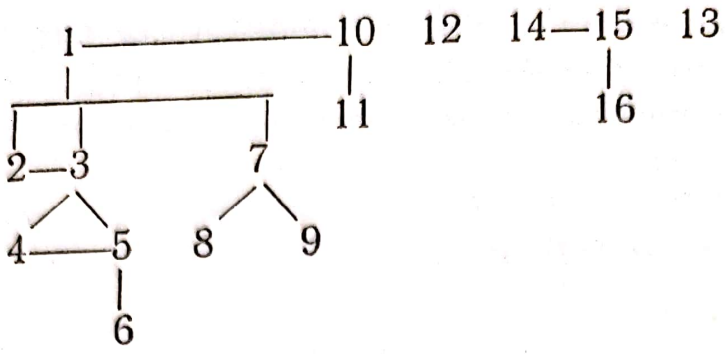

Observații de sintaxă a propoziției :

c a r e (prop. 4 și 11) : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;

a v u l o c : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;

e i (prop. 9 și 10) : atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, genitiv ;

d i n a i n t e : atribut adverbial ;

î i (prop. 10 și 13) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, dativ, forma neaccentuată ;

l u i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, dativ, forma accentuată ;

d e s i n e : atribut pronominal prepozițional, exprimat prin pronume reflexiv, acuzativ, precedat de prepoziția d e, forma accentuată :

î l : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, acuzativ, forma neaccentuată ;

c e s î n t : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin pronume relativ ;

m ă (prop. 14 și 15) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, acuzativ, forma neaccentuată ;

d e s u c c e s u l : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, acuzativ,

Scanned with OKEN Scanner

precedat de prepoziția d e, articulat cu articol hotărît ;
m e u : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv.

16. De cînd se mutase ea din casă, bătrînului nu-i mai venea somnul decît tîrziu, cînd se revărsau zorile, dar nu se gîndea nici o clipă să-i spună, dimpotrivă, se temea să nu-i vină într-o zi să se întoarcă îndărăt, speriată de țînțarii care într-adevăr o pișcau de labele picioarelor, de i se umpluse pielea de pete roșii . . . Încetul cu încetul, aceste nopți începuseră să se umple pentru el de amintiri care îl țineau într-o încordare asemănătoare cu revenirea puterilor, mîna i se strîngea și făcea să trosnească ușor lemnul marginii pridvorului . . .

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 350.

Analiza sintactică a frazei :

1. De cînd s e m u t a s e ea din casă — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 2 ;*
2. bătrînului n u-i mai v e n e a somnul decît tîrziu — *propoziție principală ;*
3. cînd s e r e v ă r s a u zorile — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 2 (elementul regent — adverbul de timp* t î r z i u) ;
4. dar n u s e g î n d e a nici o clipă — *propoziție principală, coordonată cu 2 ;*
5. să-i s p u n ă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* n u s e g î n d e a) ;
6. dimpotrivă, s e t e m e a — *propoziție principală ;*
7. s ă n u-i v i n ă într-o zi — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 6 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* s e t e m e a) ;
8. s ă s e î n t o a r c ă îndărăt, speriată de țînțarii — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul impersonal* s ă n u-i vină) ;
9. care într-adevăr o p i ș c a u de labele picioarelor — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* ț î n ț a r i i) ;

Scanned with OKEN Scanner

10. de i s e u m p l u s e pielea de pete roșii — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 9;*
11. Încetul cu încetul, aceste nopți î n c e p u s e r ă — *propoziție principală;*
12. s ă s e u m p l e pentru el de amintiri — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 11 (elementul regent — verbul tranzitiv* **î n c e p u s e r ă**);
13. care îl ț i n e a u într-o încordare asemănătoare cu revenirea puterilor — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 12 (elementul regent — substantivul* **a m i n t i r i**);
14. mîna i s e s t r î n g e a — *propoziție principală;*
15. și f ă c e a — *propoziție principală;*
16. s ă t r o s n e a s c ă ușor lemnul marginii pridvorului —*propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 15 (elementul regent — verbul tranzitiv* **f ă c e a**).

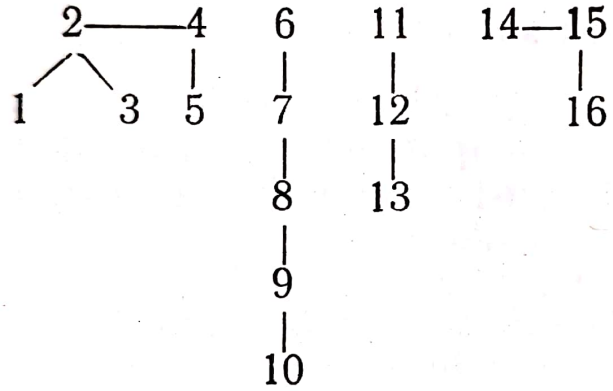

Observații de sintaxă a propoziției:

d e c î n d: complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverbul c î n d, precedat de prepoziția d e (c î n d este în același timp și adverb relativ cu valoare de conjuncție subordonatoare);
b ă t r î n u l u i: complement indirect, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, dativ, articulat cu articol hotărît;
-i (prop. 2, 5 și 14): complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, dativ, forma neaccentuată;
c î n d: complement circumstanțial de timp;
n i c i o c l i p ă: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială de mod;

Scanned with OKEN Scanner

s p e r i a t ă : complement circumstanțial de cauză, exprimat prin verb la participiu ;
c a r e (prop. 9 și 13) : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;
o : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, acuzativ, forma neaccentuată ;
i (prop. 10) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, dativ, forma neaccentuată ;
î l : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, acuzativ, forma neaccentuată ;
m a r g i n i i : atribut substantival genitival (elementul regent — substantivul l e m n u l), exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, genitiv, articulat cu articol hotărît :
p r i d v o r u l u i : atribut substantival genitival (elementul regent — substantivul m a r g i n i i), exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, genitiv, cu articol hotărît.

17. Ei da, oricît ar părea de curios, găseam că armata e în fond o instituție mult mai abstractă decît s-ar putea crede ; o instituție destinată războiului, pregătindu-se mereu pentru el, și totuși rămînînd mai departe o instituție de pace, căci războiul e cel mai improbabil eveniment din viața unei armate, deși cel mai așteptat și mai frecvent imaginat, iar pacea, starea cea mai contrară naturii armatei, e cadrul cel mai obișnuit al vieții militare.

Petru Popescu, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, p. 138.

Analiza sintactică a frazei :

1. Ei d a — *propoziție principală ;*
2. oricît a r p ă r e a de c u r i o s — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 3 ;*
3. g ă s e a m — *propoziție principală ;*
4. că armata e în fond o i n s t i t u ț i e mult mai abstractă . . ., o instituție destinată războiului, pregătindu-se

Scanned with OKEN Scanner

mereu pentru el, și totuși rămînînd mai departe o instituție de pace — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* g ă s e a m) ;

5. decît s-a r p u t e a crede — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 4 (elementul regent — adjectivul* a b s t r a c t ă, *gradul comparativ de superioritate :* (m u l t) m a i a b s t r a c t ă) ;

6. căci războiul e cel mai improbabil e v e n i m e n t din viața unei armate — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4* ;

7. deși (e s t e e v e n i m e n t u l) cel mai așteptat și mai frecvent imaginat — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 6 ;*

8. iar pacea, starea cea mai contrară naturii armatei, e c a d r u l cel mai obișnuit al vieții militare — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4, coordonată cu 6 ;*

NOTĂ : Construcțiile *o instituție destinată războiului, pregătindu-se mereu pentru el, și totuși rămînînd mai departe o instituție de pace* (prop. 4) și *starea cea mai contrară naturii armatei* (prop. 8), sînt apoziții dezvoltate pe lîngă substantivele i n s t i t u ț i e și, respectiv, p a c e a.

Predicatul propoziției 7 este un predicat nominal subînțeles : e s t e e v e n i m e n t u l.

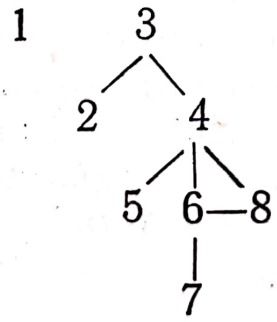

Observații de sintaxă a propoziției :

m a i a b s t r a c t ă : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, gradul comparativ de superioritate ;

d e s t i n a t ă : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv participial, variabil, cu două terminații, gradul pozitiv ;

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

r ă z b o i u l : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, dativ, articulat cu articol hotărît ;

c e l m a i i m p r o b a b i l : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, gradul superlativ relativ ;

d i n v i a ț a : atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția d i n, articulat cu articol hotărît ;

u n e i a r m a t e : atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, genitiv, articulat cu articol nehotărît ;

c e l m a i a ș t e p t a t : atribut adjectival, vezi c e l m a i i m p r o b a b i l.

18. Acolo fiecare om știe că dacă se termină războiul și scapă cu zile, fapt de care nu se poate îndoi, se întoace acasă, la treburile sale. Această conștiință, care nu este altceva decît o formă a năzuințelor mărturisite, și nemărturisite, dar atît de intense, după o schimbare de destin, poate menține în el timp mai îndelungat efortul mărit. La ocnari însă fenomenul se prezintă altfel. Ocnarii știu că orișicum ar fi împrejurările, ei mereu trebuie să coboare în mină, la munci și la pericole care sînt tot atît de mari ca și pe front.

Virgil Birou, *Lume fără cer*, p. 64—65.

Analiza sintactică a frazei :

1. Acolo fiecare om ș t i e — *propoziție principală* ;

2. că . . . s e î n t o a r c e acasă, la treburile sale — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* ș t i e) ;

3. dacă s e t e r m i n ă războiul — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 2* ;

4. și s c a p ă cu zile, fapt — *propoziție secundară circumstanțială condiționată, subordonată față de 2, coordonată cu 3* ;

5. de care n u se p o a t e îndoi — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — substantivul* f a p t) ;

6. Această conştiinţă . . . p o a t e menţine în el timp mai îndelungat efortul mărit — *propoziţie principală* ;

7. care n u e s t e a l t c e v a decît o formă a năzuinţelor mărturisite, şi nemărturisite, dar atît de intense, după o schimbare de destin — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — substantivul* c o n ş t i i n ţ ă*)* ;

8. La ocnari însă fenomenul s e p r e z i n t ă altfel — *propoziţie principală* ;

9. Ocnarii ş t i u — *propoziţie principală* ;

10. că . . . t r e b u i e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — verbul tranzitiv* ş t i u*)* ;

11. o r i ş i c u m a r f i împrejurările — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 12* ;

12 ei s ă c o b o a r e mereu în mină, la munci şi la pericole — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 10 (elementul regent — verbul impersonal* t r e b u i e*)* ;

13. care s î n t t o t a t î t d e m a r i ca şi pe front — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 12 (elementul regent — substantivul* p e r i c o l e*)*.

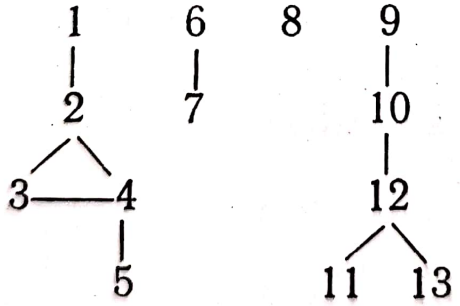

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

d e c a r e : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, acuzativ, precedat de prepoziţia d e ;

(a) s e î n d o i : complement direct, exprimat prin

verb la infinitiv (elementul regent — verbul tranzitiv n u p o a t e) :

l a t r e b u r i l e : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, acuzativ, precedat de prepoziția l a, articulat cu articol hotărît ;

s a l e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv (elementul regent — substantivul t r e b u r i l e) ;

c a r e (prop. 7 și 13) : subiect exprimat prin pronume relativ, nominativ ;

n u e s t e a l t c e v a : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin pronume nehotărît ;

o r i ș i c u m a r f i : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin adverb de mod (adverbul o r i ș i c u m are aici și valoare de conjuncție subordonatoare) ;

s î n t t o t a t î t d e m a r i : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin adjectivul m a r e, gradul comparativ de egalitate ;

c a ș i p e f r o n t : complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, acuzativ, precedat de prepoziția p e, nearticulat.

19. Învinșilor nu li se ridică statui, nici busturi, nu li se cîntă laude, ci numai pe mormîntul uitat picură din cînd în cînd o lacrimă pioasă de la un tovarăș de luptă și de suferință, pe care nu l-a cosit înfrîngerea. Dacă bustul s-a înălțat, totuși, dacă priviri serioase și mișcate l-au primit la desfacerea lui în deplina lumină glorioasă a lui iulie, ce l-a cuprins deodată în aureolă, dacă de pretutindeni au venit glasuri care cuprindeau, cu mai multă sau mai puțină cunoștință, o recunoaștere duioasă — aceasta înseamnă că purtătorul celor trei nume romane, creatorul de limbă nebună și iluzii zadarnice n-a fost, în toate urmările faptei sale, un adevărat învins.

N. Iorga, *Oameni cari au fost*, p. 9—10.

Scanned with OKEN Scanner

Analiza sintactică a frazei :

1. Învinșilor n u li s e ridică statui, nici busturi — *propoziție principală ;*
2. n u li s e cîntă laude — *propoziție principală ;*
3. ci numai pe mormîntul utitat p i c u r ă din cînd în cînd o lacrimă pioasă de la un tovarăș de luptă și de suferință — *propoziție principală, coordonată cu 2 ;*
4. pe care n u l-a c o s i t înfrîngerea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* t o v a r ă ș*);*
5. Dacă bustul s - a î n ă l ț a t, totuși — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 ;*
6. dacă priviri serioase și mișcate l - a u p r i m i t la desfacerea lui în deplina lumină glorioasă a lui iulie — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 ;*
7. ce l - a c u p r i n s deodată în aureolă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul* l u m i n ă*);*
8. dacă de pretutindeni a u v e n i t glasuri — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 ;*
9. care c u p r i n d e a u, cu mai mult sau cu mai puțină cunoștință, o recunoaștere duioasă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* g l a s u r i*);*
10. aceasta î n s e a m n ă — *propoziție principală ;*
11. că purtătorul celor trei nume romane, creatorul de limbă nebună și iluzii zadarnice n - a f o s t, în toate urmările faptei sale, u n adevărat î n v i n s — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 10 (elementul regent — verbul copulativ* î n s e a m n ă*).*

NOTĂ : Prin pronumele demonstrativ a c e a s t a, care apare drept subiect al propoziției 10, sînt reluate subiectivele 5, 6 și 8, ele fiind, de fapt, subiectele sau subiectul multiplu al propoziției 10.

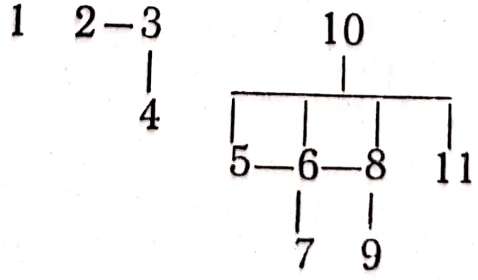

Observații de sintaxă a propoziției :

l i (prop. 1 și 2) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, masculin, dativ, forma neaccentuată ;
d i n c î n d î n c î n d : complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp ;
d e l a u n t o v a r ă ș : atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția compusă d e l a, articulat cu articol nehotărît (elementul regent — substantivul l a c r i m ă) ;
d e l u p t ă : atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția d e, nearticulat (elementul regent — substantivul t o v a r ă ș) ;
d e s u f e r i n ț ă : vezi d e l u p t ă, cu care e coordonat ;
p e c a r e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, acuzativ, precedat de prepoziția p e ;
l - (prop. 4, 6 și 7) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, acuzativ, forma neaccentuată ;
l a d e s f a c e r e a : complement circumstanțial de timp, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția l a, articulat cu articol hotărît ;
l u i : atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, genitiv ;
a l u i i u l i e : atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular (defectiv de plural), genitiv, articulat cu articol hotărît ;
c e : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;
c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;
(c e l o r) t r e i : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal cu valoare de adjectiv (elementul regent — substantivul n u m e) ;

Scanned with OKEN Scanner

s a l e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv (elementul regent — substantivul f a p t e i).

20. Nu animalului de gazetă care, să vrea, şi tot nu poate înţelege deplin, adică şi cu sufletul, şi cu inima, ci publicului celui mare românesc — către care, ori de ascultă, ori de nu, am căpătat deprinderea să vorbim — se pot da aceste lămuriri.

N. Iorga, *Oameni cari au fost*, p. 97.

Analiza sintactică a frazei :

1. Nu animalului de gazetă . . . ci publicului celui mare românesc . . . se p o t da aceste lămuriri — *propoziţie principală ;*

2. care . . . şi tot n u p o a t e înţelege deplin, adică şi cu sufletul, şi cu inima — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — substantivul* a n i m a l u l u i) ;

3. s ă v r e a — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 2 ;*

4. către care . . . a m c ă p ă t a t d e p r i n d e r e a — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — substantivul* p u b l i c u l u i) ;

5. ori de a s c u l t ă — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 7 ;*

6. ori de n u (a s c u l t ă) — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 7 ;*

7. s ă v o r b i m — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — substantivul* d e p r i n d e r e a).

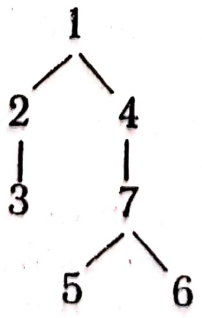

Scanned with OKEN Scanner

Observații de sintaxă a propoziției :

c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;

î n ț e l e g e : complement direct, exprimat prin verb la infinitiv (elementul regent — verbul tranzitiv n u p o a t e) ;

c e l u i m a r e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu o terminație, însoțit de articolul adjectival c e l u i, gradul pozitiv (elementul regent — substantivul p u b l i c u l u i) ;

r o m â n e s c : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, gradul pozitiv (elementul regent — substantivul p u b l i c u l u i) ;

c ă t r e c a r e : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, acuzativ, precedat de prepoziția c ă t r e (construcție echivalentă cu dativul : c ă r u i a) ;

a m c ă p ă t a t d e p r i n d e r e a : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;

(a) s e d a : complement direct, exprimat prin verb la infinitiv (elementul regent — verbul tranzitiv p o t) ;

a c e s t e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ (elementul regent — substantivul l ă m u r i r i).

21. Au fost mulți de față, deși unii numai cu trupul ; au fost însă foarte mulți cari au lipsit. Oricum, cu toate lipsurile și stîngăciile, a fost desigur una din cele mai frumoase sărbători culturale, din cele mai limpezi fapte bune, și, fiindcă d-l Poni, fostul ministru, nu va mai fi, cum nici nu voiește să fie, un ministru, a fost și una din cele mai curate mulțumiri pe care le poate primi un om în vîrstă de la foștii săi școlari, de la toți aceia cărora le-a folosit sufletește prin activitatea sa, de la publicul științific al țării lor.

N. Iorga, *Oameni cari au fost*, p. 120—121.

Scanned with OKEN Scanner

Analiza sintactică a frazei :

1. Au fost mulți de față — *propoziție principală :*
2. deși unii (au fost de față) numai cu trupul — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 1 ;*
3. au fost însă foarte mulți — *propoziție principală, coordonată cu 1 ;*
4. cari au lipsit — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — adjectivul* mulți, *cu valoare substantivală) ;*
5. Oricum, cu toate lipsurile și stîngăciile, a fost desigur una din cele mai frumoase sărbători culturale, din cele mai limpezi fapte bune — *propoziție principală ;*
6. și... a fost și una din cele mai curate mulțumiri — *propoziție principală, coordonată cu 5 ;*
7. fiindcă d-l Poni, fostul ministru, nu va mai fi... un ministru — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6 ;*
8. cum nici nu voiește — *propoziție secundară circumstanțială de cauză subordonată față de 7 ;*
9. să fie (ministru) — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 8 (elementul regent — verbul tranzitiv* nu voiește) ;
10. pe care le poate primi un om în vîrstă de la foștii săi școlari, de la toți aceia ... de la publicul științific al țării lor — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul* mulțumiri) ;
11. cărora le-a folosit sufletește prin activitatea sa — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 10 (elementul regent — pronumele demonstrativ* aceia).

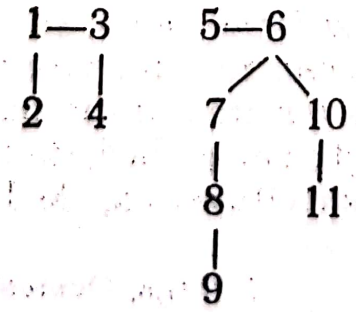

Observații de sintaxă a propoziției :

a u f o s t d e f a ț ă : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin locuțiune adjectivală (d e f a ț ă „prezenți") ;

m u l ț i : subiect, exprimat prin adjectiv cu valoare de substantiv ;

u n i i : subiect, exprimat prin pronume nehotărît ;

a u f o s t : predicat verbal, verbul a f i indicînd aici existența ;

o r i c u m : complement circumstanțial concesiv, exprimat prin adverb ;

c u t o a t e l i p s u r i l e : complement circumstanțial concesiv, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, acuzativ, precedat de locuțiunea prepozițională c u t o a t e, articulat cu articol hotărît ;

a f o s t u n a : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin pronume nehotărît ;

d i n . . . s ă r b ă t o r i : atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, acuzativ, precedat de prepoziția d i n, nearticulat ;

c e l e m a i f r u m o a s e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, gradul superlativ relativ ;

f o s t u l m i n i s t r u : apoziție dezvoltată ;

c ă r o r a : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, dativ ;

l o r : atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, masculin, genitiv.

22. Nici una din provinciile românești nu are o cultură etnografică, anonimă, populară, atît de diferențiată ca Banatul, dar în același timp nici una din provinciile românești n-a dat relativ așa de puține personalități creatoare ca Banatul. Propoziția aceasta, deși cam fără mănuși oferită cititorului spre cîntărire, are totuși meritul de a cuprinde fără reticențe un elogiu, cum

Scanned with OKEN Scanner

nu se poate mai frumos, la adresa geniului fără de nume al poporului din regiunea aceasta, şi în acelaşi timp de a sublinia o constatare, de altfel prea evidentă decît să nu fi fost făcută cu îngrijorare şi de alţii. Nu vom încerca să explicăm nesimetriile lăuntrice ale fenomenului despre care vorbim : orice încercare de explicare implică credinţa, de astă dată nejustificată, că faptul în discuţie se datoreşte mai mult decît unei simple întîmplări şi că ar fi imposibil de îndreptat.

Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, p. 130.

Analiza sintactică a frazei :

1. Nici una din provinciile româneşti n u a r e o cultură etnografică anonimă, populară, atît de diferenţiată ca Banatul — *propoziţie principală ;*
2. dar în acelaşi timp nici una din provinciile româneşti n - a d a t relativ aşa de puţine personalităţi creatoare ca Banatul — *propoziţie principală, coordonată cu 1 ;*
3. Propoziţia aceasta . . . a r e totuşi meritul de a cuprinde fără reticenţe un elogiu . . . la adresa geniului fără nume al poporului din regiunea aceasta, şi în acelaşi timp de a sublinia o constatare, de altfel prea evidentă — *propoziţie principală ;*
4. deşi (e s t e) o f e r i t ă cam fără de mănuşi cititorului spre cîntărire — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 3 ;*
5. cum n u s e p o a t e mai frumos — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — substantivul* e l o g i u) ;
6. decît s ă n u f i f o s t f ă c u t ă cu îngrijorare şi de alţii — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 3 ;*
7. N u v o m î n c e r c a — *propoziţie principală ;*
8. s ă e x p l i c ă m nesimetriile lăuntrice ale fenomenului — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* n u v o m î n c e r c a) ;
9. despre care v o r b i m — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent — substantivul* f e n o m e n u l u i) ;

Scanned with OKEN Scanner

10. orice încercare de explicare i m p l i c ă credința, de astă dată nejustificată — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 7 (raportul de subordonare se realizează prin juxtapunere);*

11. că faptul în discuție s e d a t o r e ș t e mai mult decît unei simple întîmplări — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 10 (elementul regent — substantivul* c r e d i n ț a);

12. și că a r f i i m p o s i b i l de îndreptat — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 10 (elementul regent — substantivul* c r e d i n ț a), *coordonată cu 11.*

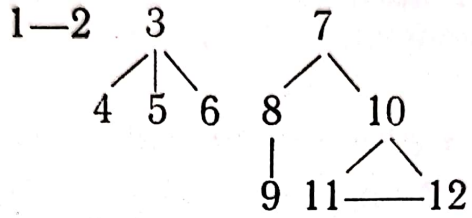

Observații de sintaxă a propoziției:

n i c i u n a (prop. 1 și 2): subiect, exprimat prin pronume negativ;

s p r e c î n t ă r i r e: complement circumstanțial de scop, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția s p r e, nearticulat;

d e a c u p r i n d e: atribut verbal, exprimat prin verb la infinitiv;

d e a s u b l i n i a: vezi d e a c u p r i n d e, cu care e coordonat;

s ă n u f i f o s t f ă c u t ă: predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, conjugarea a III-a, diateza pasivă, conjunctiv, perfect;

a r f i i m p o s i b i l: predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală;

d e î n d r e p t a t: subiect, exprimat prin verb la supin (acest tip de subiect apare pe lîngă expresiile verbale impersonale).

Scanned with OKEN Scanner

23. Dacă d. Brucăr înțelege prin metodă „fenomenologică“ orice *analiză structurală* a unor idei ca atare, atunci firește că — întrucît în *Eonul dogmatic* supun între altele unei analize structurale „formulele dogmatice“ —sînt fenomenolog. Dar numai în acest sens foarte larg și numai în această măsură. E de notat că în acest sens „fenomenologi“ sînt și au fost gînditorii din toate timpurile cari au făcut vreodată analize structurale.

Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, p. 251.

Analiza sintactică a frazei :

1. Dacă d. Brucăr înțelege prin metodă „fenomenologică“ orice *analiză structurală* a unor idei ca atare — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 3 ;*

2. atunci firește — *propoziție principală ;*

3. că... sînt fenomenolog — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (elementul regent — adverbul predicativ* firește*)* ;

4. întrucît în *Eonul dogmatic* supun între altele unei analize structurale „formulele dogmatice“ — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3 ;*

5. Dar numai în acest sens foarte larg și numai în această măsură (sînt fenomenolog) — *propoziție principală ;*

6. E de notat — *propoziție principală* ;

7. că în acest sens „fenomenologi“ sînt — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (elementul regent — expresia verbală impersonală* e de notat*)* ;

8. și au fost (fenomenologi) gînditorii din toate timpurile — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (elementul regent — expresia verbală impersonală* e de notat*), coordonată cu 7* ;

9. cari au făcut vreodată analize structurale — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 și 8 (elementul regent — substantivul* gînditorii*).*

Scanned with OKEN Scanner

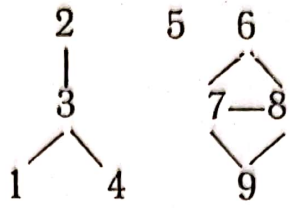

Observații de sintaxă a propoziției :

c a a t a r e : atribut adverbial, exprimat prin locuțiune adverbială ;

f i r e ș t e : predicat verbal, exprimat prin adverb predicativ ;

s u p u n u n e i a n a l i z e : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;

î n s e n s : complement circumstanțial de mod (propriu-zis), exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, acuzativ, precedat de prepoziția î n, nearticulat ;

a c e s t : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ (elementul regent — substantivul s e n s) ;

î n a c e a s t ă m ă s u r ă : vezi î n a c e s t s e n s ;

d i n t o a t e t i m p u r i l e : atribut adverbial, exprimat prin locuțiune adverbială (d i n t o a t e t i m p u r i l e „dintotdeauna“).

24. Cu cît se gîndește mai departe, popa Man vede că toată alergarea asta nebună după pămînt, în cei șase ani, a fost numai ca să-și uite, ca să înmormînteze în sufletul lui această dragoste. Și trebuie să-i fie mare iubirea, cînd el, ca să nu-și aducă aminte de ea, a trebuit ca, ziua, noaptea, să muncească, să alerge, să se sfădească cu slugile, să înjure. Dacă ar fi uitat-o, cum gîndea la început, atunci pentru ce a ocolit-o șase ani în capăt, pentru ce n-a vorbit o vorbă cu dînsa ?

Ion Agârbiceanu, *Opere*, vol. V, p. 106.

Scanned with OKEN Scanner

Analiza sintactică a frazei :

1. Cu cît s e g î n d e ş t e mai departe — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (de măsură progresivă), subordonată faţă de 2 ;*

2. popa Man v e d e — *propoziţie principală ;*

3. că toată alergarea asta nebună după pămînt, în cei şase ani, a f o s t — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* v e d e*) ;*

4. numai ca s ă - ş i u i t e — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 3 ;*

5. ca s ă î n m o r m î n t e z e în sufletul lui această dragoste — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 3, coordonată prin juxtapunere cu 4 ;*

6. Şi t r e b u i e — *propoziţie principală ;*

7. s ă-i f i e m a r e iubirea — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — verbul impersonal* t r e b u i e*) ;*

8. cînd... a t r e b u i t — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 7 ;*

9. ca s ă n u - ş i a d u c ă a m i n t e de ea — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 10, 11, 12 şi 13 ;*

10. ca el, ziua, noaptea, s ă m u n c e a s c ă — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent — verbul impersonal* a t r e b u i t*) ;*

11. s ă a l e r g e — propoziţie secundară subiectivă, *subordonată faţă de 8 (elementul regent — verbul impersonal* a t r e b u i t*) ;*

12. s ă s e s f ă d e a s c ă cu slugile — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent — verbul impersonal* a t r e b u i t*) ;*

13. s ă î n j u r e — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent — verbul impersonal* a t r e b u i t*) ;*

14. Dacă a r f i u i t a t-o — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 16 şi 17 ;*

15. cum g î n d e a la început — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 14 ;*

Scanned with OKEN Scanner

16. atunci pentru ce a o c o l i t-o şase ani în capăt — *propoziţie principală ;*
17. pentru ce n-a v o r b i t o vorbă cu dînsa ? — *propoziţie principală.*

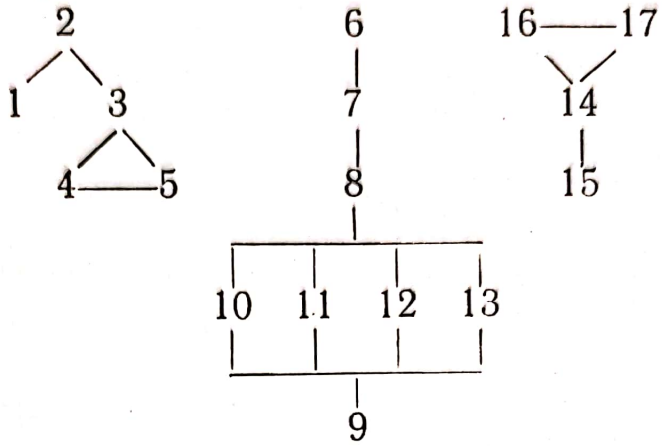

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

m a i d e p a r t e : complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin adverb, gradul comparativ de superioritate ;
M a n : apoziţie simplă, exprimată prin substantiv propriu ;
î n c e i ş a s e a n i (prop. 3) şi ş a s e a n i (prop. 16) : complemente circumstanţiale de timp, exprimate prin substantivul a n i, precedat de numeral ;
-i (prop. 7) : atribut pronominal în dativ (dativul posesiv), exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, dativ, forma neaccentuată ;
p e n t r u c e (prop. 16 şi 17) : complement circumstanţial de cauză, exprimat prin pronume relativ, precedat de prepoziţia p e n t r u.

25. Şi deoarece Mini era blîndă, constată că acel vestigiu de cruzime, care o făcea să se slujească de cadavrul simpatic al bureţilor fără nici o mustrare, o înrudea de departe cu acei oameni care odinioară întrebuinţau sclavi drept instrumente, dar cu cîtă superioritate de epocă şi de sentiment asupra lor, ea, care aproape-aproape se simţea miloasă faţă de o vietate aşa de primitivă ca a buretelui.

H. Papadat-Bengescu, *Fecioarele despletite*, p. 95.

Scanned with OKEN Scanner

Analiza sintactică a frazei :

1. Și . . . c o n s t a t ă . . . ea — *propoziție principală ;*
2. deoarece Mini e r a b l î n d ă — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1 ;*
3. că acel vestigiu de cruzime . . . o î n r u d e a de departe cu acei oameni . . . dar cu cîtă superioritate de epocă și de sentiment asupra lor — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* c o n s t a t ă*) ;*
4. care o f ă c e a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* v e s t i g i u*) ;*
5. s ă s e s l u j e a s c ă de cadavrul simpatic al bureților fără nici o mustrare — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul* f ă c e a*, care aici are o valoare intranzitivă, avînd sensul „a determina“) ;*
6. care odinioară î n t r e b u i n ț a u sclavi drept instrumente — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* o a m e n i*) ;*
7. care aproape-aproape s e s i m ț e a miloasă față de o vietate așa de primitivă ca a buretelui — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — pronume personal* e a*).*

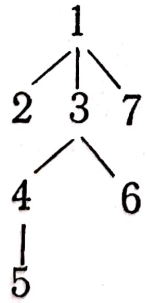

Observații de sintaxă a propoziției :

a c e l și a c e i (prop. 3) : atribute adjectivale, exprimate prin adjective pronominale demonstrative (elementul regent — substantivul v e s t i g i u, respectiv o a m e n i) ;

Scanned with OKEN Scanner

c a r e (prop. 4, 6 şi 7) : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;

d e c a d a v r u l : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, acuzativ, precedat de prepoziţia d e, articulat cu articol hotărît ;

o (prop. 3 şi 4) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, acuzativ, forma neaccentuată ;

f ă r ă n i c i o m u s t r a r e : complement circumstanţial de mod (propriu-zis), exprimat prin locuţiune adverbială ;

d e d e p a r t e : complement circumstanţial de mod (propriu-zis), exprimat prin locuţiune adverbială ;

d r e p t i n s t r u m e n t e : complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, acuzativ, precedat de adverbul (cu valoare de prepoziţie) d r e p t, nearticulat.

26. Doamna Drăgănescu-Hallipa nu punea semnătura ei pe invitaţiile amabile ce le făcea artiştilor de profesie decît după ce totul fusese convenit în amănunt prin agenţia Stuart ; dacă diva X ştia dinainte ce bucată va cînta şi la ce parte a programului se va retrage, primirea ce i se făcea nu avea nici o greşeală ; de era informată că va fi reţinută la o gustare, toaleta cu care se prezinta era corectă.

H. Papadat-Bengescu, *Concert din muzică de Bach*, p. 167—168.

Analiza sintactică a frazei :

1. Doamna Drăgănescu-Hallipa n u p u n e a semnătura ei pe invitaţiile amabile — *propoziţie principală ;*

2. ce le f ă c e a artiştilor de profesie — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — substantivul* i n v i t a ţ i i l e*);*

3. decît după ce totul f u s e s e c o n v e n i t în amănunt prin agenţia Stuart — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 1 ;*

Scanned with OKEN Scanner

4. dacă diva X ştia dinainte — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 7 ;*

5. ce bucată va cînta — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* ştia) ;

6. şi la ce parte a programului se va retrage — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* ştia), *coordonată cu 5 ;*

7. primirea... nu avea nici o greşeală — *propoziţie principală.*

8. ce i se făcea — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — substantivul* primirea) ;

9. de era informată — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 11 ;*

10. că va fi reţinută la o gustare — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza pasivă,* va fi informată) ;

11. toaleta... era corectă — *propoziţie principală ;*

12. cu care se prezinta — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 11 (elementul regent — substantivul* toaleta).

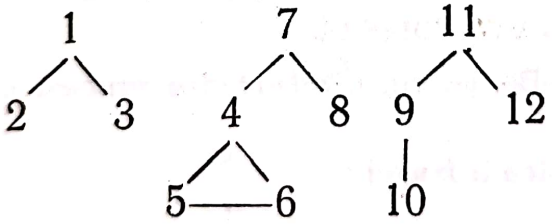

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

ei : atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, genitiv, forma accentuată ;

ce (prop. 2) : complement direct, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;

Scanned with OKEN Scanner

l e : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, feminin, acuzativ, forma neaccentuată ;

t o t u l : subiect, exprimat prin adjectiv cu valoare de substantiv ;

X : apoziție simplă (litera X ține locul unui nume propriu) ;

c e (prop. 5 și 6) : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal relativ (elementul regent — substantivul b u c a t ă, respectiv p a r t e) ;

c e (prop. 8) : subiect, exprimat prin pronume relativ, nominativ ;

i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, dativ, forma neaccentuată ;

n i c i o : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal negativ ;

g r e ș e a l ă : complement direct, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, nearticulat.

27. E foarte trist să fii de Revelion singur, și întotdeauna cu cîteva zile înainte umblam ca un apucat să-mi găsesc o fată, altfel eram condamnat să stau singur la picup, să schimb discurile, pe deasupra, după miezul nopții fetele devin sentimentale, vor tangouri, alții strigă să pui un disc cu valsuri...

Sorin Titel, *Mi-am amintit de zăpadă*, p. 85.

Analiza sintactică a frazei :

1. E f o a r t e t r i s t — *propoziție principală ;*

2. s ă f i i de Revelion s i n g u r — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (elementul regent — expresia verbală impersonală* e f o a r t e t r i s t) ;

3. și întotdeauna cu cîteva zile înainte u m b l a m ca un apucat — *propoziție principală, coordonată cu 1 ;*

Scanned with OKEN Scanner

4. să-mi găsesc o fată — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 3 ;*
5. altfel eram condamnat — *propoziție principală ;*
6. să stau singur lîngă picup — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza pasivă,* eram condamnat) :
7. să schimb discurile — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza pasivă,* eram condamnat) ;
8. pe deasupra, după miezul nopții fetele devin sentimentale — *propoziție principală ;*
9. vor tangouri — *propoziție principală ;*
10. alții strigă — *propoziție principală ;*
11. să pui un disc cu valsuri — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 10 (elementul regent — verbul tranzitiv* strigă).

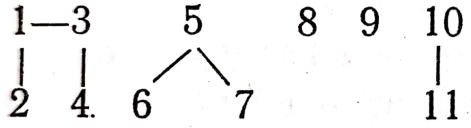

Observații de sintaxă a propoziției :

e foarte trist : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin adverb, gradul superlativ absolut ;

de Revelion : complement circumstanțial de timp, exprimat prin substantiv propriu, neutru, singular, acuzativ, precedat de prepoziția de, nearticulat ;

ca un apucat : complement circumstanțial de mod (comparativ), exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, acuzativ, precedat de adverbul de comparație ca, articulat cu articol nehotărît ;

altfel : complement circumstanțial condițional, exprimat prin adverb ;

Scanned with OKEN Scanner

e r a m c o n d a m n a t : predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, conjugarea I, diateza pasivă, indicativ, imperfect, persoana I, singular ;

28. Oricum ar fi însă, casa e casă, ai unde să tragi cînd se umflă vîntul mare dinspre Cărbunari, de umple şoseaua cu nămeţi. Dar nu poate să i-o ia, că atunci el ar rămîne fără nimica, aşa cum e azi Noborka şi în acest caz ar trebui să pretindă şi el casa altuia. Asta iar nu este cu putinţă pentru că s-ar încurca aşa de rău lucrurile, că nici dracul nu le-ar da de rosturi.

Virgil Birou, *Lume fără cer*, p. 230.

Analiza sintactică a frazei :

1. O r i c u m a r f i — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 2 ;*
2. însă, casa e c a s ă — *propoziţie principală ;*
3. a i — *propoziţie principală ;*
4. unde s ă t r a g i — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a i*) :*
5. cînd s e u m f l ă vîntul mare dinspre Cărbunari — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 4 ;*
6. de u m p l e şoseaua cu nămeţi — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 5 ;*
7. Dar n u p o a t e — *propoziţie principală ;*
8. s ă i-o i a — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* n u p o a t e*) ;*
9. că atunci e l a r r ă m î n e f ă r ă n i m i c a — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 8 ;*
10. aşa cum e azi Noborka — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 9 ;*
11. şi în acest caz a r t r e b u i — *propoziţie secundară*

Scanned with OKEN Scanner

circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 8, coordonată cu 9 ;
12. să pretindă şi el casa altuia — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 11 (elementul regent — verbul impersonal* ar trebui*);*
13. Asta iar nu este cu putinţă — *propoziţie principală ;*
14. pentru că s-ar încurca aşa de rău lucrurile — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 13 ;*
15. că nici dracul nu le-ar da de rosturi — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 14.*

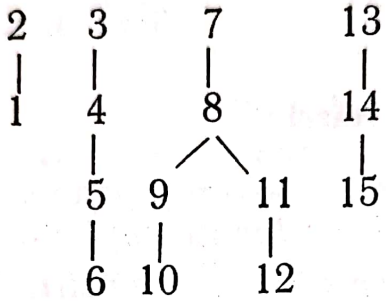

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

oricum ar fi : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin adverb de mod ;

i- (prop. 8) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, dativ, forma neaccentuată ;

o (prop. 8) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, acuzativ, forma neaccentuată ;

ar rămîne fără nimica : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin locuţiune adjectivală (fără nimica „sărac") ;

nu este cu putinţă : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin locuţiune adverbială.

29. Ce-am fost cîndva, azi nu mai sînt . . .
Dar ce sînt azi îmi pare rău

Scanned with OKEN Scanner

Că n-am putut să fiu mereu —
Acelaşi cîntăreţ cu chip de Sfînt . . .
Tot ce-am sperat rămas-a vis,
Şi-am dobîndit ce n-am visat . . .
Dar ce-am fost ieri am şi uitat —
Un titlu de volum nescris . . .

Ion Minulescu, *Scrieri*, vol. I, p. 272.

Analiza sintactică a frazei :

1. C e - a m f o s t cîndva — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — verbul copulativ* n u s î n t*);*

2. azi n u mai s î n t — *propoziţie principală ;*

3. Dar . . . îmi p a r e r ă u — *propoziţie principală, coordonată cu 2 ;*

4. c e s î n t azi — Acelaşi cîntăreţ cu chip de Sfînt — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — verbul copulativ* s ă f i u*);*

5. C ă n - a m p u t u t — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — expresia verbală impersonală* (î m i) p a r e r ă u*);*

6. s ă f i u mereu — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv —* n - a m p u t u t*);*

7. Tot . . . r ă m a s - a v i s — *propoziţie principală ;*

8. ce-a m s p e r a t — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — adjectivul* t o t*, cu valoare de substantiv);*

9. Şi-a m d o b î n d i t — *propoziţie principală, coordonată cu 7 ;*

10. c e n - a m v i s a t — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — verbul tranzitiv* a m d o b î n d i t*);*

11. Dar . . . a m şi u i t a t — *propoziţie principală, coordonată cu 9 ;*

12. c e - a m f o s t ieri — Un titlu de volum nescris — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 11 (elementul regent — verbul tranzitiv* a m u i t a t*).*

Scanned with OKEN Scanner

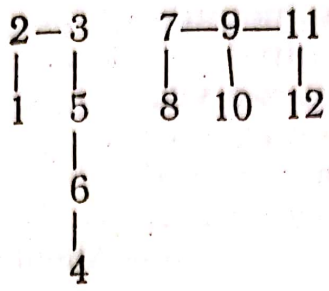

Observații de sintaxă a propoziției :

Acelaşi cîntăreț cu chip de Sfînt şi Un titlu de volum nescris sînt apoziții dezvoltate pe lîngă pronumele relativ, cu funcție de nume predicativ, c e.

30. M-am luptat supraomenește să nu casc, am reușit ; mi s-au umezit ochii. Aveam senzația că vorbesc mereu. Aveam senzația că și ea îmi răspunde. Ce-i spuneam ? Ce-mi răspundea ? Am făcut un efort, am deschis ochii foarte larg, am scrutat-o : era albă ca o moartă, frumoasă ca o moartă, ochii îi rătăceau asupra mea, ai mei s-au oprit în ai ei, era ca o cădere cu parașuta, adică o cădere cu parașuta cum mi-o închipui eu, care n-am sărit cu parașuta niciodată.

Petru Popescu, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, p. 68.

Analiza sintactică a frazei :

1. M-am luptat supraomenește — *propoziție principală ;*
2. să nu casc — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 1 ;*
3. am reușit — *propoziție principală ;*
4. mi s-au umezit ochii — *propoziție principală ;*
5. Aveam senzația — *propoziție principală ;*
6. că vorbesc mereu — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* senzația*);*

Scanned with OKEN Scanner

7. A v e a m s e n z a ţ i a — *propoziţie principală;*

8. că şi ea îmi r ă s p u n d e — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — substantivul* s e n z a ţ i a*);*

9. Ce-i s p u n e a m? — *propoziţie principală;*

10. Ce-mi r ă s p u n d e a? — *propoziţie principală;*

11. A m f ă c u t u n e f o r t — *propoziţie principală;*

12. a m d e s c h i s ochii foarte larg — *propoziţie principală;*

13. a m s c r u t a t - o — *propoziţie principală;*

14. e r a a l b ă ca o moartă, f r u m o a s ă ca o moartă — *propoziţie principală;*

15. ochii îi r ă t ă c e a u asupra mea — *propoziţie principală;*

16. ai mei s - a u o p r i t în ai ei — *propoziţie principală;*

17. e r a c a o c ă d e r e cu parașuta, adică o cădere cu paraşuta — *propoziţie principală;*

18. cum mi-o î n c h i p u i eu — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 17 (elementul regent — substantivul* c ă d e r e*);*

19. care n - a m s ă r i t cu paraşuta niciodată — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 18 (elementul regent — pronumele personal* e u*).*

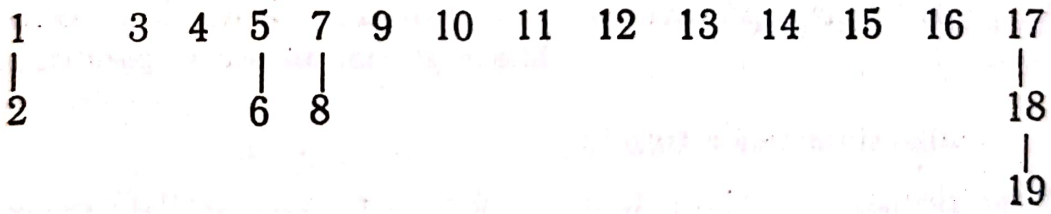

Observaţii de sintaxă a propoziţiei:

m i (prop. 4): atribut pronominal în dativ (dativul posesiv), exprimat prin pronume personal, persoana I, singular, dativ, forma neaccentuată (elementul regent — substantivul o c h i i);

c e (prop. 9 şi 10): complement direct, exprimat prin pronume relativ, acuzativ;

Scanned with OKEN Scanner

a v e a m s e n z a ţ i a : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală ;
a m f ă c u t u n e f o r t : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală (echivalentă ca înţeles cu m - a m s t r ă d u i t ; vezi şi a f a c e i m p r e s i e „a impresiona") ;
c a o m o a r t ă : complement circumstanţial de mod (propriu-zis), exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de adverbul de comparaţie c a, nearticulat ;
î i (prop. 15) : atribut pronominal în dativ (dativul posesiv), exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, dativ, forma neaccentuată (elementul regent — substantivul o c h i i) ;
a i m e i : subiect, exprimat prin pronume posesiv (excepţie aparentă de la cazul subiectului).

31. Pătraşcu veni însă după ea în aceeaşi zi, treaz, şi o rugă să se întoarcă acasă. Îi spuse că a luat hotărîrea, să nu mai bea şi îi promise că niciodată n-o să se mai întîmple ceea ce se întîmplase în noaptea aceasta ultimă care o îngrozise pe ea aşa de tare şi că îi cerea un răgaz de cîteva luni ca s-o convingă că nu era vorba de o simplă promisiune, ci de o cotitură în viaţa lui. Ea îi răspunse că nu e prima oară cînd el îi propunea astfel de cotituri ; s-o lase totuşi să se gîndească, să se ducă să se plimbe prin pădure şi să se întoarcă peste două ceasuri.

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 23.

Analiza sintactică a frazei :

1. Pătraşcu v e n i însă după ea în aceeaşi zi, treaz — *propoziţie principală ;*
2. şi o r u g ă — *propoziţie principală, coordonată cu 1 ;*
3. s ă s e î n t o a r c ă acasă — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* r u g ă*) :*
4. Îi s p u s e — *propoziţie principală ;*
5. că a l u a t h o t ă r î r e a — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e*) ;*

Scanned with OKEN Scanner

6. să nu mai bea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* hotărîrea*);*
7. și îi promise — *propoziție principală, coordonată cu 4;*
8. că niciodată n-o să se mai întîmple — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul trazitiv* promise*);*
9. ceea ce se întîmplase în noaptea aceasta ultimă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (elementul regent — verbul reflexiv impersonal* n-o să se întîmple*);*
10. care o îngrozise pe ea așa de tare — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent — substantivul* noaptea*);*
11. și că îi cerea un răgaz de cîteva luni — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* spuse*), coordonată cu 5;*
12. ca s-o convingă — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 11;*
13. că nu era vorba de o simplă promisiune — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 12 (elementul regent — verbul* să convingă*, care, în raport cu un obiect sau acțiune, este intranzitiv);*
14. ci (era vorba) de o cotitură în viața lui — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 12 (în ce privește elementul regent, vezi prop. 13), coordonată cu 13;*
15. Ea îi răspunse — *propoziție principală;*
16. că nu e prima oară — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 15 (elementul regent — verbul tranzitiv* răspunse*);*
17. cînd el îi propunea astfel de cotituri — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 16 (elementul regent — verbul* nu e*, cu sens imperativ: „nu se întîmplă“);*
18. s-o lase totuși — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 15 (elementul regent — verbul tranzitiv* răspunse*);*

Scanned with OKEN Scanner

19. s ă s e g î n d e a s c ă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 18 (elementul regent — verbul* s ă l a s e, *intranzitiv cînd se referă la o altă acțiune);*
20. s ă s e d u c ă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 18 (elementul regent — verbul* s ă l a s e*);*
21. s ă s e p l i m b e prin pădure — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 20;*
22. și s ă s e î n t o a r c ă peste două ceasuri — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 18 (elementul regent — verbul* s ă l a s e*), coordonată cu 20.*

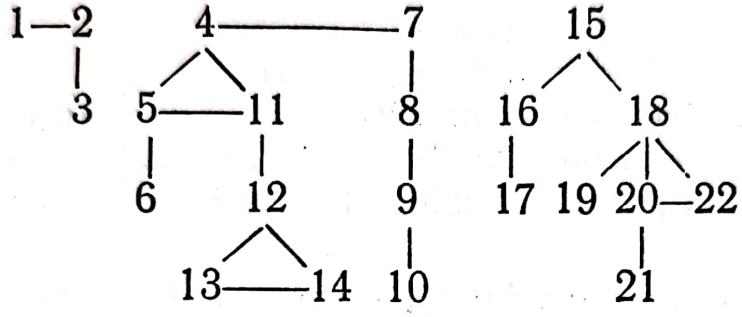

Observații de sintaxă a propoziției:

c e e a c e: subiect, exprimat prin pronume relativ compus;

n u e r a v o r b a: predicat nominal, cu valoare de expresie verbală impersonală;

a s t f e l (d e): atribut adverbial (elementul regent — substantivul c o t i t u r i);

p e s t e d o u ă c e a s u r i: complement circumstanțial de timp, exprimat prin substantiv comun, neutru, plural, acuzativ, precedat de prepoziția p e s t e și de numeralul cardinal d o u ă.

32. Se aduseră fripturi, pește și vinuri și curînd Niculae înțelese din spusele celui care părea centrul atenției și care nu ieșea dintr-o veselie gîlgîitoare pe care i-o stîrnea lui însuși fiecare cuvînt spus tot de el, dar care făcea aluzie la ceva în care persoana lui nu era implicată, că sărbătoreau într-adevăr ceva

Scanned with OKEN Scanner

şi anume un film pe care îl făcuseră ei doi şi care ieşise de-o tîmpenie nemărginită. Să te fi străduit să iasă aşa de nerod şi tot n-ai fi reuşit. Era atît de cretin, încît numai doi inşi talentaţi cum erau ei l-ar fi putut imagina şi numai un regizor genial cum era cel pe care îl avuseseră i-ar fi putut surprinde viziunea propusă.

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 41.

Analiza sintactică a frazei :

1. S e a d u s e r ă fripturi, peşte şi vinuri — *propoziţie principală ;*
2. şi curînd Niculae î n ţ e l e s e din spusele celui — *propoziţie principală, coordonată cu 1 ;*
3. care p ă r e a c e n t r u l a t e n ţ i e i — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — pronumele demonstrativ* c e l u i) ;
4. şi care n u i e ş e a dintr-o veselie gîlgîitoare — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — pronumele demonstrativ* c e l u i), *coordonată cu 3 ;*
5. pe care i-o s t î r n e a lui însuşi fiecare cuvînt spus tot de el — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — substantivul* v e s e l i e) ;
6. dar care f ă c e a a l u z i e la ceva — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — pronumele demonstrativ* c e l u i), *coordonată cu 4 ;*
7. în care persoana lui n u e r a i m p l i c a t ă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — pronumele nehotărît* c e v a) ;
8. că s ă r b ă t o r e a u într-adevăr ceva şi anume un film — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* î n ţ e l e s e) :
9. pe care îl f ă c u s e r ă ei doi — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent — substantivul* f i l m) ;
10. şi care i e ş i s e d e - o t î m p e n i e nemărginită — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent — substantivul* f i l m), *coordonată cu 9 ;*

Scanned with OKEN Scanner

11. Să te fi străduit — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 13 ;*
12. să iasă așa de nerod — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 11 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* să te fi străduit) ;
13. și tot n-ai fi reușit — *propoziție principală ;*
14. Era atît de cretin — *propoziție principală ;*
15. încît numai doi inși talentați ... l-ar fi putut imagina — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 14 ;*
16. cum erau ei — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 15 (elementul regent — adjectivul* talentați) ;
17. și numai un regizor genial ... i-ar fi putut surprinde viziunea propusă — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 14 ;*
18. cum era cel — *propoziție secundară circumstanțială de mod comparativă, subordonată față de 17 (elementul regent — adjectivul* genial) ;
19. pe care ei îl avuseseră — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 18 (elementul regent — pronumele demonstrativ* cel).

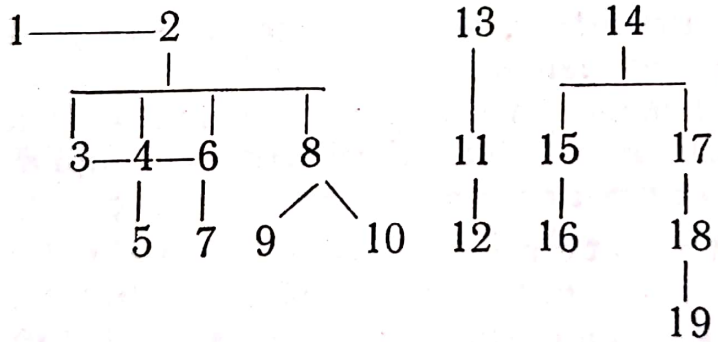

Observații de sintaxă a propoziției :

celui prop. 2) : atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume demonstrativ ;

părea centrul atenției : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin substantiv compus ;

Scanned with OKEN Scanner

l u i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, dativ, forma accentuată :

î n s u ş i : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal de întărire (elementul regent — pronumele personal l u i) ;

d o i (prop. 9) : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal ;

i e ş i s e d e - o t î m p e n i e : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, acuzativ, precedat de prepoziția d e, articulat cu articol nehotărît ;

d o i (prop. 15) : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal cu valoare de adjectiv (elementul regent — substantivul i n ş i).

33. E adevărat că i-am spus ceva grav, şi nenorocirea e că în astfel de afirmații e pe urmă foarte greu să mai separi ceea ce e real de ceea ce e prostie din partea celui dus de sinceritate prea departe, ei şi ? E foarte greu, dar nu imposibil, nu trebuia să stea prea aproape de mine pînă într-atît încît să acorde o importanță exagerată spuselor mele şi să plece . . .

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 287.

Analiza sintactică a frazei :

1. E a d e v ă r a t — *propoziție principală* ;

2. că i-a m s p u s ceva grav — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (elementul regent — expresia verbală impersonală* e a d e v ă r a t) ;

3. şi nenorocirea e — *propoziție principală, coordonată cu 1* ;

4. că în astfel de afirmații e pe urmă f o a r t e g r e u — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul copulativ* e) ;

5. s ă mai s e p a r i — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (elementul regent — expresia verbală impersonală* e f o a r t e g r e u) ;

Scanned with OKEN Scanner

6. ceea ce e real — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* să separi);
7. de ceea ce e prostie din partea celui dus de sinceritate prea departe — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul* să separi, *care este intranzitiv cînd se referă la obiectul față de care se produce separația);*
8. ei și? — *propoziție principală incidentă, cu predicatul subînțeles;*
9. E foarte greu — *propoziție principală;*
10. dar nu (e) imposibil — *propoziție principală, coordonată cu 9;*
11. nu trebuia — *propoziție principală;*
12. să stea prea aproape de mine pînă într-atît — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 11 (elementul regent — verbul impersonal* nu trebuia);
13. încît să acorde o importanță exagerată spuselor mele — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 12;*
14. și să plece — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 12, coordonată cu 13.*

NOTĂ: Prin subînțelegerea predicatului, propoziția 8 ar putea avea următoarea structură: *ei și ce contează? ei și ce importanță are?*, aceste două variante nefiind, evident, singurele posibile.

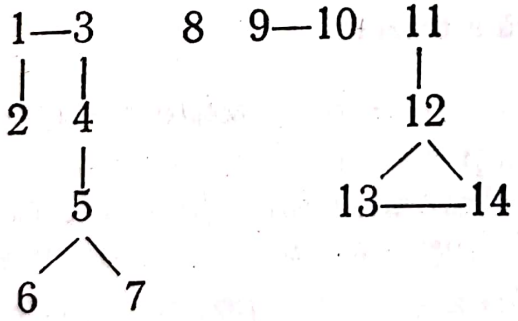

Observații de sintaxă a propoziției:

e adevărat: predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală;
ceva: complement direct, exprimat prin pronume nehotărît;

g r a v : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, gradul pozitiv ;
e f o a r t e g r e u (prop. 4 și 9) : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală ;
n u e i m p o s i b i l : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală.

34. Mi-a plăcut de tine, Ilie, de-atunci, zise deodată femeia cu un glas care era atît de înfiorat încît în clipa aceea semăna cu al unei fete îmbătate de dragoste, uite, îți spun, așa de mult, că dacă n-aș fi fost așa de mică în anul ăla cînd muri soră-mea, nu m-aș fi uitat că eu aș fi fost fată mare și tu cu trei copii, care mi-ar fi fost nepoți ! Ți-aș fi trimis argint viu, să-ți ia mințile, și să te însori cu mine !

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 361.

Analiza sintactică a frazei :

1. Mi-a p l ă c u t de tine, Ilie, de-atunci . . . așa de mult — *propoziție principală* ;
2. z i s e deodată femeia cu un glas — *propoziție principală incidentă ;*
3. care e r a atît de î n f i o r a t — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* g l a s) ;
4. încît în clipa aceea s e m ă n a cu al unei fete îmbătate de dragoste — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 3* ;
5. u i t e — *propoziție principală* ;
6. îți s p u n — *propoziție principală, incidentă* :
7. că . . . n u m-aș f i u i t a t — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 1* ;
8. dacă n-aș f i f o s t așa de m i c ă în anul ăla — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 7* ;
9. cînd m u r i soră-mea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* a n u l) ;

Scanned with OKEN Scanner

10. că eu aș fi fost fată mare — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* nu m-aș fi uitat);
11. și tu (ai fi fost) cu trei copii — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* nu m-aș fi uitat), *coordonată cu 10*;
12. care mi-ar fi fost nepoți — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 11 (elementul regent — substantivul* copii);
13. Ți-aș fi trimis argint viu — *propoziție principală*;
14. să-ți ia mințile — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 13*;
15. și să te însori cu mine — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 13, coordonată cu 14*;

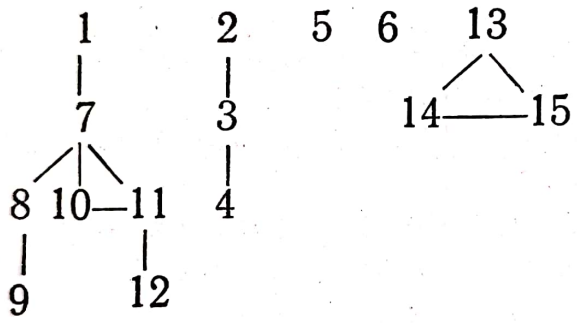

Observații de sintaxă a propoziției:

aș fi fost fată mare: predicat nominal; numele predicativ este exprimat prin locuțiune substantivală;

trei: atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal, cu valoare de adjectiv:

argint viu: complement direct, exprimat prin substantiv compus, comun, masculin, singular (defectiv de plural), acuzativ, nearticulat;

să ia mințile: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală.

Scanned with OKEN Scanner

35. Una e ce gîndeşti cînd ai lîngă tine un bărbat, despre care îţi spui, privindu-l, că nu prea îl iubeşti, şi alta e cînd nu-l mai ai deloc, şi rămîi singură. Ce să faci, să stai singură, dar liberă, sau să-ţi pierzi libertatea, dar ... A, nu, libertatea nu trebuie s-o pierzi decît dacă eşti fericită !

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 428.

Analiza sintactică a frazei :

1. U n a e — *propoziţie principală ;*
2. ce g î n d e ş t i — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 1 ;*
3. cînd a i lîngă tine un bărbat — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 2 ;*
4. despre care îţi s p u i, privindu-l — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — substantivul* b ă r b a t*) ;*
5. că n u prea îl i u b e ş t i — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u i*) ;*
6. şi a l t a e — *propoziţie principală, coordonată cu 1 ;*
7. cînd n u -l mai a i deloc — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6 ;*
8. şi r ă m î i s i n g u r ă — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6, coordonată cu 7 ;*
9. Ce s ă f a c i — *propoziţie principală ;*
10. s ă s t a i singură, dar liberă — *propoziţie principală ;*
11. sau s ă -ţi p i e r z i libertatea — *propoziţie principală, coordonată cu 10 ;*
12. dar ... — *propoziţie principală, eliptică de subiect şi predicat ;*
13. A, n u — *propoziţie principală ;*
14. n u t r e b u i e — *propoziţie principală ;*
15. libertatea ... s -o p i e r z i — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 14 (elementul regent — verbul impersonal* n u t r e b u i e*) ;*
16. decît dacă e ş t i f e r i c i t ă — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 15.*

Scanned with OKEN Scanner

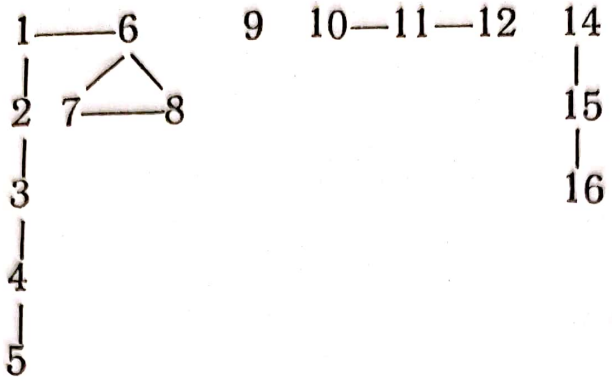

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

u n a e : predicat nominal ; numele predicativ este exprimat prin pronume nehotărît ;

c e (prop. 2 şi 9) : complement direct, exprimat prin pronume relativ, acuzativ ;

c î n d (prop. 3) : complement circumstanţial de timp, exprimat prin adverb de timp ;

î ţ i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, dativ, forma neaccentuată ;

p r i v i n d : complement circumstanţial de timp, exprimat prin verb la modul gerunziu ;

-l (prop. 4) : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, masculin, singular, acuzativ, forma neaccentuată ;

-ţ i (prop. 11) : atribut pronominal în dativ, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, dativ, forma neaccentuată (elementul regent — substantivul l i b e r t a t e a).

36. Ce-s unora lucruri a toate mai sus
Par altora lucruri deşarte.
Dar ştie acel ce compasul şi-a pus,
Pe marginea lumii-ntre viaţă şi-apus,

Scanned with OKEN Scanner

De-i alb ori e negru ce-mparte !
Iar tu mi-eşti în suflet, şi-n suflet ţi-s eu,
Şi secolii-nchid-ori deschidă cum vreu
Eterna ursitelor carte,
Din suflet eu fi-ţi-voi, tu, neamule-al meu,
De-a pururi nerupta sa parte !

G. Coşbuc, *Versuri*, 640.

Analiza sintactică a frazei :

1. Ce-s unora l u c r u r i a toate mai sus — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 2 (are rol de subiect al predicatului nominal* p a r l u c r u r i*);*

2. p a r altora l u c r u r i deşarte — *propoziţie principală.*

3. Dar ş t i e acel — *propoziţie principală ;*

4. ce compasul şi-a p u s, pe marginea lumii-ntre viaţă şi-apus — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — pronumele demonstrativ* a c e l*);*

5. de-i a l b — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* ş t i e*);*

6. ori e n e g r u — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* ş t i e*), coordonată disjunctivă cu 5 ;*

7. ce-m p a r t e — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 5 şi 6 (are rol de subiect al predicatelor nominale* -i a l b, e n e g r u*).*

8. Iar tu mi-e ş t i în suflet — *propoziţie principală ;*

9. şi-n suflet ţi-s eu — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 8 ;*

10. şi... din suflet f i -ţi- v o i, tu, neamule-al meu, de-a pururi nerupta sa p a r t e — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 9 ;*

11. secolii- n c h i d ă — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 10 ;*

12. ori d e s c h i d ă... eterna ursitelor carte — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 10, coordonată disjunctivă cu 11 ;*

Scanned with OKEN Scanner

13. cum v r e u — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 11 și 12.*

NOTĂ: Propozițiile 11 și 12 sînt subordonate deoarece au predicate la modul conjunctiv. Faptul comunicat în regentă se realizează în ciuda acțiunilor din aceste subordonate.

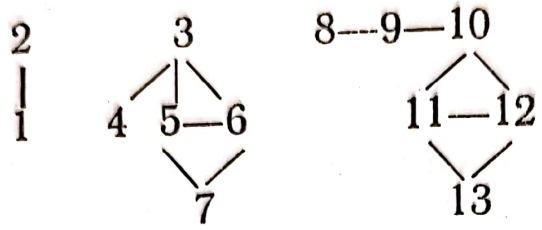

Observații de sintaxă a propoziției:

- s l u c r u r i, f i - v o i p a r t e: predicate nominale, formate din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin substantive comune, nominativ;

a t o a t e: complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin pronume nehotărît, feminin, plural, acuzativ, precedat de prepoziția a;

m a i s u s: atribut adverbial (determină substantivul l u c r u r i), exprimat prin adverb de loc, gradul comparativ de superioritate;

p a r l u c r u r i: predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin substantiv comun, neutru, plural, cazul nominativ;

c e (4): subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;

ș i -: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, singular, dativ, formă neaccentuată (determină substantivul c o m p a s u l);

- i a l b, e n e g r u: predicate nominale, cu nume predicative exprimate prin adjective propriu-zise, variabile, cu două terminații, neutre, cazul nominativ, gradul pozitiv;

e ș t i, - s; predicate verbale (a f i are sensul „a se afla, a se găsi“);

Scanned with OKEN Scanner

închidă, deschidă: predicate verbale, exprimate prin verbe, modul conjunctiv, prezent, persoana a III-a, plural, diateza activă, tranzitive;
tu: pronume personal, cazul vocativ, fără funcție sintactică;
neamule: atribut substantival apozițional, exprimat prin substantiv în cazul vocativ;
al meu: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, se acordă cu substantivul neamule. Adjectivul apare articulat deoarece substantivul regent este lipsit de articol, -ule fiind desinența cazului vocativ;
de-a pururi: complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp.

37. Din om vesel, ce fusese pînă atunci, se făcu închis ca vremea de ploaie. Nu se mai arăta printre oameni, iar dacă-l cerceta cineva, nu mai știa ce să spună, căci îi era frică să nu se dea de gol.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 28.

Analiza sintactică a frazei:

1. Din om vesel... se făcu închis ca vremea de ploaie — *propoziție principală;*
2. ce fusese pînă atunci — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* om*);*
3. Nu se mai arăta printre oameni — *propoziție principală;*
4. iar... nu mai știa — *propoziție principală, coordonată adversativă față de 3;*
5. dacă-l cerceta cineva — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 4;*
6. ce să spună — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* nu știa*);*
7. căci îi era frică — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4;*

Scanned with OKEN Scanner

8. să nu se dea de gol — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 7 (elementul regent — construcția intranzitivă (îi)* era *(frică).*

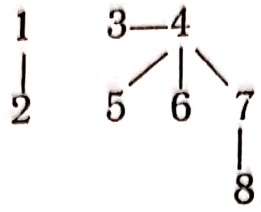

Observații de sintaxă a propoziției :

se făcu închis : predicat nominal (se făcu este, în text, verb copulativ, echivalent cu a deveni) ;
din om : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
ca vremea : complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
ce fusese : predicat nominal cu nume predicativ exprimat prin pronume relativ (ține locul substantivului om), cazul nominativ ;
-l : complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, acuzativ, formă neaccentuată ;
era : predicat verbal (frică este subiect gramatical, iar pronumele îi este complement indirect, cu rol de subiect logic) ;
să nu se dea de gol : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, singular.

38. Filibaș era ostenit și avea și el poftă de vorbit. Șezu și spuse proprietăresei că are șapte copii, că la toamnă împlinește cincizeci și trei de ani, că pe fata cea mai mare, care-i foarte cuminte și frumoasă, a cerut-o un funcționar de la poliție, dar mă-sa n-a vrut s-o dea fiindcă auzise că funcționarul e bețiv și bătăuș, că dînsul e în serviciu de douăzeci și cinci de ani și

Scanned with OKEN Scanner

toți superiorii l-au avut drag și l-au cinstit, numai Sulea îl persecută, că om mai fără suflet și mai tiran ca Sulea n-a mai pomenit, că îl amendează în fiecare lună fără nici o vină și nu se gîndește că bieții copilași îi mor de foame și că el crede că Sulea n-o să ajungă bine, căci e prea țanțoș și înfumurat.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 94.

Analiza sintactică a frazei :

1. Filibaș e r a o s t e n i t — *propoziție principală ;*
2. și a v e a și el p o f t ă de vorbit — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1.*
3. Ş e z u — *propoziție principală ;*
4. și s p u s e proprietăresei — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 3 ;*
5. că a r e șapte copii — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e*) ;*
6. că la toamnă î m p l i n e ș t e cincizeci și trei de ani — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e*), coordonată copulativă prin juxtapunere cu 5 ;*
7. că pe fata cea mai mare... a c e r u t-o un funcționar de la poliție — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e*), coordonată copulativă prin juxtapunere cu 6 ;*
8. care-i f o a r t e c u m i n t e și f r u m o a s ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — substantivul* f a t a*) ;*
9. dar mă-sa n - a v r u t — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e*), coordonată adversativă față de 7 ;*
10. s-o d e a — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent — verbul tranzitiv* n - a v r u t*) ;*
11. fiindcă a u z i s e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 9 ;*

Scanned with OKEN Scanner

12. că funcționarul e beț i v și b ă t ă u ș — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 11 (elementul regent — verbul tranzitiv* a u z i s e);

13. că dînsul e î n s e r v i c i u de douăzeci și cinci de ani — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e); *coordonată copulativă prin juxtapunere cu 7;*

14. și toți superiorii l-au a v u t d r a g — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă cu 13;*

15. și l-au c i n s t i t — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă cu 14;*

16. numai Sulea îl p e r s e c u t ă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată adversativă față de 15;*

17. că om mai fără suflet și mai tiran ca Sulea n-a mai p o m e n i t — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă prin juxtapunere cu 15;*

18. că îl a m e n d e a z ă în fiecare lună fără nici o vină — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă prin juxtapunere cu 17;*

19. și n u s e g î n d e ș t e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă cu 18;*

20. că bieții copilași îi m o r de foame — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 19 (elementul regent — verbul intranzitiv* n u s e g î n d e ș t e);

21. și că el c r e d e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă cu 19;*

22. că Sulea n-o s ă a j u n g ă b i n e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 21 (elementul regent — verbul tranzitiv* c r e d e);

Scanned with OKEN Scanner

23. căci e prea ţanţoş şi înfumurat — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 22.*

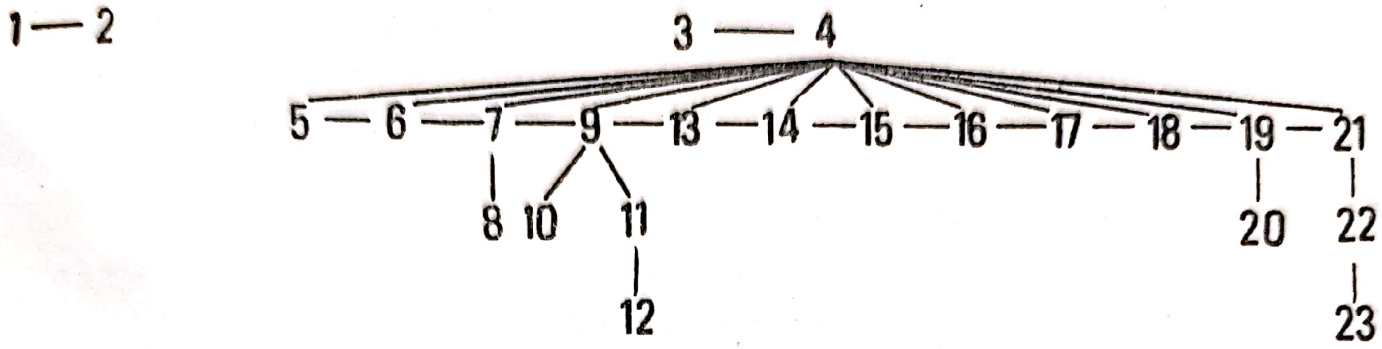

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

a v e a p o f t ă, e î n s e r v i c i u, a u a v u t d r a g : predicate verbale exprimate prin locuţiuni verbale ;

- i f o a r t e c u m i n t e ş i f r u m o s, e b ă t ă u ş ş i b e ţ i v, e p r e a ţ a n ţ o ş ş i î n f u m u r a t : predicate nominale cu nume predicativ multiplu, exprimat prin adjective ;

ş a p t e : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal ;

d î n s u l : subiect, exprimat prin pronume personal, cazul nominativ ;

t o ţ i : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, masculin, plural, nominativ ;

s u p e r i o r i i : substantiv provenit din adjectiv, are funcţia de subiect ;

m a i f ă r ă s u f l e t : atribut adjectival, exprimat prin locuţiune adjectivală la gradul comparativ de superioritate ;

c a S u l e a : complement circumstanţial de mod comparativ, exprimat prin substantiv precedat de prepoziţie ;

î i : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, dativ, formă neaccentuată.

Scanned with OKEN Scanner

39. Acum doi ani, tocmai pe vremea asta, cînd Ghioagă și-a cumpărat boulenii și nu i s-au ajuns banii, Iţic a sărit frăţeşte şi, din toată sărăcia lui, i-a împrumutat patru poli, ca să nu scape omul chilipirul. Adevărat că nici pînă azi nu i-a întors datoria, dar nu face nimic căci și Ghioagă e om nevoiaș, cu cinci copii și fără pămînt.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 282.

Analiza sintactică a frazei :

1. Acum doi ani, tocmai pe vremea asta... Iţic a sărit frăţeşte — *propoziţie principală ;*

2. cînd Ghioagă și-a cumpărat boulenii — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 1 ;*

3. și nu i s-au ajuns banii — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 1, coordonată copulativă cu 2 ;*

4. și, din toată sărăcia lui, i-a împrumutat patru poli — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 1 ;*

5. ca să nu scape omul chilipirul — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 4 ;*

6. Adevărat — *propoziţie principală ;*

7. că nici pînă azi nu i-a întors datoria — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6 (are rol de subiect al adverbului predicativ* adevărat*) ;*

8. dar nu face nimic — *propoziţie principală, coordonată adversativă cu 6 ;*

9. căci și Ghioagă e om nevoiaș, cu cinci copii și fără pămînt — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 8.*

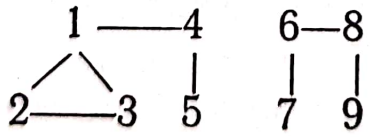

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

frăţeşte : complement circumstanţial de mod, exprimat prin adverb de mod ;

Scanned with OKEN Scanner

b a n i i : subiect, exprimat prin substantiv comun, masculin, plural, cazul nominativ ;

a d e v ă r a t : predicat nominal, exprimat prin adverb predicativ care admite înaintea lui verbul copulativ a f i ;

n u f a c e n i m i c : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală cu sensul „nu are importanță" ;

n e v o i a ș, c u . . . c o p i i ș i f ă r ă p ă m î n t : atribute ale substantivului cu rol de nume predicativ o m. Primul este atribut adjectival, exprimat prin adjectiv, celelalte două sînt atribute substantivale prepoziționale.

40. Apoi Iţic îl cunoștea bine de-acasă din Fălticeni, unde dînsul avea un han mititel și cu o ogradă destul de mare să poată găzdui joia, în ziua bîlciului, pe țăranii care veneau să tîrguiască. Ghioagă trăgea la Iţic de zece ani, încît se împrieteniseră de-a binelea, ajutîndu-se omenește la necazuri.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 282.

Analiza sintactică a frazei :

1. Apoi Iţic îl c u n o ș t e a bine de-acasă din Fălticeni — *propoziţie principală ;*

2. unde dînsul a v e a un han mititel și cu o ogradă destul de mare — *propoziţie secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* F ă l t i c e n i*);*

3. s ă p o a t ă găzdui joia, în ziua bîlciului, pe țăranii — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată față de 2 ;*

4. care v e n e a u — *propoziţie secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* ț ă r a n i i*);*

5. s ă t î r g u i a s c ă — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată față de 4 ;*

6. Ghioagă t r ă g e a la Iţic de zeci ani — *propoziţie principală ;*

Scanned with OKEN Scanner

7. încît s e î m p r i e t e n i s e r ă de-a binelea, ajutîndu-se omenește la necazuri — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 6.*

NOTĂ: Singura propoziție al cărei rol sintactic este mai greu de identificat este propoziția 3. Formal ea se aseamănă cu propoziția 5, care exprimă scopul acțiunii care se realizează în regentă (v e n e a u). E clar însă că propoziția 3 nu exprimă scopul, ci urmarea faptului că hanul avea o ogradă d e s t u l d e m a r e. Cealaltă propoziție consecutivă, propoziția a 7-a, este introdusă printr-o conjuncție — î n c î t — „specializată" pentru un astfel de raport sintactic.

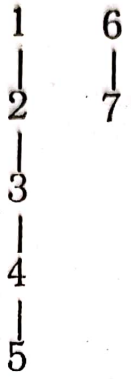

Observații de sintaxă a propoziției:

g ă z d u i: complement direct, exprimat prin verb la infinit;
j o i a: complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb de timp provenit din substantiv;
c a r e: subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;
d e - a b i n e l e a: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială de mod.

41. Ghioagă era om glumeț, vestit chiar în batalion că nu-și pierde firea și voia bună nici în clipele cele mai crîncene, că merge la asalt întotdeauna cu capela-ntr-o ureche și chiuind ca la nuntă, stîrnind rîsul ostașilor și făcîndu-i să uite primejdiile.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 282.

Analiza sintactică a frazei:

1. Ghioagă e r a o m glumeț, vestit chiar în batalion — *propoziție principală;*
2. că n u - ș i p i e r d e f i r e a — propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1;

3. și (n u - ș i p i e r d e) v o i a b u n ă nici în clipele cele mai crîncene — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1, coordonată copulativă cu 2;*

4. că m e r g e la asalt întotdeauna cu capela-ntr-o ureche și chiuind ca la nuntă, stîrnind rîsul ostașilor și făcîndu-i — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 3;*

5. s ă u i t e primejdiile — *propoziție secundară circumstanțială de mod propriu-zisă (GA o consideră propoziție predicativă suplimentară), subordonată față de 4 (elementul regent — verbul la gerunziu* f ă c î n d*).*

NOTĂ: n u - ș i p i e r d e f i r e a ș i v o i a b u n ă sînt două predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale care au în structura lor același verb, a p i e r d e, a doua oară fiind subînțeles. Din acest motiv conjuncția ș i coordonează nu două complemente, ci două propoziții.

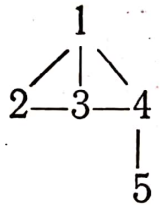

Observații de sintaxă a propoziției:

c e l e m a i c r î n c e n e: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv variabil, cu două terminații, gradul superlativ relativ;

c h i u i n d, s t î r n i n d ș i f ă c î n d: complemente circumstanțiale de mod (GA le consideră elemente predicative suplimentare), exprimate prin verbe la modul gerunziu.

42. Se vede că recunoașterea aceasta e mai primejdioasă ca toate, dacă și căprarul e încurcat și posomorît. De ce nu s-o fi alcătuit o patrulă tare, cum se cuvine? Ce nesocotință să plece numai doi inși, cînd au de înfruntat cine știe ce greutăți! Asta înseamnă să mergi de bunăvoie și fără folos în gura morții.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 282.

Scanned with OKEN Scanner

Analiza sintactică a frazei :

1. S e v e d e — *propoziţie principală ;*
2. că recunoașterea aceasta e m a i p r i m e j d i o a s ă ca toate — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 1 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s e v e d e*);*
3. dacă și căprarul e î n c u r c a t ș i p o s o m o r î t — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 2 ;*
4. De ce n u s - o f i a l c ă t u i t o patrulă tare — *propoziţie principală ;*
5. cum s e c u v i n e — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (propriu-zisă), subordonată faţă de 4 (determină adjectivul* t a r e*).*
6. Ce n e s o c o t i n ţ ă (e) — *propoziţie principală, eliptică de verb copulativ ;*
7. s ă p l e c e numai doi inși — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* n e s o c o t i n ţ ă e*);*
8. cînd a u de înfruntat cine știe ce greutăţi — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 6.*
9. Asta î n s e a m n ă — *propoziţie principală ;*
10. s ă m e r g i de bunăvoie și fără folos î n g u r a m o r ţ i i — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 9 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* î n s e a m n ă*).*

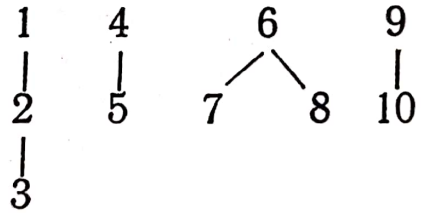

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

a c e a s t a : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, feminin, singular, nominativ(determină substantivul r e c u n o a ș t e r e a) ; e m a i p r i m e j d i o a s ă : predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminaţii,

Scanned with OKEN Scanner

feminin, singular, nominativ, gradul comparativ de superioritate ;
c a t o a t e : complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin pronume nehotărît, feminin, plural, cazul acuzativ ;
n u s - o f i a l c ă t u i t : predicat verbal, exprimat prin verb, conjugarea a IV-a, modul prezumtiv, timpul perfect, diateza reflexivă cu valoare pasivă ;
d e î n f r u n t a t : complement direct, exprimat prin verb, modul supin ;
c i n e ș t i e c e : atribut adjectival, exprimat prin locuțiune adjectivală nehotărîtă (are sensul „diferite, anumite, diverse") ;
g r e u t ă ț i : complement direct (determină verbul la supin d e î n f r u n t a t) exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, cazul acuzativ ;
î n s e a m n ă : predicat nominal. Rolul numelui predicativ îl îndeplinește propoziția predicativă (10) ;
d e b u n ă v o i e, f ă r ă f o l o s : complement circumstanțial de mod multiplu, exprimat prin locuțiuni adverbiale de mod.

43. Viteaz nu se născuse Iţic Ştrul, ci fricos și bănuitor. Un copil de se răstea la dînsul, începea să-i joace barba și să-i ticăie inima. În Fălticeni lumea îl poreclise „Iepurele". În clipa cînd doctorul comisiei de recrutare a zis „slăbuț, dar tot bun", Iţic a leșinat.

L. Rebreanu, *Opere alese*, I, 283.

Analiza sintactică a frazei :

1. V i t e a z n u s e n ă s c u s e Iţic Ştrul — *propoziție principală ;*
2. ci (s e n ă s c u s e) f r i c o s ș i b ă n u i t o r — *propoziție principală, cu verbul copulativ subînțeles, coordonată adversativă față de 1.*
3. Un copil de s e r ă s t e a la dînsul — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 4 ;*
4. î n c e p e a — *propoziție principală ;*

Scanned with OKEN Scanner

5. să-i joace barba — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al verbului cu valoare impersonală* începea);
6. și să-i ticăie inima — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al verbului cu valoare impersonală* începea); *coordonată copulativă cu 5*;
7. În Fălticeni lumea îl poreclise „Iepurele“ — *propoziție principală.*
8. În clipa... Itic a leșinat — *propoziție principală;*
9. cînd doctorul comisiei de recrutare a zis — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* clipa);
10. „(e) slăbuț — *propoziție principală, cu verbul copulativ subînțeles*;
11. dar tot (e) bun“ — *propoziție principală, cu verbul copulativ subînțeles, coordonată adversativă față de 10.*

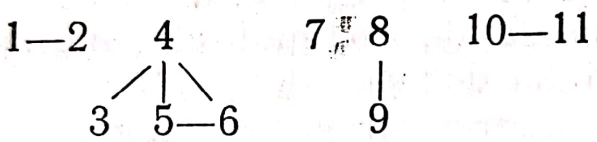

NOTĂ: Propoziția a 3-a, prin plasarea subiectului (un copil) înaintea conjuncției subordonatoare (de cu sensul „chiar de“), întărește ideea de concesie. Propozițiile 10 și 11 sînt propoziții principale, deoarece autorul folosește vorbirea directă, marcată grafic prin prezența semnelor citării.

Observații de sintaxă a propoziției:

viteaz nu se născuse: predicat nominal format din verbul copulativ nu se născuse, conjugarea a III-a, indicativ, mai mult ca perfectul, persoana a III-a, singular, diateza reflexivă, intranzitiv și un nume predicativ exprimat prin adjectiv;

(se născuse) fricos și bănuitor: predicat nominal cu nume predicativ multiplu. Conjuncția ci implică aici un sens pozitiv (opus sensului negativ al enunțului rămas în stînga ei), deci presupune în mod necesar reluarea (subînțelegerea), la forma afirmativă, a verbului copulativ se născuse;

Scanned with OKEN Scanner

-i : în ambele cazuri este atribut pronominal în cazul dativ al substantivelor b a r b a, respectiv i n i m a. Schimbarea topicii ne arată că nu are funcția de complement indirect : Barba îi joacă lui, căci sensul este altul : Barba lui îi joacă.

44. Dacă a fi avut înseamnă a te lăsa plictisit de toți lacomii, a le suferi glumele și privirile lingușitoare, atunci nu-i nici o fericire să ai zestre mare. Elenuța își aduse aminte că în societate, la petreceri, la școală chiar era privită de toți cu un zîmbet de mulțumire parcă, i se spuneau vorbe măgulitoare, mai mult ca altor fete. Atunci nu pricepuse nimic, dar acum simțea că toată bunăvoința ce i-o arătau oamenii izvora din „Arhanghelii".

I. Agârbiceanu, *Arhanghelii*, 129—130.

Analiza sintactică a frazei :

1. Dacă a fi avut înseamnă a te lăsa plictisit de toți lacomii, a le suferi glumele și privirile lingușitoare — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 2* ;

2. atunci nu-i nici o fericire — *propoziție principală* ;

3. să ai zestre mare — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (are rol de subiect al predicatului nominal* nu-i nici o fericire).

4. Elenuța își aduse aminte — *propoziție principală* ;

5. că în societate, la petreceri, la școală chiar era privită de toți cu un zîmbet de mulțumire parcă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — locuțiunea verbală* își aduse aminte, *care se poate construi atît cu complement direct, cît și cu complement indirect)* ;

6. i se spuneau vorbe măgulitoare, mai mult ca altor fete — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — locuțiunea verbală* își aduse aminte), *coordonată copulativă prin juxtapunere cu 5.*

Scanned with OKEN Scanner

7. Atunci n u p r i c e p u s e nimic — *propoziție principală;*
8. dar acum s i m ț e a — *propoziție principală, coordonată adversativă față de 7;*
9. că toată bunăvoința . . . i z v o r a din „Arhanghelii" — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 8 (elementul regent — verbul tranzitiv* s i m ț e a);
10. ce i-o a r ă t a u oamenii — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent — substantivul* b u n ă v o i n ț a).

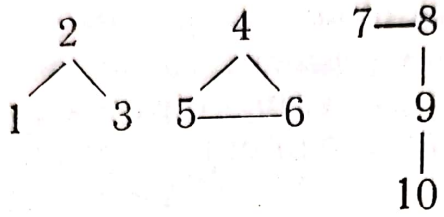

Observații de sintaxă a propoziției:

a f i a v u t: subiect, exprimat printr-un verb copulativ, modul infinitiv și adjectivul a v u t (cu sensul „bogat, înstărit"), cu rol de nume predicativ al verbului copulativ. Construcția poate fi ușor confundată, din cauza omonimiei, cu verbul a a v e a la modul infinitiv, timpul perfect;
î n s e a m n ă a t e l ă s a, a s u f e r i: predicat nominal, format din verb copulativ și un nume predicativ multiplu, exprimat prin verbe, modul infinitiv;
d e l a c o m i i: complement de agent al participiului p l i c t i s i t, exprimat prin adjectiv substantivizat, masculin, plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;
î ș i a d u s e a m i n t e: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;
d e t o ț i: complement de agent al verbului la diateza pasivă e r a p r i v i t ă, exprimat prin pronume nehotărît. Prezența complementului de agent ne arată că predicatul propoziției este un predicat verbul exprimat prin verbul predicativ a p r i v i la diateza pasivă;
v o r b e: subiect, exprimat prin substantiv, cazul nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

m a i m u l t : complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb de mod la gradul comparativ de superioritate ;

c a . . . f e t e : complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin substantiv în cazul dativ (dezinența cazuală apare la adjectivul nehotărît care precede substantivul) ;

c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ.

45. Dar frămîntările acelea nu izvorîră din convingerea că nu s-ar cuveni să-i scrie, din teama ca să nu fie judecată cu asprime, ci din faptul că nu putuse afla, pînă tîrziu, chipul cum să-i facă cunoscută lui Vasile dragostea ei.

I. Agârbiceanu, *Arhanghelii*, 299.

Analiza sintactică a frazei :

1. Dar frămîntările acelea n u i z v o r î r ă din convingerea . . ., din teama — *propoziție principală* ;

2. c ă n u s - a r c u v e n i — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* c o n v i n g e r e a) ;

3. s ă - i s c r i e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* n u s - a r c u v e n i) ;

4. c a s ă n u f i e j u d e c a t ă cu asprime — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* t e a m a) ;

5. ci (i z v o r î r ă) din faptul — *propoziție principală, eliptică de predicat, coordonată adversativă față de 1* ;

6. c ă n u p u t u s e afla, pînă tîrziu, chipul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* f a p t u l) ;

7. cum s ă - i f a c ă cunoscută lui Vasile dragostea ei — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul* c h i p u l).

Scanned with OKEN Scanner

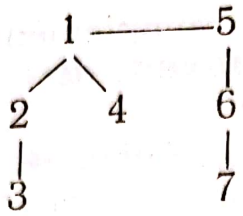

Observații de sintaxă a propoziției :

n u i z v o r î r ă : predicat verbal, exprimat prin verb de conjugarea a IV-a, indicativ, perfectul simplu, persoana a III-a, plural, unipersonal, diateza activă, intranzitiv. Același predicat este subînțeles în propoziția 5, deoarece corelativul conjuncției adversative c i, adverbul de negație n u apare în prima propoziție la predicat, deci conjuncția c i stabilește un raport de coordonare între două acțiuni ;

s ă n u f i e j u d e c a t ă : predicat verbal, exprimat printr-un verb la diateza pasivă. Autorul acțiunii, complementul de agent, este subînțeles (d e c ă t r e c e i d i n j u r) ;

c u n o s c u t ă : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin adjectiv ;

l u i V a s i l e : complement indirect, exprimat prin substantiv propriu, cazul dativ, articulat cu articolul hotărît proclitic l u i. Acest complement este anticipat prin i , pronume personal, persoana a III-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată ;

e i : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, feminin, cazul genitiv.

46. Se așezară pe canapea și urmară pe șoptite convorbirea, din care Andrei află că doamna Antonescu a rămas acasă, nefiind tocmai bine, că Antonescu din pricina aerului Giurgiului, care nu-i pria, a obținut să fie mutat aici, în orășelul acesta de munte, că, măcar că nu era venit decît de două luni, simțea o mare îmbunătățire în sănătate, că Elena îi era cumnată și fiică tot într-o

Scanned with OKEN Scanner

vreme, deoarece ei o crescuseră, fiindcă îi muriseră părinții de cînd era abia de șase ani, iar Antonescu află că nici Andrei n-are părinți, că e și el numai de șase luni în oraș.

I. Al. Brătescu-Voinești, *Proză*, 165.

Analiza sintactică a frazei :

1. S e a ș e z a r ă pe canapea — *propoziție principală* ;
2. și u r m a r ă pe șoptite convorbirea — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1* ;
3. din care Andrei a f l ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* c o n v o r b i r e a) ;
4. că doamna Antonescu a r ă m a s acasă, nefiind tocmai bine — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f l ă) ;
5. că Antonescu din pricina aerului Giurgiului ... a o b ț i n u t — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f l ă) ;
6. care n u - i p r i a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* a e r u l) ;
7. s ă f i e m u t a t aici, în orășelul acesta de munte — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* a o b ț i n u t) ;
8. că ... s i m ț e a o mare îmbunătățire în sănătate — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f l ă) ;
9. măcar că n u e r a v e n i t decît de două luni — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 8* ;
10. că Elena îi e r a c u m n a t ă ș i f i i c ă tot într-o vreme — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f l ă) ;
11. deoarece ei o c r e s c u s e r ă — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 10* ;
12. fiindcă îi m u r i s e r ă părinții — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 11* ;

Scanned with OKEN Scanner

13. de cînd e r a abia d e ș a s e a n i — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 12*;
14. iar Antonescu a f l ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* c o n v o r b i r e a), *coordonată adversativă față de 3*;
15. că nici Andrei n - a r e părinți — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 14 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f l ă);
16. că e și el numai de șase luni în oraș — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 14 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f l ă).

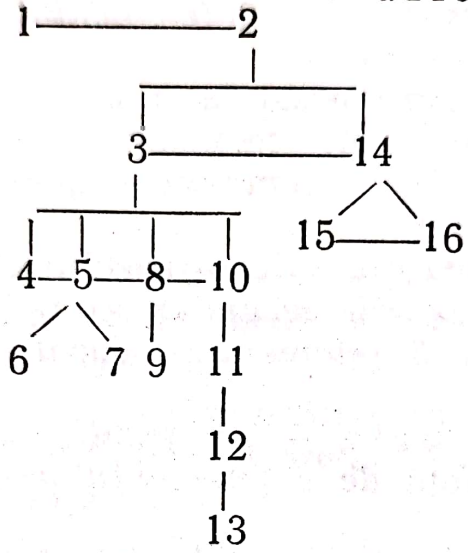

NOTĂ: Singura propoziție care este identificabilă mai greu este propoziția atributivă 14, care se găsește la o distanță foarte mare de substantivul regent c o n v o r b i r e a. Propozițiile circumstanțiale 9, 11, 12 sînt construite cu elemente joncționale „specializate": m ă c a r c ă, d e o a r e c e, f i i n d c ă.

Observații de sintaxă a propoziției:

p e ș o p t i t e: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială de mod;
n e f i i n d b i n e: complement circumstanțial de cauză, exprimat prin verbul copulativ a f i, modul gerunziu și adverbul de mod b i n e, care are rol de nume predicativ al verbului copulativ;
d i n p r i c i n a a e r u l u i: complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun, singular, neutru, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională d i n p r i c i n a;
c a r e: subiect exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

să fie mutat: predicat verbal, exprimat prin verbul a muta la diateza pasivă, modul conjunctiv, prezent, persoana a III-a, singular ;
nu era venit, era cumnată și fiică, era de șase ani: predicate nominale, formate din verbul copulativ a fi și nume predicative exprimate prin participiu, substantive comune, feminine, singular, cazul nominativ, respectiv substantiv, precedat de numeral cardinal și prepoziție ;
îi: atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată. Funcția de atribut poate fi evidențiată prin schimbarea topicii : *Părinții (ei) îi muriseră.*
e: predicat verbal (are sensul „se află, se găsește")

47. Închipuiește-ți că unul răpește fără drept altuia, să zicem, zece pogoane de pământ, singura lui avere. Ce poate să plătească cel dezbrăcat ? mai nimic ; și pentru că n-are și pentru că nu se îndură, căci — oricît o plăti de puțin — ceea ce plătește e pentru el o pagubă.

I. Al. Brătescu-Voinești, *Proză*, 45.

Analiza sintactică a frazei :

1. Închipuiește-ți — *propoziție principală ;*
2. că unul răpește fără drept altuia . . . zece pogoane de pământ, singura lui avere — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* închipuiește-ți, *diateza reflexivă cu pronume în dativ) ;*
3. să zicem — *propoziție principală incidentă.*
4. Ce poate — *propoziție principală interogativă ;*
5. să plătească cel dezbrăcat — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* poate) ;
6. (plătește) mai nimic — *propoziție principală, eliptică de predicat și de subiect ;*
7. și pentru că n-are — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6 ;*
8. și pentru că nu se îndură — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6, coordonată*

copulativă prin juxtapunere cu 7 (și are valoare de adverb) ;
9. căci ... e pentru el o p a g u b ă — *propoziție circumstanțială de cauză, subordonată față de 8* ;
10. oricît o p l ă t i de puțin — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 9* ;
11. ceea ce p l ă t e ș t e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (are rol de subiect al predicatului nominal* e o p a g u b ă).

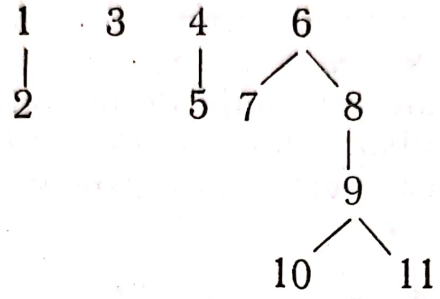

Observații de sintaxă a propoziției :

u n u l : subiect, exprimat prin pronume nehotărît ;
a l t u i a : complement indirect, exprimat prin pronume nehotărît ;
a v e r e : atribut substantival apozițional, exprimat prin substantiv în cazul nominativ ;
c e : complement direct (elementul regent — verbul tranzitiv s ă p l ă t e a s c ă), exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;
p o a t e : predicat verbal, exprimat prin verb de conjugarea a II-a, indicativ, prezent, persoana a III-a, singular, diateza activă, tranzitiv ;
c e l d e z b r ă c a t : subiect, exprimat prin adjectiv substantivizat, cazul nominativ ;
o p l ă t i : predicat verbal, exprimat prin verb la viitor I, formă populară ;
c e e a c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ compus, cazul acuzativ.

48. Saşa întinse tablele pe masă şi-i arătă cum se aşează pietrele, cum se aruncă zarul, cum umblă jocul, cu înlesnirea unui adevărat stîlp de cafenea. Dar ochii ei adînci aveau o privire atît

Scanned with OKEN Scanner

de preocupată, încît se vedea, din genele lor ce se mișcau gînditoare, că mintea e în altă parte.

D. Zamfirescu, *Viața la țară*, 85.

Analiza sintactică a frazei :

1. Sașa întinse tablele pe masă — *propoziție principală* ;
2. și-i arătă... cu înlesnirea unui adevărat stîlp de cafenea — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1* ;
3. cum se așează pietrele — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* arătă) ;
4. cum se aruncă zarul — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* arătă) ;
5. cum umblă jocul — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* arătă).
6. Dar ochii ei adînci aveau o privire atît de preocupată — *propoziție principală* ;
7. încît se vedea, din genele lor — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 6* ;
8. ce se mișcau gînditoare — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — substantivul* genele) ;
9. că mintea e în altă parte — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 7 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* se vedea).

NOTĂ : Propoziția consecutivă (7) are în regentă un adverb corelativ *atît de*.

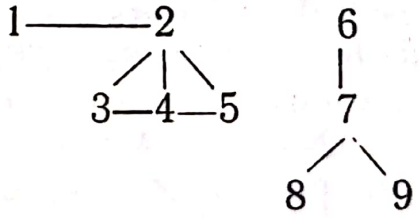

Observații de sintaxă a propoziției :

pietrele : subiect, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, cazul nominativ ;
zarul : subiect, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, cazul nominativ ;
gînditoare : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), ex-

Scanned with OKEN Scanner

primat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, feminin, singular, nominativ, gradul pozitiv. e : predicat verbal. Verbul are, în text, sensul figurat „a se afla, a se găsi".

49. Ori de cîte ori ne aflam numai noi doi, se scălămbăia la mine, mă suduia. Nu m-am plîns omului meu. L-ar fi bătut, poate, și mie nu mi-ar fi plăcut să văd cum îl bate.

Z. Stancu, *Desculț*, 26.

Analiza sintactică a frazei :

1. Ori de cîte ori n e a f l a m numai noi doi — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 2* ;
2. s e s c ă l ă m b ă i a la mine — *propoziție principală* ;
3. mă s u d u i a — *propoziție principală.*
4. N u m - a m p l î n s omului meu — *propoziție principală.*
5. L - a r f i b ă t u t, poate — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4* ;
6. și mie n u mi-ar f i p l ă c u t — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4, coordonată copulativă cu 5* :
7. s ă v ă d — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al verbului folosit unipersonal, cu valoare impersonală* n u a r f i p l ă c u t) ;
8. cum î l b a t e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă v ă d).

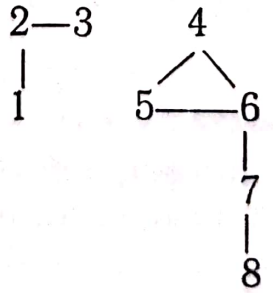

NOTĂ : Propoziția circumstanțială de timp (1) este introdusă printr-o locuțiune conjuncțională specifică acestui raport sintactic. Propozițiile 5, 6 sînt subordonate izolate prin punct de regenta lor.

Scanned with OKEN Scanner

Observații de sintaxă a propoziției :

n u m a i n o i : subiect, exprimat prin pronume personal, precedat de un adverb de mod de restricție, fără funcție sintactică ;
d o i : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal ;
n u a r f i p l ă c u t : predicat verbal, exprimat prin verb, conjugarea a II-a, condițional, perfect, persoana a III-a singular, folosit unipersonal, diateza activă, intranzitiv. Pronumele personal m i nu face parte din predicat, deoarece, așa cum am arătat, verbul este la persoana a III-a, singular și deci nu este la diateza reflexivă.

50. În prima zi, cînd venisem aici, n-am ieșit din arie. Priveam cum femeile din vecini mă pîndeau. Stăteau ca gaițele, cățărate pe garduri. Numai ochi, să vadă ce fac. Numai urechi, să audă ce vorbesc. Ce aveau de văzut ?

Z. Stancu, *Desculț*, 26.

Analiza sintactică a frazei :

1. În prima zi, . . . n - a m i e ș i t din arie — *propoziție principală ;*
2. cînd v e n i s e m aici — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* z i*).*
3. P r i v e a m — *propoziție principală ;*
4. cum femeile din vecini mă p î n d e a u — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* p r i v e a m*).*
5. S t ă t e a u ca gaițele, cățărate pe garduri — *propoziție principală.*
6. (E r a u) n u m a i o c h i — *propoziție principală, eliptică de verb copulativ ;*
7. s ă v a d ă — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 6 ;*
8. ce f a c — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă v a d ă*).*

Scanned with OKEN Scanner

9. (E r a u) n u m a i u r e c h i — *propoziţie principală, eliptică de verb copulativ ;*
10. s ă a u d ă — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 9 ;*
11. ce v o r b e s c — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 10 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă a u d ă*).*
12. Ce a v e a u de văzut ? — *propoziţie principală interogativă.*

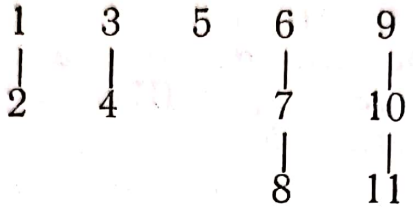

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

c a g a i ţ e l e : complement circumstanţial de mod comparativ, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia c a ;
c ă ţ ă r a t e : complement circumstanţial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb la participiu ;
n u m a i o c h i, n u m a i u r e c h i : nume predicative în cadrul expresiilor a f i n u m a i o c h i, a f i n u m a i u r e c h i „a fi foarte atent“, exprimate prin substantive comune, cazul nominativ, precedate de adverbul de mod de restricţie n u m a i ;
c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ în propoziţiile 8, 11 şi 12 (determină verbele tranzitive f a c, v o r b e s c, d e v ă z u t) ;
d e v ă z u t : complement direct, exprimat prin verb la modul supin.

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE PROPUSE PENTRU REZOLVARE

Scanned with OKEN Scanner

51. Cu Spînul tot am dus-o cum am dus-o, cîne-cînește, pănă acum. Dar cu omul roș nu știu, zău, la cît mi-a sta capul. Ș-apoi, unde s-a fi găsind acel împărat Roș și fata lui, care cică este o farmazoană cumplită, numai Cel-de-pe-comoară a fi știind!

I. Creangă, *Opere*, I, 104—105.

52. Ei, vedeți, moșule și cinstiți meseni, cum hrănești pe dracul, fără să știi cu cine ai de-a face? Dacă nu-s și eu un puișor de om în felul meu, dar tot m-a tras Harap-Alb pe șfară!

I. Creangă, *Opere*, I, 106.

53. O, tu crai cu barba-n noduri ca și cîlții cînd nu-i perii,
Tu în cap nu ai grăunțe, numai pleavă și puzderii.
Bine-ți pare să fii singur, crai bătrîn fără de minți,
Să oftezi dup-a ta fată cu ciubucul între dinți?
Să te primbli și să numeri scînduri albe în cerdac?
Mult bogat ai fost odată, mult rămas-ai tu sărac!

M. Eminescu, *Poezii*, 65—66.

54. Și dacă norii deși se duc
De iese-n luciu luna,
E ca aminte să-mi aduc
De tine-ntotdeauna.

M. Eminescu, *Poezii*, 151.

55. Nu e vorba de sărăcia lipsă, ci de sărăcia care te alungă să-ți slugărnicești viața în casele bogate ale parveniților. Pîinea

ţi se pare amară, vinul acru, hainele te ard, salteaua umplută cu pietre și perna pe care-ţi pleci capul înțesată cu mărăcini. Toţi acești îmbogăţiţi, prin șarlatanii și furturi, sunt convinși că plătindu-ţi un serviciu, îţi cumpără și viaţa.

B. Ștefănescu-Delavrancea, *Scrieri alese*, I, 98.

56. De altfel Ion însuși trăia într-o tulburare atît de ciudată, că aproape nu-și dădea seama ce mai voia și unde vrea să ajungă. De cînd a înfruntat pe Vasile Baciu i se părea că toată lumea îl dușmănește și totuși se simțea mai fericit ca totdeauna.

L. Rebreanu, *Opere alese*, II, 215.

57. Răspunse surîzînd cucernic la toate întrebările, simțindu-se curat ca floarea spinului și nevrînd să pară că e cuprins de vreo pornire dușmănoasă față de nimeni, deși în sufletul lui fierbea împotriva lui Ion care a cutezat să-l pîrască.

L. Rebreanu, *Opere alese*, II, 220.

58. — Nu sînt om de legi și deci nu pot vorbi decît ca un simplu profan, făcu dînsul drept încheiere. Totuși mi s-a părut și mi se pare că domnul judecător n-a fost destul de sever cu delincventul. De altminteri cea mai bună dovadă că amenințarea pedepsei n-a avut efectul dorit este în afară de însăși plîngerea aceasta, care constituie o calomnie prea îndrăzneață, faptul că chiar acuma reclamantul e eroul unui scandal cum nu s-a mai pomenit în satul nostru.

L. Rebreanu, *Opere alese*, II, 221.

59. Duminică, înainte de a începe slujba, puse pe primar să poruncească lui Vasile Baciu să vie la dînsul acasă, după-amiază, împreună cu Ana, iar straja fu însărcinată să-i trimită pe Ion, împreună cu Glanetașu și Zenobia. Nu voia să se știe de ce-i cheamă și nici să bănuiască unii că a poftit și pe ceilalţi.

L. Rebreanu, *Opere alese*, II, 223.

Scanned with OKEN Scanner

60. Din clipa cînd Vasile Baciu, în fața peţitoarelor, îi făgăduise tot, Ion fu cuprins de o adevărată beţie de fericire și de încredere. Era atît de plin de sine însuși încît se gîndea numai la pămînturile lui, plănuia cum să le muncească mai bine, cum să lăzuiască un petic de pădure, și habar nu mai avea nici de Vasile și mai ales de Ana, parcă ea n-ar fi ţinut de zestre.

L. Rebreanu, *Opere alese*, II, 253.

61. Ţăranul lucrează pretutindeni în pagubă, grație sistemului de învoieli ce i s-a impus. După fiecare an datoria a sporit, pînă ce azi a ajuns insuportabilă. La noi, majoritatea oamenilor sînt atît de îndatoraţi că, muncind tot anul viitor, nu numai că n-ar lua absolut nimic pe munca lor, dar nici nu și-ar putea plăti trecutul întreg și ar mai rămîne împovăraţi și pentru viitor.

L. Rebreanu, *Răscoala*, 208.

62. Ion Pravilă nu se putea amesteca fățiș între oamenii care umblau pentru Babaroaga. Îi era frică de boierul Miron că va prinde de veste și nu numai că-l scoate din primărie, dar cine știe ce rău îi mai face, de să nu mai aibă trai în sat.

L. Rebreanu, *Răscoala*, 213.

63. Cînd află că boierul bătrîn s-a dus la București, desigur pentru moșia cucoanei, a chemat pe Luca Talabă și s-au înţeles să plece și oamenii să mai stăruiască la cucoană, iar dacă n-or face nici o ispravă cu dînsa, să se plîngă celor mai mari, că doar și prin alte părţi au fost înlesniţi ţăranii să cumpere moșii și să le împartă între ei, ba chiar o dată, pe cînd era Luca primar, a venit și un ordin de la minister ca oamenii să fie povăţuiţi a se întovărăși pentru cumpărături de moșii, făgăduindu-li-se tot sprijinul autorităţilor.

L. Rebreanu, *Răscoala*, 213.

Scanned with OKEN Scanner

64. Arendașul îi spuse apoi că țăranii între dînșii vorbesc că și de vor face învoieli cu boierii, la muncă nu vor ieși pînă ce nu li se va împărți moșia Babaroaga care nu-i face trebuință cucoanei și umblă s-o vînză la alți boieri, că ei nu vor mai sta fără pămînt, că ei asudă și sîngerează muncindu-l și deci al lor trebuie să fie, că așa vrea și regele și chiar mulți boieri, numai cei de la cîrmă se împotrivesc și-i țin cu sufletul la gură.

L. Rebreanu, *Răscoala*, 235.

65. — Apoi ție ți-e ușor să sudui, că umbli toată ziulica de ici-colo, dar eu ce mă fac cu copilașii ăștia, bărbate, ce să mă fac ? Și cu ce să le astup gura ? Că de unde am putut am cerut și m-am împrumutat și m-am zbătut de-am ajuns să nu-mi mai dea nimeni nici un pumn de mălai.

L. Rebreanu, *Răscoala*, 303.

66. Să aibă răbdare și să stea liniștiți, fiindcă el, cum sosește la Pitești, va raporta guvernului și guvernul, înțelept și cu grijă pentru necazurile sătenilor, va face legile care trebuiesc și va împărți pămînt celor ce au fost cuminți și pașnici. Promisiunea mincinoasă era o inspirație a momentului.

L. Rebreanu, *Răscoala*, 327.

67. Dacă ai văzut fapte istorice, ai obligația să le păstrezi în forma în care ți s-au înfățișat ție. A scrie istorie e o datorie pentru omenire, a o adăugi cu ce ai aflat e o obligație pentru fiecare, rămînînd ca acei cari pot scrie să adune ce au aflat de la cine poate numai vorbi.

N. Iorga, *Pagini alese*, I, 6.

68. Astăzi cînd copiii umblă pe toate drumurile și cînd visul fiecăruia e să se desfacă pe cît se poate mai iute din casa părinților, a căror vedere singură pare că li stăvilește libertatea și înseamnă o umilință, nu-și închipuie cineva din generațiile

Scanned with OKEN Scanner

nouă cît de pe încetul ajungea un copil de atunci să cunoască lumea din jurul său.

N. Iorga, *Pagini alese*, I, 19.

69. Pănă să nu ajungă secerătorii morţii şi răzbunării, crainici împărăteşti călări sunară din trîmbiţi în toate unghiurile cetăţii adînci care încunjura de aproape pe sultan, poruncind tuturora subt pedeapsă de moarte să nu se clintească din corturi, rămîind, orice s-ar întîmpla, pe loc ca să apere pe „părintele" lor, padişahul.

N. Iorga, *Pagini alese*, II, 213.

70. Brîncoveanu se ridică să-l întîmpine şi înaintă pănă în mijlocul odăii, spunîndu-i în turceşte : „Aşază-te, aga". Dar capugiul îl opri şi, scoţînd năframa de mătasă neagră a maziliei, o puse pe umerii cari de atîtea ori fuseseră îmbrăcaţi cu caftan pentru credinţă şi slujbe, cu aceste cuvinte : „Porunca sultanului este că tu eşti mazil şi trebuie să pleci cu toată casa ta, cu fiii şi ginerii la Constantinopol. Te compătimesc şi-mi pare rău că ţi-am adus ştiri aşa de rele".

N. Iorga, *Pagini alese*, II, 275.

71. Din tuspatru era singurul care nu ducea la băutură, se putea spune chiar că mai mult se făcea că bea, umflîndu-se cu şpriţuri cu sifon, cu sifon albastru. I se întîmpla rar totuşi să nu fie beat de dimineaţă şi cînd se chirchilea se ţinea de tot soiul de pozne, după săvîrşirea cărora, niţel obraz să fi avut numai, ar fi trebuit să-i fie ruşine să mai dea ochi cu lumea.

Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, 78—79.

72. Mama era o păpuşă, păpuşa cea mai drăgălaşă, cea mai dulce. De frumuseţea ei mersese vestea ; s-o fi văzut despletindu-şi bogatul păr ca mierea arsă şi să fi întîlnit adînca privire a ochilor ei albaştri cu sprîncene negre, ai fi zis că una

Scanned with OKEN Scanner

din acele albe Magdalene zugrăvite în zilele cele mai galeșe ale decăderii școalei italienești pogorîse însufleţită din cadră. Deși am iubit-o pînă la idolatrie, tot mi se pare că n-am iubit-o destul și la gîndul acesta mă cuprinde remușcarea.

Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, 139.

73. Ți-aduci aminte de istoria italianului care venind la Paris, în timpul lui Ludovic al patrusprezecelea, a fost pe loc întemnițat la Bastilia și uitat acolo treizeci și cinci de ani. Cînd, în întîiele zile ale Regenței, a fost în sfîrșit cercetat și, dovedindu-i-se deplina nevinovăție, i s-a spus că i se redă libertatea, nenorocitul a întrebat cu tristeţe ce să mai facă cu ea și a cerut să fie lăsat în închisoare.

Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, 173.

74. Văzînd că era greu să mă distrugă cu „zeflemeaua" — mușcam eu mai veninos — s-a urzit în jurul a ce începusem să public complotul tăcerii. Dîndu-mi seama că singurul mijloc de a mă răzbuna era să nu las în urma mea nimic de care să se folosească și să se bucure alții, am considerat acel complot ca binevenit și am aderat la el eu-însumi.

Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, 175.

75. Mă încunoștiință de acestea toate, aiurit încă, Pirgu, după ce primisem de la cei doi luptători cîte un răvășel ; fiecare mă ruga ca, în vederea unei răfuieli cu celălalt pe calea armelor, să-i slujesc de martor și să-i găsesc un al doilea. Îmi fu mai ușor decît aș fi crezut să împiedic ieșirea pe teren.

Mateiu Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, 216.

76. Se vede că vreun dușman, probabil chiar din cercul familiei, în sfîrșit cineva care nu avea curajul să atace pe față, dar îl ura atît de mult, încît ar fi vrut să-l vadă prăbușit, chiar fără ca măcar să țină să se știe că de la el îi vine, a trimis la

Scanned with OKEN Scanner

redacție un dosar, a cărui publicare scotea pe acest fruntaș nu numai din viața politică, ci și din cea publică.

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 177.

77. Emilia era cu totul alături de rol, din care nu pricepuse nimic, și nemaiștiind ce să facă, deoarece nici regizorul nu știuse ce să-i arate, a încercat să plaseze eternul și teribilul ei cuplet din *Modelul*, deși pe alte cuvinte, procedeu justificat doar de faptul că și aici era vorba de o femeie părăsită.

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 245.

78. Ceea ce arată, pînă la uimire și dezolare, cît de complicat este sistemul acesta al relativităților în iubire, e că în acest timp eu îl invidiam cu emoție și admirație pe Ladima, care în vremea aceea se ducea foarte ades după amiază să ia o cafea și să citească reviste la „Arta decorativă".

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 264.

79. Determinismul psihologic e atît de mare, încît cu toată iluzia deosebirilor de structură, sînt incidente de asemănare, amănunte, care te îngheață. Ca pe drumuri diferite să ajungi în același punct, îți dă emoția pe care o încearcă cel care, în pădure, vede că, ori în ce direcție ar merge drept înainte, ajunge mereu de unde a plecat.

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 265.

80. Și ceea ce mă impresiona cu deosebire nu erau analogiile de situație și potrivirile de caracter, oarecum prea tari, prea reliefate, care nu-mi spuneau mare lucru, cît un anumit soi de corespondențe în sensibilitate, care mă înfiorau cînd le descopeream.

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 265.

Scanned with OKEN Scanner

81. Că lucrînd fără să știe unul de altul, Boyle și Mariotte descoperă în același timp aceeași lege, a gazelor, sau că Newton și Leibnitz, mereu fără să știe unul de altul, au descoperit fiecare calculul diferențial, e mai puțin impresionant decît să afli faptul că doi oameni încearcă aceleași simptome psichologice din pricina aceleiași boli fizice, în senzații pe care le cred de neexperimentat, indicibil personale.

Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, 265.

82. Îndîrjirea nu-i venea decît cînd vedea pe alții poruncind și rînduind acolo unde el rînduise și poruncise atîți ani. Porunceau și rînduiau feciorii săi ; totuși nu-i era îndămînă să audă pe alții poruncind, iar el să tacă. Decît să se mai suie la grajdurile domnești, să-i vie supărare, nu-i mai bine să-și vadă de ale sale treburi la curtea sa din Timiș ?

M. Sadoveanu, *Opere*, XIII, 646—647.

83. Lucru vrednic de văzut este la visteria domniei sale cînd vin căpitanii să ieie lefile și cînd se înșiră după aceea curtenii, nemți, panțiri, dorobanți, lipcani, tatarași, hînsari și alergătorii la cetăți, de-și primesc banul domnesc.

M. Sadoveanu, *Opere*, XIII, 734.

84. Măria sa Ştefan-Vodă acuma e ca acel barbat carele s-a însurat c-o muiere frumoasă. Plăcutu-i-a să puie cunună și să aibă cu sine ce i-i drag. Dar domnia cu care s-a cununat măria sa e muiere cu nacafale. I se poate spune și măriei sale că și-a vîrît cap sănătos subt Evanghelie.

M. Sadoveanu, *Opere*, XIII, 803.

85. Era o fată obișnuită și drăguță, care juca foarte bine tenis și rîdea uneori numai din plăcerea de a-și dezveli dinții foarte albi și regulați, semn de neîndoioasă sănătate. Poate singurul lucru neobișnuit pe care îl credea despre ea și-i plăcea să și-l

Scanned with OKEN Scanner

spună era că „are o stea în frunte“ din cauza unei mici pete roșcate de deasupra sprîncenelor, asemănătoare cu podoaba femeilor indiene.

Al. Ivasiuc, *Păsările*, 27.

86. Era îmbrăcată într-o rochie cafenie, din care izbucnea gîtul lung și alb cu o linie elegantă și suplă. Atunci, într-un fel, a descoperit ce înseamnă cu adevărat o linie. Pe piept, închizîndu-l, strîngînd rochia în jurul gîtului, lucea un mare scarabeu de aur. Ce te frapa însă erau doi ochi deosebiți, luminoși dincolo de culoare, însă nu culoarea conta, ci acea luminozitate specială care se întindea asupra feței, ca și luminile geamurilor asupra străzii întunecate.

Al. Ivasiuc, *Păsările*, 55.

87. Din cauza aceasta se simți brusc bine, foarte bine dispusă și deloc stînjenită de bărbatul acesta străin, cu care n-ar fi avut ce să vorbească și încetă să-i mai vadă pe ceilalți, privind indiferentă tablourile cu un aer fals concentrat. Era ca și cum în cele două săliițe ar fi fost numai ei doi și ar fi urmat să se așeze undeva jos și să aștepte ca bărbatul acela între două vîrste să-i facă o cafea.

Al. Ivasiuc, *Păsările*, 68.

88. Din clipa în care intră în cameră, Liviu Dunca își dădu seama de ridicolul situației. „Oare ce-am să-i spun ?“ se întreba, însă chiar în aceeași clipă se și auzi vorbind. Vorbea precipitat, ca și cum ar fi fost mereu în pericol să fie întrerupt și ceea ce avea să comunice ar fi fost de o deosebită importanță și dacă cineva l-ar împiedica ar pierde enorm.

Al. Ivasiuc, *Păsările*, 74.

89. Este de mult știut că trebuie să fii puțin trist, cu adevărat trist și fără motiv ca să poți percepe comedia. Este o banalitate,

Scanned with OKEN Scanner

ce trebuie să-ţi fie însă amintită, că tristeţea cea mai autentică este a clovnilor.

Al. Ivasiuc, *Păsările*, 85.

90. Discutînd criteriile după care stabilim dacă un cuvînt este sau nu în fondul principal, am precizat că în general cerem cuvintelor din fondul principal să aibă sensuri multiple și variate, căci aceasta este o dovadă și de întrebuințare frecventă și de legătură durabilă cu restul vocabularului și cu gramatica, cu limba în general. Urmează de aici că dacă un cuvînt își îmbogățește conținutul cu sensuri noi, el se apropie prin aceasta de fondul principal, și invers, dacă un cuvînt pierde o parte din sensuri, poziția lui slăbește, el este împins spre periferia limbii.

Al. Graur, *Fondul principal al limbii române*, 51.

91. Ţugurlan mai avea o soră care semăna cu el mai rău decît dacă ar fi fost gemeni. Era o femeie deosebită și multă lume știa că dacă lui Ţugurlan, înrăit și dușmănos cum era, nu i se întîmplase încă nici o nenorocire, era din pricina soră-si, care fără să fie mai puțin îngăduitoare cu lumea — uneori era chiar mai cumplită decît fratele ei — se înţelegea totuși mai bine cu oamenii și avea grijă ca din cînd în cînd să-l ţină de rău.

Marin Preda, *Moromeţii*, I, 149.

92. Marioara mai moștenea de la maică-sa scîrba pentru mîncare și mai ales pentru băutură, era de mirare cît de puţin mînca ea la masă și n-ar fi pus pe limbă o picătură de ţuică s-o pici cu ceară, și mai ales o limpezime a gîndurilor și faptelor pe care tatăl ei nu le avea.

Marin Preda, *Moromeţii*, III, 39.

93. Plotoagă se uita la el total nedumerit și pe de altă parte și dispreţuitor, iar Isosică fuma și îl asculta cu o curiozitate împrăștiată și absentă ; se vedea că nici măcar nu-i trecea prin

Scanned with OKEN Scanner

cap să fie atent la ce le-ar putea spune Bilă, chiar dacă din întîmplare responsabilul Arlus ar fi descoperit în evenimentele viitoare o anume fisură.

Marin Preda, *Moromeții*, III, 80.

94. De astă dată Zdroncan nu mai era de față, era doar Bilă, care părea să fi descoperit că nu era exclus ca șeful postului de miliție să le facă greutăți în actele de constatare a viitoarei fraude a morarului. Ceea ce spunea el însă părea întunecos și de neînțeles pentru președinte.

Marin Preda, *Moromeții*, III, 80.

95. Asta putea să însemne că toate neliniștile lui priveau doar un viitor la care el nu va mai lua parte și că măcar atît cît mai avea el de trăit avea să fie scutit să verifice dacă ceea ce spunea Niculaie al lui avea să se întîmple sau nu. Dar se vedea că nici de asta nu era sigur.

Marin Preda, *Moromeții*, III, 154.

96. Și de astă dată tăcu de tot, cu o expresie atît de încremenită de protest încît era lesne de închipuit că nu mai vroia să vorbească nu pentru că nu mai avea ce spune, ci dimpotrivă, că avea prea multe de spus, dar nu vroia să greșească dînd drumul unor gînduri nelimpezite sau colorate de o îngrijorare sau o temere care să nu fie și ale altora.

Marin Preda, *Moromeții*, III, 154.

97. Și fără să mă mai sfătuiesc cu nimeni am părăsit comisia, am ieșit afară și am luat-o, după ce am întrebat încotro e, spre casa fetei, dorindu-mi foarte tare să-l mai găsesc pe Ambrozie acolo și fiind pentru întîia oară mulțumit că nu sînt mic fizicește.

Marin Preda, *Intrusul*, 113.

Scanned with OKEN Scanner

98. Se ridică de pe canapea, urmată de cealaltă. Doamna Polihroniade rămase lîngă mine și îmi spuse că am lipsit cam prea mult dintre musafiri și că e mai bine să se creadă că am plecat fără să dau bună ziua, decît să mă întorc și să se creadă că am discutat atît de îndelung împreună.

Marin Preda, *Intrusul*, 173.

99. Oamenii însă nu-și dau seama totdeauna ce aștepți de la ei și mi se păru că prietena lui Costică mă minte cu intenții bune, neștiind că în cazul meu mi-ar fi făcut bine adevărul și nu minciuna. Căutai deci pe altcineva mai puțin doritor să mă ferească de ceea ce mă interesa să aflu și gîndul mă duse la un avocat.

Marin Preda, *Intrusul*, 248.

100. Mă smulsei din mijlocul lor și din fața ucigașului care nu mai mă vedea și o luai în grabă spre ocean. Mă așezai jos, la marginea lui, îmi luai capul în mîini și începui să ascult zgomotul valurilor. Aveam sentimentul că dacă îmi pun în acord mișcarea lor cu bătaia inimii și respirația pieptului, înțelesul pe care îl căutam nu va întîrzia să apară.

Marin Preda, *Intrusul*, 293.

101. Tinerii nu se simt turburați de gravitatea marilor acte ale existenței, și primul lucru pe care îl făcu el a doua zi cînd intră în secție și se opri în fața dulapurilor să-și îmbrace salopeta fu să se laude că a dat gata una bogată și că o să-și ridice o casă în cartier.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 5.

102. Cînd se întorcea de la *Ateliere* amețit de zgomotele asurzitoare ale ciocanelor de la cazangerie și știa că în pragul casei îl aștepta o tăcută, i se părea ușor și de neînlăturat să se despartă de ea, și gîndul că această căsătorie care începuse atît de

Scanned with OKEN Scanner

bine avea să se strice curînd îi apărea firesc, obișnuit, și fără urmări pentru cineva. Ba chiar începu să se simtă mîndru și să-și bată joc în sinea lui, de cei care, în aceeași situație, făceau tărăboi mare, își amenințau femeia cu moartea și altele asemănătoare.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 10.

103. Cine era acest doctor Munteanu cu care ea se măritase, nu se împlinea nici măcar un an ? Acum că el nu mai exista pentru sora lui, Vale se simțea cuprins de o vie curiozitate să afle totul despre el și să poată apoi să afle și ce s-a întîmplat între ei ca să poată s-o și înțeleagă. Fiindcă altfel n-o să-i fie de nici un folos să se ducă doar să-i facă vizite, fiindcă o cunoștea bine, de la ea nu afla nimeni nimic dacă apuca să nu spună de la început, era încăpățînată într-un mod cu totul absurd, și singurul lucru pe care îl puteai obține de la ea în astfel de situații era doar s-o exasperezi . . .

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 32.

104. Dumneata ești inginer, nu știu cum e la ingineri, trebuie să știi că în medicină nu e de loc ușor să te remarci, mai ales că, între altele, o ucenicie sub pulpana unui mare specialist este aproape inevitabilă. Cît trebuie să țină această ucenicie, cît e de necesară, cînd încetează de a mai fi ucenicie, și mai ales ce i se poate întîmpla unuia care nu are șansa sau poate nu vrea să fie sub pulpana cuiva, asta e altă chestiune.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 39—40.

105. Chiar și cei trei ani pe care îi făcuse nu păreau să fi lăsat în mintea ei vreo urmă, îngrijorase totdeauna familia prin felul cum creștea ea față de cei doi frați, părea un copil greoi și lipsit de acea vioiciune a minții care îi încîntă atît de mult pe părinți și de aceea, la unsprezece ani, cînd îi rugă s-o dea la liceu, toți se mirară și nu înțeleseră și nici nu știură ce să-i

Scanned with OKEN Scanner

răspundă, căci nu din ambiția de a ieși din mediul familiar sau social părea ea să-și manifeste dorința de a învăța mai departe.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 60.

106. — Am avut atunci convingerea că între noi nu s-a petrecut nimic grav, continuă ea, fiindcă situația care se crease prin faptul că deși te cunoscusem pe tine mai înainte și mă plimbasem cu tine de cîteva ori n-am venit totuși la întîlnire și m-ai văzut pe urmă cu Gabi a fost singura prostie pe care am făcut-o și nu mi s-a părut de loc că e prea tîrziu s-o repar... Mi-am dat seama că plimbările noastre și ziua aceea cînd am fost în parc și pe care eu o și uitasem au fost pentru tine cu totul altceva decît pentru mine și că tu nu puteai trece — și probabil că nu poți să treci nici acum — peste ceea ce a urmat fără să mă disprețuiești.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 140.

107. Că ei nu vedeau prea limpede la ce le-ar folosi să mai învețe cînd patruzeci sau cincizeci de ani din viața lor se scurseseră fără învățătură, era adevărat, dar ei nu putuseră să nu gîndească în cele din urmă că nu-i costă mare lucru s-o asculte și că așa cum făcuseră multe în viață și puține cu folos, de ce n-ar face-o și pe asta cînd vedeau bine cu ochii lor că ea bătea drumurile după ei și se gîndea la soarta lor ?

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 181.

108. Cu toate că dimineața următoare Constanța se simți mai bine, deși nu dormise toată noaptea, se hotărî totuși să se ducă la spitalul unde lucra doctorul Sîrbu și să se interneze după cum o sfătuise el, să nu i se agraveze oboseala aceea însoțită de neliniște care nu se mai retrăgea. La consultații veni chiar doctorul Sîrbu și îi spuse să aștepte. Cu un aer obosit din pricina nopții de gardă pe care o făcuse, doctorul Sîrbu reveni după o jumătate de oră în holul pavilionului și spuse Constanței

Scanned with OKEN Scanner

că rezerva în care avea să stea abia acum are un pat liber și că trebuie să aștepte să se schimbe rufăria și să se facă un pic de curățenie.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 200.

109. Dar asta nu folosise la nimic, dimpotrivă, asemeni tuturor celor care venind într-un mediu cu totul străin celui din care au plecat și neconvenindu-le un amănunt, un tic general sau o formulă curentă care constituie, într-un fel, un indiciu asupra nivelului spiritual al relațiilor dintre indivizii noului mediu, își exprimă de fapt în felul acesta surpriza și rezerva, și în fond voința de a nu-și însuși fără spirit critic modul de viață și mentalitatea acestui proaspăt mediu în care abia au intrat, doctorul Munteanu fu întîmpinat cu ironie voit grosolană de către cei cîțiva șefi ai săi și cu zîmbete subînțelese de politețe neconvinsă și ușor exagerată de către subalterni.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 215.

110. Același doctor Drăghici o examină și îi dovedi că totul era în regulă cu memoria ei, dar ea nu știu cum să-i explice că faptul că chemările ei adresate trecutului rămîneau fără răspuns însemna că e vorba de pierderea memoriei afective, strivirea ei de către această tăcere prin care nu mai răzbătea nimic. Era ca și cînd, rătăcită într-o pădure întunecoasă, ar fi dat de o colibă, din care, deși știa că înăuntru sînt oameni și o aud, nimeni nu vroia să răspundă la bătăile ei în poartă.

Marin Preda, *Risipitorii*, p. 299.

111. Sînt români cari n-au fost niciodată în Iași, deși n-ar trebui să fie nici unul, căci cine n-a fost aici nu poate să străbată cu înțelegere foile celor mai frumoase cronici, nu se poate pătrunde după cuviință de spiritul trecutului nostru, care trăiește aici mai viu și mai bogat decît oriunde aiurea, nu poate plînge îndeajuns pierderile de astăzi ale neamului nostru, acolo unde el în alte timpuri s-a manifestat mai puternic și mai glorios.

Scanned with OKEN Scanner

În conștiința lui națională ar fi o lipsă dacă el n-ar fi văzut orașul care a fost și-și zice încă astăzi, cu mîndrie : „capitala Moldovei".

Nicolae Iorga, *Peisagii*, p. 56.

112. Marea în sine o cunosc în multe, în foarte multe locuri, și din vremuri foarte îndepărtate, din cei dintîi ani de tinerețe, cînd, fără a cunoaște marea care udă coastele noastre și la cunoștința căreia am ajuns mai tîrziu numai, a trebuit să fac alte drumuri, în Apusul depărtat, unde, în locul apelor albastre ale Adriaticei și Mediteranei, pe care am ajuns a le cunoaște mai tîrziu, și în locul mării de oțel asupra căreia se coboară umbra întunecată a vechiului Pont, care udă Dobrogea noastră, am putut cunoaște bucata de ocean care, despărțind Anglia de Franța, își poartă apele neliniștite între cele două strîmtori care o închid.

Nicolae Iorga, *Peisagii*, p. 425.

113. Şi-atunci, privind în urma lor —
Ca cei ce n-au nimic să-și spună
Cînd nu-și pot spune tot ce vor —
La umbra zidurilor mute
Şi-a secularilor castani,
Vom adormi ca și drumeții
ce dorm uitați de mii de ani ! . . .

Ion Minulescu, *Scrieri*, p. 10.

114. N-a fost nimic din ce-a putut să fie,
Şi ce-a putut să fie s-a sfîrșit . . .
N-a fost decît o scurtă nebunie
Ce-a-nsîngerat o lamă, lucioasă, de cuțit ! . . .

Ion Minulescu, *Scrieri*, p. 202.

Scanned with OKEN Scanner

115. Şi de-atunci, în fiecare an,
Toamna, fata bună, vine să mă vadă —
Vine ca o oră fixă pe cadran
Şi solemnă ca o stea cu coadă . . .
Şi, cum ştie că eu nu fac decît bine,
Toamna stă trei luni întregi la mine,
Cum ar sta la ea acasă . . .
Pînă ce-ntr-o zi mă lasă
Şi se duce de s-ascunde . . .
Unde ? . . .
Dracul ştie unde ! . . .

Ion Minulescu, *Scrieri*, p. 230.

116. Ei sînt cuminţi . . .
Eu sînt nebun . . .
Dar cum Eu sînt ce-am fost mereu —
Poate că cel cuminte-s Eu —
Deşi de cîte ori le-o spun,
Eu pentru Ei . . . sînt tot nebun . . .

Ion Minulescu, *Scrieri*, p. 246.

117. Nu sînt ce par a fi,
Nu sînt
Nimic din ce-aş fi vrut să fiu ! . . .
Dar fiindcă m-am născut fără să ştiu,
Sau prea curînd,
Sau poate prea tîrziu . . .
M-am resemnat, ca orice bun creştin,
Şi n-am rămas decît . . . cel care sînt ! . . .

Ion Minulescu, *Scrieri*, p. 260.

118. Renunţarea lui Drăgănescu nu era însoţită de nici o gelozie : ştia că nimeni nu are ceea ce-i aparţine, ştia că ceea ce nu e a lui, nu e al nimănui. Stare de lucruri limpede fără nici unul din acele accidente ce aduc răscoală în sentimente şi le

amestecă, urcă la cap pe cele de la inimă, coboară la inimă pe cele din minte și dezlănțuie peste tot simțurile turburate.

H. Papadat-Bengescu, *Concert din muzică de Bach*, p. 272.

119. Nădejdea unui țel de mult promis
Stîrnise căutarea mea-ncordată.
Ce țel anume ar fi greu de zis
Și dacă l-aș putea rosti vreodată,
Ar fi în limba ce-o vorbești în vis
Cînd cugetu-i și vorbă totodată.

Al. Philippide, *Monolog în Babilon*, p. 8.

120. Dacă aș fi putut ajunge la Prislop și aș fi putut vorbi concetățenilor lui, dintre care unii l-au văzut crescînd, le-aș fi povestit cîteva din amintirile care mă leagă de el. Eram mai tînăr decît Rebreanu, dar nu într-atît încît să nu se fi putut țese între noi o prietenie făcută din admirația celui mai tînăr pentru cel mai vîrstnic, din interesul și încrederea acestuia pentru cel venit în urma lui. Mă găseam la vîrsta cînd omul se caută pe sine, iar Rebreanu se găsise. Liviu Rebreanu a fost, pentru anii începuturilor mele, primul scriitor care m-a făcut să înțeleg ce fel de activitate omenească este munca literară și ce virtuți omenești impune aceluia care i se consacră.

Tudor Vianu, *Jurnal*, p. 26.

121. Se miră că am vorbit de lecturile lui, căci n-are mai multe decît oricine. A citit poeții români, pe Eminescu, pe Macedonski, pe Coșbuc și Anghel, pe Topîrceanu, pe Arghezi și Beniuc, dar a înțeles că în poezie interesează originalitatea, și preocuparea lui a fost de a se sustrage influențelor, încît — lucru curios — deși plăcerea lui cea mai mare este să citească pe poeți, se simte nevoit să le combată înrîurirea și să facă a amuți ecourile lor, atunci cînd se apleacă să construiască sintezele lui.

Tudor Vianu, *Jurnal*, p. 98.

Scanned with OKEN Scanner

122. Mi se întîmplă destul de des, călătorind prin țară, să aud oameni din puncte îndepărtate ale ei, orășeni sau țărani, vorbind ca academicienii sau ca actorii Teatrului Național. Dar dacă limba literară comună a făcut atîtea progrese, o dată cu creșterea incontestabilă a culturii generale, nu este mai puțin adevărat că ascultînd mai mult și mai atent, cu urechea ațintită nu numai către conținutul comunicărilor, dar și către forma lor, către afinitatea dintre termenii folosiți, către legătura lor cu un anumit sector al activității publice, să nu bagi de seamă că, în materia generală a limbii literare, fiecare vorbitor taie o configurație lingvistică specială, care este aceea a pregătirii sale speciale de cultură, a profesiei sale, a situațiilor sociale în care se regăsește mai des, adică a diferitelor stiluri ale limbii.

Tudor Vianu, *Jurnal*, p. 176.

123. Dacă tu gîndești ce însemnătate au avut maeștrii tăi pentru tot ce ai devenit mai tîrziu, simte-ți întreaga răspundere atunci cînd ai devenit tu însuți profesor. În toată activitatea ta vei fi neliniștit de o întrebare și purtat de un dor. Printre tinerii adunați în jurul catedrei, cîte lumini se vor aprinde, ce vocații își vor lua avîntul : dar mai cu seamă fi-va printre ei un spirit mai bun ca al tău, o inimă mai încinsă, capabilă să facă ceea ce ai dorit și n-ai putut duce la capăt ? Ai dori ca omul acesta să existe și tu să-i poți fi de ajutor.

Tudor Vianu, *Jurnal*, p. 317.

124. În cursul acelor dezbateri furtunoase, s-a format în mine un îndemn : îndemnul de a nu părăsi pe cei care păreau că au nevoie de mine, de a nu accepta exilul intern, de a trăi viața țării, de a nu mă despărți de sufletul ei. Acceptarea socialismului nu mi s-a părut grea, fiindcă știam de mult că principiile lui sînt conforme rațiunii umane. Există oare om de bună-credință, cu mintea cumpănită, cu sufletul drept, care să nu admită că este just și folositor ca fiecare om să trăiască din munca lui, și nu din exploatarea muncii altora ?

Tudor Vianu, *Jurnal*, p. 343.

Scanned with OKEN Scanner

125. Să-not în umbra ta, în apa care
— preacredincioasă — scaldă trupul tău
și curge-n pulberi în amiaza mare
cum, la picioarele lui Dumnezeu,
a curs, în rai, cînd pentru prima dată
mai grea ca aerul, după sărut,
te-ai ridicat din iarbă, arsă toată,
și heruvimilor li s-a părut
că se mai naște-o stea, în timp ce mie
orbit de-un soare ce-mi spunea că-s gol,
strigîndu-te, umblînd pe-o iarbă vie,
mi se părea că las sub tălpi pîrjol.

Ștefan Aug. Doinaș, *Versuri*, p. 45.

126. Pădure împietrită, slavă ție !
Diforme, sumbre, lungi cariatide
a căror muzicală bărbăție
puterile înaltului desfide,
spuneți-mi unde-i domul de azur
pe care-l sprijineați jurîmprejur ?
O, dacă raiul fu cîndva grădină
cu pomi mărunți și-n mijloc unul mare,
de vraja lor dintîi tu ești străină,
pădure de tăceri și nemișcare !

Ștefan Aug. Doinaș, *Versuri*, p. 110.

127. Să treci prin timp, să nu te-ntreacă timpul !
Să-l scuturi de pe umăr, să-l dezbraci
cum își dezbracă frunza anotimpul,
și vița — arcul gol de pe araci.
Dar strugurii, culeși pe rînd cu mîna,
și fructele — să fie tari și dulci,
ca gura ta să-mbete-n somn țărîna
cînd o să-ți vie vremea să te culci.

Ștefan Aug. Doinaș, *Versuri*, p. 171.

Scanned with OKEN Scanner

128. În profida faptului că faţa
ta se sparge ca o apă cînd
peștii îi mănîncă suprafaţa
scînteind din solzi și lunecînd ;
în pofida faptului că nu e
răsuflarea ta acest pojar
ce se naște, gîlgîie și suie
și se risipește în zadar ;
. . . . . .
în pofida faptului că unul
se topește-n altul și-amîndoi
răsunăm în carne de tăunul
care zbîrnîie zburînd prin noi —
mai hrănim iluzia cea mare
c-am iubit noi înșine . . .

Ștefan Aug. Doinaș, *Versuri*, p. 217.

129. Păru că se va repezi la mine, să mă ia la bătaie, să-mi sfarme capul cu cîrja lui de protopop. Putea s-o facă : era în stare să-și țină echilibrul și pe un singur picior, se obișnuise ; dar atît i-ar fi trebuit. Tocmai mă pregăteam să-l împușc în ficat și închisesem ochii, o secundă, ca să am timpul să le judec pe toate, la rece, cînd îl auzii bîiguind : părea că se tînguie, că se îneacă în Teuz și cere ajutor, dar încet, să nu-și trezească nevasta care doarme pe mal și care l-ar fi putut salva.

Titus Popovici, *Moartea lui Ipu*, p. 9.

130. Nu mă sfiesc să spun că unul din factorii esenţiali ai învăţămîntului e luciditatea. Foarte multă vreme pierzi cînd crezi că știi ce nu știi . . . De învăţat tot o să le-nveţi, dar întîi crezi că le știi și nu le-nveți ; pe urmă după ce ai văzut că nu merge ce-nveţi mai departe, că nu știi ce trebuia să știi, te miri : de ce nu merge ? Pînă la sfîrșit tot trebuie să le-nveţi, dar ai pierdut cîţiva ani. Și anii nu se-ntorc înapoi.

Gr. C. Moisil, *Factorii reciclării : luciditatea*, „*Contemporanul*“, 1971, nr. 17, p. 1.

Scanned with OKEN Scanner

131. Cînd ochii mi-s închiși, ciulesc urechea,
Iar cînd o-nchid pe ea, din ochi pîndesc.
Bagă de seamă ! Inima, străvechea,
Ca pe-un etern semnal, mi-o urmăresc !
Streinule intrat aici hoțește !
Hoinarule căzut în mreaja mea !
Ia-mi palma desfăcută și citește :
Nu soarta mea e-n ea, ci soarta ta !

Radu Stanca, *Poezii*, p. 26.

132. Zadarnic te-nvîrtești pe lîngă poartă.
Cît timp problema mea rămîne moartă,
Cît mă frămînt să-i aflu dezlegarea,
Nu-ți părăsesc, fii sigur, închisoarea.
Căci, sau sub ziduri sau sub cer cu stele,
Înconjurat de cercurile mele,
Fie că dorm pe prund ori blăni de biber,
Cît timp le am pe ele, eu sînt liber !

Radu Stanca, *Poezii*, p. 40.

133. Eu voi rămîne însă și pe rug,
Ca și pe ziduri, dreaptă și nenfrîntă,
Nu voi zvîrli blestemul ca pe-un jug,
Nici nu voi da iertarea ca o sfîntă,
Ci, fără lacrimi, ca un om de rînd,
Voi aștepta sub umedele tîmple
Ceea ce-i vînt să se preschimbe-n vînt
Și ceea ce mi-e scris să mi se-ntîmple.

Radu Stanca, *Poezii*, p. 68.

134. Și mă voi mai preface-n continuare
Chiar de mi-ar fi durerile-nzecite.
Prea mare-i furtul ca să țip că doare . . .
Așa dor visurile împlinite . . .
Ca tînărul spartan ascund la mine

Scanned with OKEN Scanner

O vulpe . . . care-atîta timp cît tace
Şi muşcă-adînc din carnea mea, e bine . . .
Ce-am să mă fac cînd va porni să latre ?

Radu Stanca, *Poezii*, p. 114—115.

135. Ne-ar trebui o mie de ani să reclădim
Ce-am sfărîmat aseară cu despărţirea noastră
Şi nici atunci nu-i sigur c-am mai putea să fim
Eu creanga ta de aur, tu frunza mea albastră.

Radu Stanca, *Poezii*, p. 135.

136. Ori toată această lume pe care tu mi-ai descoperit-o, în care stafia aceea care îi apare unei femei din măgură aflată sub domnia nopţii şi a demonilor ei, e la locul ei, e pentru mine în primul rînd frumoasă, ca orice civilizaţie care şi-a creat de-a lungul secolelor valorile şi miturile ei în cîntece, obiceiuri, rituri sau vrăjitorii . . . Şi cînd eu pictez un tablou care în subiectul lui e bizar (o femeie în curte, spălînd picioarele unor băieţi şi fete, în timp ce din casă se văd aurind geamurile lumînări aprinse), privitorul trebuie să exclame înainte chiar de a i se explica despre ce e vorba : ce frumos !

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 380.

137. În primul rînd toată această lume care prin tine mă pasionează atît de tare, judecată la rece, şi după datele pe care le deţin eu, a fost o lume a sărăciei, chiar a mizeriei. Viaţa ta, chiar, nu e ea marcată de drama ţăranului care nu a putut dispune de resursele necesare, pe vremea cînd tu erai elev, nu numai să te ţină pînă la sfîrşit la şcoală, dar şi atît cît te-a ţinut să nu fi fost în stare să-ţi cumpere un pantof şi să nu fii silit, vara, să te pitească de prietenii tăi, fiindcă erai desculţ ?

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 381.

138. Ţi-aminteşti, reluă, şi eu era să mor odată, cînd am băut oţet, dar după ce am scăpat mi-a părut bine că n-am murit, cu

Scanned with OKEN Scanner

toate că uneori mă gîndesc de ce nu ne ia într-o zi Dumnezeu pe toți... Știi, schimbă ea discuția cu acea abilitate naivă, dar atît de eficace, a celor care prin sinceritate își cîștigă dreptul de a vorbi și despre viața lor după ce au vorbit despre a altora, ți-am povestit atunci cînd ai fost pe la mine despre geaceul ăsta și președinte... tot așa e, nu s-a schimbat nimic... Adică ce să-ți mai spun eu, vezi și singur cum ne e... Nu știu, reveni ea la întrebarea lui, nu știu de ce nu trebuie să ne lăsăm, dar știu că nu trebuie...

Marin Preda, *Marele singuratic*, p. 415.

139. Multă verdeață în jur,
Numai arătura noastră neagră, neagră.
Unul se ținea la brabeți, sticleți, păsări necunoscute, altul măsura umbra
Sorelui cu ciomagul,
Și din cînd în cînd se apleca să vadă ce dumnezeu se-ntîmplă
Acolo jos,
De nu mai răsare odată cînepa, sub brazdă ?
Oricum, se chema că facem o treabă, aveam o funcție, eram chiar mîndri
Și, țin minte, seara, la masă, cînd ne strîngeam toți
Frații și zbîrnîiau lingurile,
Noi mîncam cu multă demnitate.

Marin Sorescu, *La lilieci*, p. 15.

140. Cel mai rău ne-a părut cînd a murit Gogu lui Duluman,
Prietenul lui Nicolae,
Cînd s-au dus amîndoi pe linia-ntîia, în Tatra
Dar înainte de asta, au venit pentru două zile
Acasă, în permisie
Să-și ia rămas bun și să pună ochii pe cîte-o fată,
Ca să-i spună să-i aștepte la poartă.
Dacă se știau așteptați de cineva, ori logodiți,
Era ca și cînd nu i-ar mai fi putut nimeri glonțul,
Ori chiar dacă mureau, mureau de drag pentru patrie.

Marin Sorescu, *La lilieci*, p. 65.

Scanned with OKEN Scanner

141. Nu trebuia să facă în nici un fel această călătorie, era un gînd pur și simplu, născut din relațiile ciudate pe care le stabilise cu Olga, din cauză că se reîntîlniseră după atîția ani nu putuseră sau nu voiseră să-și lămurească unul celuilalt evenimentele de atunci. E adevărat că nici ea nu-l încuraja, era reticentă și-i dădea sentimentul că poartă o mască, din spatele căreia pîndește.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 13.

142. Deși nici unul, chiar exagerînd grosolan, construindu-i o imagine încă mai perfidă, descriindu-i un farmec și mai accentuat, toți repetîndu-l pe Sebișan pe diverse tonuri, nu reușeau să sune adevărat, era vizibil că totul era o făcătură, pe loc, că nici unul nu se gîndise la ea vreodată astfel și încercau degeaba să se convingă și să convingă.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 55.

143. Ar trebui ca eu să mă simt față de mine însămi la fel de în siguranță ca atunci, cu Petru, atîta vreme cît a trăit. Să continue să existe prin mine, prin siguranța și liniștea mea, care s-a menținut într-un echilibru precar, și eu am știut asta, și de aceea am venit, ca s-o pun la încercare, pentru că de cînd nu mai este am aceeași tendință să-mi descopăr corpul ca pe ceva străin, așa cum fac acum, cînd îmi pipăi genunchii și dacă nu-i simt ca pe niște polipi capabili de creștere dezordonată e fiindcă îi simt deja îmbătrîniți.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 77—78.

144. De aceea s-a oprit, și eu am profitat de pauza pe care de-abia o așteptam, și am lungit-o îmbrăcîndu-mi bluza încet, încheindu-mi cu grijă fiecare nasture, cu atîta grijă, ca și cum ar fi putrezit dintr-o dată ața și aș fi fost în pericol să se rupă de tot, și bluza, și orice alt veșmînt, și aș fi rămas goală acolo, pe plajă, fără putința să mă întorc în sat, unde aș fi dorit să mă aflu din nou, adăpostită între patru pereți, nu afară pe plaja aceea care se golise și nu mai rămăseserăm decît noi doi și, în depărtare, siluetele întunecate proiectate pe orizont ale unor pescari

Scanned with OKEN Scanner

ce reparau probabil un năvod, stăteau aplecați și apoi din nou se ridicau și mișcările lor, în mod curios, se potriveau cu ritmul greoi al zborului pescărușilor mari, grași, de deltă, al fregatelor.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 106.

145. Cum să-ți explic ? Tot ce ți-am povestit a vorbit de la sine, și numai așa, dintr-un fel de reflex al generalizării, ar mai trebui să continuu. Individul ăsta ciudat e un fel de demonstrație a faptului că, oricît ai fi de dotat, dacă nu respecți, ca să spun așa, regula jocului, legea internă a domeniului căruia i te dedici sau a epocii tale, ești sortit eșecului.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 230.

146. Legea, principiul este totul. Nu-l înțelegi și nu te conformi, existența ta este o simplă întîmplare. Ești, și mai degrabă nu ești. Cînd nu te conformezi canonului, ca să folosim expresia timpului său, cînd nu faci ceea ce trebuie, ești lichidat, te lichidezi simplu, pentru că nu există decît ceea ce trebuie.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 231.

147. Dac-aș vorbi prea mult, nu ție, ci altora, poate s-ar întîmpla cu unii ce s-a întîmplat și cu tine. Dar gata, am promis că termin tirada asta, fără de care, cine știe, cred că nu se putea, nu pentru tine, ci pentru mine. Eu personal trebuia să ți-o spun, pentru că decelasem niște asemănări tulburătoare, sau pentru că sînt mereu în marginea lor și de fiecare dată alunec, și trebuie să-mi amintesc bine, nu numai de plajă, ci și de clipa în care corpul meu mi s-a părut un polip uriaș, un animal inferior, cu tendințe proliferative.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 237.

148. Ilie, Ilie, și acum uite, s-a oprit, și senzația va trebui s-o transform în cuvinte, sau să mai născocesc o mică istorioară, sau să-l fac să înțeleagă, și cînd a înțeles n-a mai rămas nimic, decît

Scanned with OKEN Scanner

doar faptul că a înțeles, și mai trebuie să mai fac un efort, ca să înțeleagă ce se găsește în spatele acestei înțelegeri, și așa, pînă la sfîrșit.

Al. Ivasiuc, *Interval*, p. 248.

149. Mi-era frică să nu mi se crape în două
învălmășeala unitară, punctul în care mă aflam ;
să nu am două brațe, îmi era frică
și pentru vedere să nu am doi ochi frică mi-era.
Cum, necum, nimenea nu ne-a luat în seamă.
Cum, necum m-am trezit cu două sprîncene.
Multă vreme am crezut că toate acestea,
spaime de plod, de sămînță și de icră,
sunt.

Nichita Stănescu, *În dulcele stil clasic*, p. 27.

150. Din cînd în cînd nu mai vor să fie ceea ce sînt
nici animalele de pe pămînt.
Piatra mumă naște numai piatră băiat,
albina care pe regină o a mîncat
naște numai trîntor.
Copacul nu mai dă fructă,
ci se zbate, se luptă
împotriva unui vînt ce nu e . . .
. . . . . .
Din cînd în cînd nu mai vor să fie ceea ce sînt
lucrurile și ființele ce au fost . . .

Nichita Stănescu, *În dulcele stil clasic*, p. 181.

Scanned with OKEN Scanner

ANALIZA TEXTELOR
PROPUSE PENTRU REZOLVARE

Scanned with OKEN Scanner

51.

Analiza sintactică a frazei :

1. Cu Spînul tot a m d u s - o — *propoziţie principală ;*
2. cum a m d u s - o, cîne-cînește, până acum — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (propriu-zisă), subordonată faţă de 1.*
3. Dar . . . n u ș t i u, zău, — *propoziţie principală ;*
4. la cît mi- a s t a capul cu omul roș — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* n u ș t i u) ;
5. Ș-apoi . . . numai Cel-de-pe-comoară a f i ș t i i n d — *propoziţie principală ;*
6. unde s - a f i g ă s i n d acel împărat Roș și fata lui — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* a f i ș t i i n d) ;
7. care cică e s t e o f a r m a z o a n ă cumplită — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — substantivul* f a t a).

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

a m d u s - o : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală ;
a s t a : predicat verbal (are sensul „valorează“), timpul viitor, formă populară ;
c î n e - c î n e ș t e : complement circumstanţial de mod, exprimat prin locuţiune adverbială de mod ;
c a p u l : subiect, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, cazul nominativ ;
m i : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, cazul dativ, formă neaccentuată (se referă la substantivul c a p u l) ;

Scanned with OKEN Scanner

Cel-de-pe-comoară : subiect, exprimat prin locuțiune substantivală ;
a fi știind, s-a fi găsind : predicate verbale, exprimate prin verbe la modul prezumtiv, timpul prezent, forme populare ;
este o farmazoană : predicat nominal.

52.

Analiza sintactică a frazei :

1. Ei, vedeți, moșule și cinstiți meseni — *propoziție principală* ;
2. cum hrănești pe dracul — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* vedeți).
3. fără să știi — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 2* ;
4. cu cine ai de-a face — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* să știi) ;
5. Dacă nu-s și eu un puișor de om în felul meu — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 6* ;
6. dar tot m-a tras Harap-Alb pe șfară — *propoziție principală.*

NOTA :Propoziția 5 este subordonată circumstanțială concesivă. Conjuncția dacă este substituibilă aici prin chiar dacă, element joncțional care introduce exclusiv propoziții de acest tip. Dar din propoziția 6 are aici, ca și în limba veche, valoare de corelativ al concesivei, alături de tot.

Observații de sintaxă a propoziției :

moșule și meseni : substantive în cazul vocativ. Nu au nici o funcție sintactică. Subiectul propoziției este inclus în dezinența verbului predicat (voi) ;
cu cine : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;
ai de-a face, a tras pe șfară : predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;

Scanned with OKEN Scanner

n u - s u n p u i ș o r : predicat nominal cu numele predicativ exprimat prin substantiv, cazul nominativ ;
m- : complement direct, pronume personal, persoana I, acuzativ, formă neaccentuată.

53.

Analiza sintactică a frazei :

1. O, tu crai cu barba-n noduri ca și cîlții . . ., tu în cap n u a i grăunțe — *propoziție principală* ;
2. cînd n u - i p e r i i — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* c î l ț i i) ;
3. numai pleavă și puzderii (a i) — *propoziție principală eliptică de predicat, coordonată adversativă față de 1.*
4. B i n e - ț i p a r e . . . crai bătrîn fără de minți — *propoziție principală* ;
5. s ă f i i s i n g u r — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al locuțiunii verbale unipersonale* b i n e p a r e) ;
6. s ă o f t e z i dup-a ta fată cu ciubucul între dinți — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al locuțiunii verbale unipersonale* b i n e p a r e) ;
7. S ă t e p r i m b l i — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al locuțiunii verbale unipersonale* b i n e p a r e) ;
8. și s ă n u m e r i scînduri albe în cerdac — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al locuțiunii verbale unipersonale* b i n e p a r e).
9. M u l t b o g a t a i f o s t odată — *propoziție principală* ;
10. m u l t r ă m a s - a i tu s ă r a c — *propoziție principală* ;

Observații de sintaxă a propoziției :

c r a i : substantiv în cazul vocativ, fără funcție sintactică.
f ă r ă d e m i n ț i : atribut adjectival, exprimat prin locuțiune adjectivală ;
m u l t b o g a t a i f o s t, m u l t r ă m a s - a i s ă r a c : predicate nominale cu nume predicative exprimate prin adjective la gradul superlativ absolut ;

Scanned with OKEN Scanner

b i n e (-ţi) p a r e : predicat, exprimat prin locuţiune verbală unipersonală cu valoare impersonală.

54.

Analiza sintactică a frazei :

1. Şi . . . e — *propoziţie principală* ;
2. dacă norii deşi s e d u c — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 1 (are rol de subiect al verbului folosit cu valoare impersonală* e) ;
3. de i e s e-n luciu luna — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 2* ;
4. ca a m i n t e s ă - m i a d u c de tine-ntotdeauna — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 1.*

NOTĂ : Propoziţia 4 este circumstanţială de scop şi nu subordonată predicativă, cum pare la prima vedere, deoarece verbul predicat al propoziţiei regente, e, are valoare predicativă, deci formează singur un predicat verbal (se poate înlocui cu s e î n t î m p l ă, s e p e t r e c e).

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

e : predicat verbal, exprimat prin verbul a f i cu valoare impersonală ;

a m i n t e s ă - m i a d u c : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală la modul conjunctiv ;

d e t i n e : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, acuzativ, formă accentuată ;

(î) n t o t d e a u n a : complement circumstanţial de timp, exprimat prin adverb de timp.

55.

Analiza sintactică a frazei :

1. N u e v o r b a de sărăcia lipsă — *propoziţie principală* ;
2. ci (e v o r b a) de sărăcia — *propoziţie principală, eliptică de predicat, coordonată adversativă faţă de 1* ;

Scanned with OKEN Scanner

3. care te a l u n g ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* s ă r ă c i a) ;
4. s ă - ț i s l u g ă r n i c e ș t i viața în casele bogate ale parveniților — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a l u n g ă *cu sensul „obligă", care are complement direct în structura regentei).*
5. Pîinea ți s e p a r e a m a r ă — *propoziție principală* ;
6. vinul (ți s e p a r e) a c r u — *propoziție principală, cu verbul copulativ subînțeles, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 5* ;
7. hainele te a r d — *propoziție principală, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 6* ;
8. salteaua (ți s e p a r e) u m p l u t ă cu pietre — *propoziție principală, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 7* ;
9. și perna ... (ți s e p a r e) î n ț e s a t ă cu mărăcini — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 8* ;
10. pe care-ți p l e c i capul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent — substantivul* p e r n a).
11. Toți acești îmbogățiți, prin șarlatanii și furturi, s u n t c o n v i n ș i — *propoziție principală* ;
12. că plătindu-ți un serviciu, îți c u m p ă r ă și viața — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 11 (elementul regent — participiul cu valoare adjectivală* c o n v i n ș i).

Observații de sintaxă a propoziției :

n u e v o r b a : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală ;

-ț i (prop. 4) : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul v i a ț a) ;

s e p a r e a m a r ă, (s e p a r e) a c r u, (s e p a r e) u m p l u t ă, (s e p a r e) î n ț e s a t ă : predicate nominale, formate din verb copulativ, s e p a r e (în text nu are valoare impersonală, căci are subiect) și nume predicative exprimat prin adjectivele propriu-zise a m a r ă, a c r u,

Scanned with OKEN Scanner

respectiv participiile u m p l u t ă, î n ț e s a t ă, în cazul nominativ ;
c u p i e t r e, c u m ă r ă c i n i : complemente indirecte, exprimate prin substantive comune, plural, cazul acuzativ, precedate de prepoziție ;
-ț i (prop. 10) : atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, persoana a II-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul c a p u l) ;
t o ț i, a c e ș t i : atribute adjectivale, exprimate prin adjective pronominale, cazul nominativ (elementul regent — participiul substantivizat î m b o g ă ț i ț i) ;
î m b o g ă ț i ț i : subiect, exprimat prin participiu substantivizat, masculin, plural, cazul nominativ ;
p r i n ș a r l a t a n i i ș i f u r t u r i : atribute substantivale, exprimate prin substantive comune, plural, cazul acuzativ, precedate de prepoziție.
s u n t c o n v i n ș i : predicat nominal cu numele predicativ exprimat prin participiu cu valoare adjectivală (este echivalent cu s i g u r i) ;
p l ă t i n d u - : complement circumstanțial condițional (poate fi transformat în propoziție circumstanțială condițională : *dacă îți plătesc un serviciu*), exprimat prin verb, modul gerunziu ;
-ț i (prop. 12) : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată ;
î ț i : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul v i a ț a ; construcția este echivalentă cu „*cumpără viața ta*“) ;
ș i : adverb de întărire, fără funcție sintactică.

56.

Analiza sintactică a frazei :

1. De altfel Ion însuși t r ă i a într-o tulburare atît de ciudată — *propoziție principală ;*
2. că aproape n u - ș i d ă d e a s e a m a — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 1 ;*

Scanned with OKEN Scanner

3. ce mai v o i a — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 2 (elementul regent — locuțiunea verbală intranzitivă* n u - ș i d ă d e a s e a m a*);*

4. și unde v r e a — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 2 (elementul regent — locuțiunea verbală intranzitivă* n u - ș i d ă d e a s e a m a*), coordonată copulativă cu 3;*

5. s ă a j u n g ă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* v r e a*).*

6. De cînd a î n f r u n t a t pe Vasile Baciu — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 7;*

7. i s e p ă r e a — *propoziție principală;*

8. că toată lumea îl d u ș m ă n e ș t e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 7 (are rol de subiect al verbului reflextiv impersonal* s e p ă r e a*);*

9. și totuși s e s i m ț e a m a i f e r i c i t ca totdeauna — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 7.*

Observații de sintaxă a propoziției:

n u - ș i d ă d e a s e a m a: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;

î n s u ș i: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal de întărire, masculin, nominativ;

a p r o a p e: complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb;

c e: complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ;

i: complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată;

t o a t ă: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul nominativ;

s e s i m ț e a m a i f e r i c i t: predicat nominal cu numele predicativ exprimat prin adjectiv la gradul comparativ de superioritate.

Scanned with OKEN Scanner

57.

Analiza sintactică a frazei :

1. Răspunse surîzînd cucernic la toate întrebările, simțindu-se curat ca floarea spinului și nevrînd — *propoziție principală ;*
2. să pară — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv la gerunziu* nevrînd*) ;*
3. că e cuprins de vreo pornire dușmănoasă față de nimeni — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 2 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* să pară*) ;*
4. deși în sufletul lui fierbea împotriva lui Ion — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 1 ;*
5. care a cutezat — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul propriu* Ion*) ;*
6. să-l pîrască — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* a cutezat*).*

Observații de sintaxă a propoziției :

să pară : predicat nominal format din verb copulativ, conjugarea a II-a, modul conjunctiv, prezent și o propoziție predicativă cu rol de nume predicativ ;
e cuprins : predicat verbal, exprimat prin verbul a cuprinde la diateza pasivă ;
de pornire : complement de agent, exprimat prin substantiv comun, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
față de nimeni : atribut pronominal, exprimat prin pronume nehotărît negativ, cazul acuzativ, precedat de locuțiunea prepozițională față de ;
lui : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, masculin, singular, cazul genitiv ;
împotriva lui Ion : complement indirect, exprimat prin substantiv propriu, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît proclitic lui precedat de prepoziția împotriva ;
care : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ.

Scanned with OKEN Scanner

58.

Analiza sintactică a frazei :

1. N u sînt om de legi — *propoziţie principală ;*
2. şi deci n u p o t vorbi decît ca un simplu profan — *propoziţie principală, coordonată conclusivă faţă de 1 ;*
3. f ă c u dînsul drept încheiere — *propoziţie principală incidentă.*
4. Totuşi mi s - a p ă r u t — *propoziţie principală ;*
5. şi mi s e p a r e — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 4 ;*
6. că domnul judecător n - a f o s t destul de s e v e r cu delincventul — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 4 şi 5 (are rol de subiect al verbelor reflexive impersonale* s - a p ă r u t *şi* s e p a r e*).*
7. De altminteri cea mai bună dovadă . . . e s t e, în afară de însăşi plîngerea aceasta . . . f a p t u l — *propoziţie principală ;*
8. că ameninţarea pedepsei n - a a v u t efectul dorit — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — substantivul* d o v a d ă*) ;*
9. care c o n s t i t u i e o c a l o m n i e prea îndrăzneaţă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — substantivul* p l î n g e r e*) ;*
10. că chiar acuma reclamantul e e r o u l unui scandal — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — substantivul* f a p t u l*) ;*
11. cum n u s - a mai p o m e n i t în satul nostru — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 10 (elementul regent — substantivul* s c a n d a l*).*

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

n u sînt om de legi : predicat nominal cu numele predicativ exprimat prin locuţiune substantivală (echivalează cu j u r i s t, l e g i u i t o r) ;
v o r b i : complement direct, exprimat prin verb la modul infinitiv ;
d e c î t c a u n p r o f a n : complement circumstanţial de mod comparativ, exprimat prin substantiv, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia c a şi de adverbul de mod de restricţie d e c î t ;

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

înșăși: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal de întărire, cazul acuzativ (determină substantivul plîngere);
prea îndrăzneață: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv la gradul superlativ absolut;
este faptul, e eroul: predicate nominale formate din verbul copulativ a fi și nume predicative exprimate prin substantive, cazul nominativ;
constituie o calomnie: predicat nominal, format din verb copulativ (se poate înlocui cu înseamnă, este) și un nume predicativ exprimat prin substantiv, cazul nominativ, articulat cu articol nehotărît;
nostru: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul satul).

59.

Analiza sintactică a frazei:

1. Duminică, înainte de a începe slujba, puse pe primar — *propoziție principală;*
2. să poruncească lui Vasile Baciu — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* puse *care are complement direct în structura regentei);*
3. să vie la dînsul acasă, după amiază, împreună cu Ana — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* să poruncească*);*
4. iar straja fu însărcinată — *propoziție principală, coordonată adversativă față de 1;*
5. să-i trimită pe Ion, împreună cu Glanetașu și Zenobia — *propoziție secundară completivă indirectă (elementul regent — verbul la diateza pasivă, deci intranzitiv* fu însărcinată*).*
6. Nu voia — *propoziție principală;*
7. să se știe — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent — verbul tranzitiv* nu voia*);*
8. de ce-i cheamă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 7 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* să se știe*);*

9. și nici să bănuiască unii — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent — verbul tranzitiv* nu voia*), coordonată copulativă cu 7 ;*
10. că a poftit și pe ceilalți — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent — verbul tranzitiv* să bănuiască*).*

Observații de sintaxă a propoziției :

lui Vasile Baciu : complement indirect, exprimat prin substantiv propriu, cazul dativ, articulat cu articolul hotărît proclitic lui ;
împreună cu Ana : complement indirect (GA îl consideră complement sociativ), exprimat prin substantiv propriu precedat de locuțiunea prepozițională împreună cu ;
fu însărcinată : predicat verbal, exprimat prin verbul a însărcina la diateza pasivă, modul indicativ, timpul perfectul simplu ;
împreună cu Glanetașu și Zenobia : complement indirect multiplu (GA îl consideră complement sociativ multiplu), exprimat prin substantive proprii, cazul acuzativ ;
unii : subiect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul nominativ ;
pe ceilalți : complement direct, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ.

60.

Analiza sintactică a frazei :

1. Din clipa ... Ion fu cuprins de o adevărată beție de fericire și de încredere — *propoziție principală ;*
2. cînd Vasile Baciu, în fața pețitoarelor, îi făgăduise tot — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* clipa*).*
3. Era atît de plin de sine însuși — *propoziție principală ;*

Scanned with OKEN Scanner

4. încît se gîndea numai la pămînturile lui — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 3;*
5. plănuia — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 3, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 4;*
6. cum să le muncească mai bine — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* plănuia*);*
7. cum să lăzuiască un petic de pădure — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* plănuia*), coordonată copulativă prin juxtapunere cu 6;*
8. şi habar nu mai avea nici de Vasile şi mai ales de Ana — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 3, coordonată copulativă cu 4;*
9. parcă ea n-ar fi ţinut de zestre — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă condiţională), subordonată faţă de 8.*

NOTĂ: Propoziţiile 4 şi 8 sînt introduse prin conjuncţia consecutivă încît. Raportul circumstanţial consecutiv este întărit prin prezenţa în regentă a adverbului corelativ atît de.

Observaţii de sintaxă a propoziţiei:

fu cuprins: predicat verbal, exprimat prin verb la diateza pasivă;
de o beţie şi de încredere: complement de agent multiplu, exprimat prin substantive, comune, feminine, singular, cazul acuzativ;
în faţa peţitoarelor: complement circumstanţial de loc, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, cazul genitiv, precedat de locuţiunea prepoziţională în faţa;
era plin de sine însuşi: predicat nominal, format din verb copulativ şi numele predicativ exprimat prin locuţiune adjectivală;
habar nu avea: predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală;
lui: atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, cazul genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

61.

Analiza sintactică a frazei :

1. Țăranul l u c r e a z ă pretutindeni în pagubă, grație sistemului de învoieli — *propoziție principală ;*
2. ce i s-a i m p u s — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* s i s t e m*).*
3. După fiecare an datoria a s p o r i t — *propoziție principală ;*
4. pînă ce azi a a j u n s i n s u p o r t a b i l ă — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 3.*
5. La noi, majoritatea oamenilor s î n t atît de î n d a t o r a ț i — *propoziție principală ;*
6. că, muncind tot anul viitor, nu numai că n-ar l u a absolut nimic pe munca lor — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5 ;*
7. dar nici n u și-ar p u t e a plăti trecutul întreg — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5, coordonată copulativă cu 6 ;*
8. și a r mai r ă m î n e a î m p o v ă r a ț i și pentru viitor — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5, coordonată copulativă cu 7.*

NOTĂ : Raportul sintactic de coordonare copulativă dintre propozițiile consecutive 6 și 7 se stabilește prin elementele coordonatoare corelative n u n u m a i . . . d a r.

Observații de sintaxă a propoziției :

c e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;

f i e c a r e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul a n) ;

a a j u n s i n s u p o r t a b i l ă : predicat nominal, format din verb copulativ (a a j u n g e are, în context, sensul lui a d e v e n i) și un nume predicativ, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, cu două terminații, cazul nominativ ;

s î n t î n d a t o r a ț i : predicat nominal, format din verb copulativ și un nume predicativ, exprimat prin participiu cu valoare adjectivală ;

Scanned with OKEN Scanner

m u n c i n d : complement circumstanțial concesiv (este echivalent cu o propoziție circumstanțială concesivă : *chiar dacă ar munci tot anul viitor*), exprimat prin verb la modul gerunziu ;
n i m i c : complement direct, exprimat prin pronume nehotărît negativ ;
ș i - : atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, cazul dativ, formă neaccentuată (determină substantivul t r e c u t) ;
p l ă t i : complement direct, exprimat prin verb la modul infinitiv ;
a r r ă m î n e a î m p o v ă r a ț i : predicat nominal, format din verb copulativ (a r ă m î n e nu are în context sensul „a se opri, a staționa") și un nume predicativ, exprimat prin participiu cu valoarea adjectivală.

62.

Analiza sintactică a frazei :

1. Ion Pravilă n u se p u t e a amesteca fățiș între oamenii — *propoziție principală ;*
2. care u m b l a u pentru Babaroaga — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* o a m e n i i*).*
3. Îi e r a frică de boierul Miron — *propoziție principală ;*
4. că v a p r i n d e d e v e s t e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3 ;*
5. și nu numai că-l s c o a t e din primărie — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3, coordonată copulativă cu 4 ;*
6. dar cine știe ce r ă u îi mai f a c e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3, coordonată copulativă cu 5 ;*
7. de s ă n u mai a i b ă t r a i în sat — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 6.*

NOTĂ : Între propozițiile circumstanțiale cauzale 5 și 6 raportul de coordonare copulativă se realizează prin elementele corelative copulative n u n u m a i c ă . . . d a r. Propoziția circumstanțială consecutivă (7) este introdusă prin conjuncția d e cu funcții multiple, specifică vorbirii populare. Ea poate fi înlocuită în text cu î n c î t.

Scanned with OKEN Scanner

Observații de sintaxă a propoziției :

n u p u t e a : predicat verbal, exprimat prin verb, conjugarea a II-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular, diateza activă, tranzitiv, forma negativă ;
(a) s e . . . a m e s t e c a : complement direct, exprimat prin verb, modul infinitiv, diateza reflexivă ;
f ă ţ i ș : complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb de mod ;
c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;
p e n t r u B a b a r o a g a : complement circumstanțial de scop, exprimat prin substantiv propriu, singular, cazul acuzativ ;
e r a : predicat verbal (în construcții de tipul î i e r a f r i c ă, î i e r a f o a m e, î i e r a s e t e etc. verbul a f i are valoare predicativă și formează singur un predicat verbal, iar f r i c ă, f o a m e, s e t e sînt subiecte gramaticale, în timp ce pronumele în cazul dativ este complement indirect, cu funcție de subiect logic) ;
d e b o i e r u l : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
M i r o n : apoziție, exprimată prin substantiv propriu, cazul nominativ ;
v a p r i n d e d e v e s t e, f a c e r ă u, s ă n u a i b ă t r a i : predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;
c i n e ș t i e c e : atribut adjectival, exprimat prin locuțiune adjectivală nehotărîtă (elementul regent — adverbul substantivizat r ă u).

63.

Analiza sintactică a frazei :

1. Cînd a f l ă — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 3 ;*
2. că boierul bătrîn s - a d u s la București, desigur pentru moșia cucoanei — *propoziție secundară completivă directă, sub-*

Scanned with OKEN Scanner

ordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv a f l ă*);*
3. a c h e m a t pe Luca Talabă — *propoziție principală;*
4. și s-au î n ț e l e s — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 3;*
5. s ă p l e c e și oamenii — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul reflexiv intranzitiv* s-au î n ț e l e s*);*
6. s ă mai s t ă r u i a s c ă la cucoană — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 5;*
7. iar... s ă s e p l î n g ă celor mai mari — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 5, coordonată adversativă față de 6;*
8. dacă n-o f a c e nici o ispravă cu dînsa — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 7;*
9. că doar și prin alte părți a u f o s t î n l e s n i ț i țăranii — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 7;*
10. s ă c u m p e r e moșii — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 9 (elementul regent — verbul la diateza pasivă intranzitiv* a u f o s t î n l e s n i ț i*);*
11. și s ă le î m p a r t ă între ei — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față 9 (elementul regent — verbul la diateza pasivă intranzitiv* a u f o s t î n l e s n i ț i*), coordonată copulativă cu 10;*
12. ba chiar o dată... a v e n i t și un ordin de la minister — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 7, coordonată adversativă cu 9;*
13. pe cînd e r a Luca p r i m a r — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 12;*
14. ca oamenii s ă f i e p o v ă ț u i ț i a se întovărăși pentru cumpărături de moșii, făgăduindu-li-se tot sprijinul autorităților — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 12 (elementul regent — substantivul* o r d i n*).*

Observații de sintaxă a propoziției:

p e n t r u m o ș i a: complement circumstanțial de scop, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, articulat hotărît;

Scanned with OKEN Scanner

la cucoană : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
celor mai mari : complement indirect, exprimat prin adjectiv substantivizat, masculin, plural, cazul dativ.
au fost înlesniți, să fie povățuiți : predicate verbale, exprimate prin verbe la diateza pasivă, modul indicativ, timpul perfectul compus, respectiv modul conjunctiv, timpul prezent ;
a se întovărăși : complement indirect, exprimat prin verb, modul infinitiv, diateza reflexivă ;
pentru cumpărături : complement circumstanțial de scop, exprimat prin substantiv, comun, feminin, plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
făgăduindu-se : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb, modul gerunziu, diateza reflexivă, intranzitiv ;
tot : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul nominativ (elementul regent — substantivul sprijinul) ;
sprijinul : subiect al gerunziului cu sens pasiv făgăduindu-se, exprimat prin substantiv, comun, neutru, singular, nominativ, articulat hotărît.

64.

Analiza sintactică a frazei :

1. Arendașul îi spuse apoi — *propoziție principală ;*
2. că țăranii între dînșii vorbesc — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* spuse*) ;*
3. că . . . la muncă nu vor ieși — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* vorbesc*) ;*
4. și de vor face învoieli cu boierii — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 3 ;*
5. pînă ce nu li se va împărți moșia Babaroaga — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 3 ;*

Scanned with OKEN Scanner

6. care n u - i f a c e t r e b u i n ț ă cucoanei — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantival* m o ș i a*);*

7. și u m b l ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* m o ș i a*), coordonată copulativă cu 6;*

8. s - o v î n z ă la alți boieri — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 7;*

9. că ei n u v o r mai s t a fără pământ — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* v o r b e s c*), coordonată copulativă prin juxtapunere cu 3;*

10. că ei a s u d ă — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 9;*

11. și s î n g e r e a z ă muncindu-l — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 9, coordonată copulativă cu 10;*

12. și deci... t r e b u i e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză subordonată față de 9, coordonată conclusivă față de 11;*

13. al l o r... s ă f i e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 12 (are rol de subiect al verbului impersonal* t r e b u i e*);*

14. că așa v r e a și regele și chiar mulți boieri — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* v o r b e s c*);*

15. numai cei de la cîrmă s e î m p o t r i v e s c — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* v o r b e s c*), coordonată adversativă față de 14;*

16. și-i ț i n c u s u f l e t u l l a g u r ă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* v o r b e s c*), coordonată copulativă cu 15.*

NOTĂ: Propoziția 7 are pronumele relativ subînțeles (*și pe care umblă*). Identificarea funcției pe care o îndeplinesc în frază propozițiile 14, 15, 16 este îngreunată de faptul că înaintea lor se găsesc trei propoziții circumstanțiale de cauză construite tot cu conjuncția c ă. La prima vedere, propoziția 14 pare să fie circumstanțială de cauză, dar acest lucru este negat de coordonata ei, propoziția 15, care în nici un caz nu exprimă cauza față de propoziția 9.

Scanned with OKEN Scanner

Observații de sintaxă a propoziției :

c u b o i e r i i : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, masculin, plural, cazul acuzativ, precedat de propoziție c u ;

p î n ă c e : locuțiune conjuncțională, fără funcție sintactică ;

l i : complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, cazul dativ, formă neaccentuată ;

m o ș i a : subiect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul nominativ ;

B a b a r o a g a : apoziție, exprimată prin substantiv propriu, cazul nominativ ;

c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;

m u n c i n d (u-) : complement circumstanțial de timp, exprimat prin verb, modul gerunziu ;

n u f a c e t r e b u i n ț ă, ț i n c u s u f l e t u l l a g u r ă : predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;

a l l o r . . . s ă f i e : predicat nominal, format din verb copulativ, modul conjunctiv și nume predicativ, exprimat prin pronume personal, cazul genitiv.

65.

Analiza sintactică a frazei :

1. Apoi ție ți-e u ș o r — *propoziție principală ;*

2. s ă s u d u i — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* e u ș o r*);*

3. că u m b l i toată ziulica de ici-colo — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1* ;

4. dar eu c e m ă f a c c u copilașii ăștia, bărbate — *propoziție principală* ;

5. c e m ă f a c ? — *propoziție principală.*

6. Şi cu ce să le astup gura — *propoziţie principală ;*
7. că...am cerut — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 6 ;*
8. de unde am putut — *propoziţie secundară circumstanţială de loc, subordonată faţă de 7 ;*
9. şi m-am împrumutat — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză subordonată faţă de 6 ;*
10. şi m-am zbătut — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 6, coordonată copulativă cu 9 ;*
11. de-am ajuns — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 7, 9 şi 10 ;*
12. să nu-mi mai dea nimeni nici un pumn de mălai — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 11 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* am ajuns).

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

e uşor : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală ;
ţie : complement indirect, exprimat prin pronume personal, cazul dativ, formă accentuată. Acest complement indirect este anticipat printr-o formă neaccentuată a aceluiaşi pronume (ţi) ;
ăştia : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul copilaşii) ;
să astup gura : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală ;
am ajuns : predicat nominal, format din verb copulativ (a ajunge poate fi înlocuit cu a deveni) şi o propoziţie predicativă, care îndeplineşte rolul numelui predicativ.

66.

Analiza sintactică a frazei :

1. Să aibă răbdare — *propoziţie principală ;*
2. şi să stea liniştiţi — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 1 ;*

Scanned with OKEN Scanner

3. fiindcă el... v a r a p o r t a guvernului — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1 și 2* ;
4. cum s o s e ș t e la Pitești — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 3* ;
5. și guvernul, înțelept și cu grijă pentru necazurile sătenilor, v a f a c e legile — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1 și 2, coordonată copulativă cu 3* ;
6. care t r e b u i e s c — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* l e g i l e) ;
7. și v a î m p ă r ț i pământ celor — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 1 și 2, coordonată copulativă cu 5* ;
8. ce a u f o s t c u m i n ț i și p a ș n i c i — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — pronumele demonstrativ* c e l o r).
9. Promisiunea mincinoasă e r a o i n s p i r a ț i e a momentului — *propoziție principală.*

Observații de sintaxă a propoziției :

s ă a i b ă r ă b d a r e : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală, modul conjunctiv cu valoare de imperativ ;
s ă s t e a l i n i ș t i ț i : predicat nominal, format din verb copulativ (verbul a s t a nu are, în text, sensul „a ședea, a staționa") și numele predicativ, exprimat prin adjectiv, cazul nominativ ;
c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;
a u f o s t c u m i n ț i ș i p a ș n i c i : predicat nominal cu nume predicativ multiplu, exprimat prin adjective, cazul nominativ ;
e r a o i n s p i r a ț i e : predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin substantiv, cazul nominativ ;
a m o m e n t u l u i : atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv, comun, neutru, singular, genitiv, articulat cu articol hotărît, precedat de articolul genitival a.

Scanned with OKEN Scanner

67.

Analiza sintactică a frazei :

1. Dacă a i v ă z u t fapte istorice — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 2* ;
2. a i o b l i g a ț i a — *propoziție principală* ;
3. s ă le p ă s t r e z i în forma — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* o b l i g a ț i a) ;
4. în care ți s - a u î n f ă ț i ș a t ție — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* f o r m a) ;
5. A scrie istorie e o d a t o r i e pentru omenire — *propoziție principală* ;
6. a o adăugi . . . e o o b l i g a ț i e pentru fiecare, rămînînd — *propoziție principală* ;
7. cu ce a i a f l a t — *propoziție secundară completivă indirectă (GA o consideră propoziție circumstanțială instrumentală), subordonată față de 6 (elementul regent — verbul tranzitiv la modul infintiv* a a d ă u g i, *care are un complement direct în structura regentei)* ;
8. ca acei . . . s ă a d u n e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al verbului la gerunziu* r ă m î n î n d, *folosit, în text, unipersonal)* ;
9. cari p o t scrie — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — pronumele demonstrativ* a c e i) ;
10. ce a u a f l a t — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 8 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă a d u n e) ;
11. de la cine p o a t e numai vorbi — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 10 (elementul regent — verbul tranzitiv* a u a f l a t, *care are un complement direct în structura regentei).*

Observații de sintaxă a propoziției :

a i o b l i g a ț i a : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;

Scanned with OKEN Scanner

în care: complement circumstanțial de mod, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziția în;
ție: complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, cazul dativ, formă accentuată (este anticipat prin forma neaccentuată a aceluiași pronume, ți).
a scrie, a adăugi: subiecte, exprimate prin verbe, modul infinitiv;
e o datorie, e o obligație: predicate nominale, formate din verb copulativ și nume predicative, exprimate prin substantive, cazul nominativ;
ce: complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, în ambele cazuri în care apare în text;
scrie, vorbi: complemente directe, exprimate prin verbe, modul infinitiv.

68.

Analiza sintactică a frazei:

1. Astăzi... nu-și închipuie cineva din generațiile nouă — *propoziție principală*;
2. cînd copiii umblă pe toate drumurile — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 1*;
3. și cînd visul fiecăruia e — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 1, coordonată copulativă cu 2*;
4. să se desfacă... mai iute din casa părinților — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 3 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e);
5. pe cît se poate — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 4*;
6. a căror vedere singură pare — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* părinți);
7. că li stăvilește libertatea — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 6 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* pare);
8. și înseamnă o umilință — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* părinți), *coordonată copulativă cu 6*;

Scanned with OKEN Scanner

9. cît de pe începtul a j u n g e a un copil de atunci — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* n u - ș i î n c h i p u i e) ;
10. s ă c u n o a s c ă lumea din jurul său — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 9 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* a j u n g e a).

NOTĂ : Singura propoziție mai greu de identificat este propoziția atributivă 8, coordonată copulativă cu 6 și de aceea cu pronumele relativ și subiectul subînțelese (a c ă r o r v e d e r e).

Observații de sintaxă a propoziției :

e, p a r e, a j u n g e a : predicate nominale, formate din verbe copulative și propoziții predicative, care au rol de nume predicativ ;
a c ă r o r : atribut pronominal, exprimat prin pronume relativ, cazul genitiv ;
l i : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, plural, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul l i b e r t a t e a) ;
î n s e a m n ă o u m i l i n ț ă : predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin substantiv ;
d e a t u n c i : atribut adverbial, exprimat prin adverb de timp ;
d i n j u r u l s ă u : atribut pronominal, exprimat prin pronume posesiv, precedat de locuțiunea prepozițională d i n j u r u l.

69.

Analiza sintactică a frazei :

1. Pănă s ă n u a j u n g ă secerătorii morții și răzbunării — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 2* ;
2. crainici împărătești călări s u n a r ă din trîmbiți în toate unghiurile cetății adînci . . . poruncind tuturora subt pedeapsă de moarte — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

3. care înconjura de aproape pe sultan — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* cetății);
4. să nu se clintească din corturi, rămînînd . . . pe loc — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv, modul gerunziu,* poruncind);
5. orice s-ar întîmpla — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 4*;
6. ca să apere pe „părintele" lor, padișahul — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 4.*

Observații de sintaxă a propoziției:

toate: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul unghiurile);
care: subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;
poruncind: complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb, modul gerunziu;
tuturora: complement indirect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul dativ;
orice: subiect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul nominativ;
padișahul: apoziție, exprimată prin substantiv comun, masculin, singular, cazul nominativ.

70.

Analiza sintactică a frazei:

1. Brîncoveanu se ridică — *propoziție principală*;
2. să-l întîmpine — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 1*;
3. și înaintă pănă în mijlocul odăii, spuindu-i în turcește — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1*;
4. „Așază-te, aga" — *propoziție principală.*
5. Dar capugiul îl opri — *propoziție principală*;

Scanned with OKEN Scanner

6. și, scoțînd năframa de mătasă neagră a maziliei, o p u s e pe umerii ... cu aceste cuvinte — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 5*;
7. cari de atîtea ori f u s e s e r ă î m b r ă c a ț i cu caftan pentru credință și slujbe — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul* u m e r i i);
8. Porunca sultanului e s t e — *propoziție principală*;
9. că tu e ș t i m a z i l — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 8 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e s t e);
10. și t r e b u i e — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 8 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e s t e), *coordonată copulativă cu 9*;
11. s ă p l e c i cu toată casa ta, cu fiii și ginerii la Constantinopol — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 (are rol de subiect al verbului impersonal* t r e b u i e).
12. Te c o m p ă t i m e s c — *propoziție principală*;
13. și-mi p a r e r ă u — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 12*;
14. că ți-a m a d u s știri așa de rele — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 13 (are rol de subiect al locuțiunii verbale unipersonale* p a r e r ă u).

Observații de sintaxă a propoziției:

p ă n ă î n m i j l o c u l o d ă i i: complement circumstanțial de loc, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională p ă n ă î n m i j l o c u l, articulat cu articol hotărît;

î n t u r c e ș t e: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială de mod;

s c o ț î n d: complement circumstanțial de timp, exprimat prin verb, modul gerunziu, tranzitiv;

a c e s t e: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, cazul acuzativ (determină substantivul c u v i n t e);

f u s e s e r ă î m b r ă c a ț i: predicat verbal, exprimat prin verb la diateza pasivă (complementul de agent d e c ă t r e s u l t a n este subînțeles);

Scanned with OKEN Scanner

este: predicat nominal, format din verb copulativ și două propoziții predicative (9 și 10) cu rol de nume predicativ ;
cu...casa, cufiii și ginerii: complement indirect multiplu (GA îl consideră complement sociativ), exprimat prin substantive, cazul acuzativ ;
ta: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, cazul acuzativ (determină substantivul casa) ;
pare rău: predicat exprimat prin locuțiune verbală unipersonală (cu sensul „a regreta"), însoțită de un pronume personal, persoana I, cazul dativ, formă neaccentuată cu rol de complement indirect ;
ți-: complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată.

71.

Analiza sintactică a frazei :

1. Din tuspatru era singurul — *propoziție principală* ;
2. care nu ducea la băutură — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — adjectivul substantivizat* singurul) ;
3. se putea spune chiar — *propoziție principală* ;
4. că mai mult se făcea... umflîndu-se cu șprițuri cu sifon, cu sifon albastru — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* a se spune *la modul infintiv)* :
5. că bea — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 4 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* se făcea).
6. I se întîmpla rar totuși — *propoziție principală* ;
7. să nu fie beat de dimineață — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* se întîmpla) ;
8. și...se ținea de tot soiul de pozne — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 6* ;
9. cînd se chirchilea — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 8* ;

Scanned with OKEN Scanner

10. după săvîrșirea cărora ... ar fi trebuit — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* pozne) ;
11. niței obraz să fi avut numai — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 10* ;
12. să-i fie rușine — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 (are rol de subiect al verbului impersonal* ar fi trebuit) ;
13. să mai dea ochi cu lumea — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 12 (elementul regent — construcția intranzitivă formată din verbul* a fi, *pronumele în dativ* -i *și substantivul în nominativ* rușine).

Observații de sintaxă a propoziției :

era singurul : predicat nominal, format din verb copulativ și un nume predicativ, exprimat prin adjectiv substantivizat ;
din tuspatru : complement indirect, exprimat prin numeral colectiv substantivizat, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
la băutură : complement indirect (GA îl consideră complement circumstanțial de relație), exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
se făcea : predicat nominal, format din verb copulativ (se poate înlocui cu a se preface) și o propoziție predicativă (5) cu rol de nume predicativ ;
cu șprițuri : complement indirect (GA îl consideră complement circumstanțial instrumental), exprimat prin substantiv comun, neutru, plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
se ținea de pozne, să dea ochi : predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;
tot soiul de : atribut adjectival, exprimat prin locuțiune adjectivală nehotărîtă (determină substantivul pozne) ;
după săvîrșirea : complement circumstanțial de timp, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție, articulat cu articol hotărît ;

Scanned with OKEN Scanner

c ă r o r a : atribut pronominal, exprimat prin pronume relativ, cazul genitiv ;
s ă f i e : predicat verbal (verbul a f i arată existența), însoțit de r u ș i n e, subiect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul nominativ și -i, complement indirect, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată.

72.

Analiza sintactică a frazei :

1. Mama e r a o p ă p u ș ă, păpușa cea mai drăgălașă, cea mai dulce — *propoziție principală* ;
2. De frumusețea ei m e r s e s e v e s t e a — *propoziție principală* ;
3. s-o f i v ă z u t despletindu-și bogatul păr ca mierea arsă — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 5* ;
4. și s ă f i î n t î l n i t adînca privire a ochilor ei albaștri cu sprîncene negre — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 5, coordonată copulativă cu 3* ;
5. a i f i z i s — *propoziție principală* ;
6. că una din acele albe Magdalene zugrăvite în zilele cele mai galeșe ale decăderii școalei italienești p o g o r î s e însuflețită din cadră — *propoziție principală.*
7. Deși a m i u b i t-o pînă la idolatrie — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 8* ;
8. tot mi s e p a r e — *propoziție principală* ;
9. că n-a m i u b i t-o destul — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s e p a r e*)* ;
10. și la gîndul acesta mă c u p r i n d e remușcarea — *propoziție principală.*

Observații de sintaxă a propoziției :

p ă p u ș a : apoziție, exprimată prin substantiv, cazul nominativ (se referă la p ă p u ș ă, care are rol de nume predicativ) ;

Scanned with OKEN Scanner

c e a m a i d r ă g ă l a ș ă, c e a m a i d u l c e: atribute adjectivale, exprimate prin adjective, cazul nominativ, gradul superlativ relativ ;
m e r s e s e v e s t e a: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;
d e s p l e t i n d (u-): complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb, modul gerunziu ;
-ș i: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul p ă r) ;
u n a: subiect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul nominativ ;
r e m u ș c a r e a: subiect, exprimat prin substantiv, cazul nominativ.

73.

Analiza sintactică a frazei :

1. Ț i - a d u c i a m i n t e de istoria italianului — *propoziție principală* ;

2. care venind la Paris, în timpul lui Ludovic al patrusprezecelea, a f o s t pe loc î n t e m n i ț a t la Bastilia — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* i t a l i a n u l u i) ;

3. și (a f o s t) u i t a t acolo treizeci și cinci de ani — *propoziție secundară atributivă, eliptică de auxiliarul diatezei pasive, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* i t a l i a n u l u i), *coordonată copulativă cu 2.*

4. Cînd, în întîiele zile ale Regenței, a f o s t în sfîrșit c e r c e t a t — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 7* ;

5. și, dovedindu-i-se deplina nevinovăție, i s - a s p u s — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 7, coordonată copulativă cu 4* ;

6. că i s e r e d ă libertatea — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s - a s p u s) ;

Scanned with OKEN Scanner

7. nenorocitul a întrebat cu tristeţe — *propoziţie principală* ;
8. ce să mai facă cu ea — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* a întreba*)* ;
9. şi a cerut — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 7* ;
10. să fie lăsat în închisoare — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — verbul tranzitiv* a cerut*)* ;

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

Ţi-aduci aminte : predicat verbal, exprimat prin locuţiune verbală ;

care : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;

venind : complement circumstanţial de timp, exprimat prin verb la modul gerunziu ;

în timpul lui Ludovic al patrusprezecelea : complement circumstanţial de timp, exprimat prin substantiv propriu, articulat proclitic, precedat de locuţiunea prepoziţională în timpul, care cere cazul genitiv ;

a fost întemniţat, (a fost) uitat, a fost cercetat, să fie lăsat : predicate verbale, exprimate prin verbe la diateza pasivă. Complementul de agent (autorul acţiunii) este subînţeles în toate cazurile : *de către oamenii regelui* (subiect logic al primelor două verbe la diateza pasivă), *de către oamenii Regenţei* (subiect logic al ultimelor două verbe la pasiv) ;

dovedindu-se : complement circumstanţial de timp, exprimat prin verb, modul gerunziu, diateza reflexivă, cu înţeles pasiv ;

-i- : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent este substantivul nevinovăţia, iar sensul construcţiei : *dovedindu-se nevinovăţia lui*) ;

nevinovăţie : subiect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul nominativ (are rol de subiect al gerunziului dovedindu-se) ;

Scanned with OKEN Scanner

l i b e r t a t e a : subiect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul nominativ ;
c u e a : complement indirect (GA îl consideră complement circumstanţial instrumental), exprimat prin pronume personal, cazul acuzativ.

74.

Analiza sintactică a frazei :

1. Văzînd ... s - a u r z i t ... complotul tăcerii — *propoziţie principală* ;
2. că e r a g r e u — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv la gerunziu* v ă z î n d*)* ;
3. s ă mă d i s t r u g ă cu zeflemeaua — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 2 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* e r a g r e u*)* ;
4. m u ș c a m eu mai veninos — *propoziţie circumstanţială de cauză incidentă, subordonată faţă de 2* ;
5. în jurul a ce î n c e p u s e m — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul intranzitiv* s - a u r z i t*)* ;
6. s ă p u b l i c — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* î n c e p u s e m*)*.
7. Dîndu-mi seama ... a m c o n s i d e r a t acel complot ca binevenit — *propoziţie principală* ;
8. că singurul mijloc de a mă răzbuna e r a — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — locuţiunea verbală intranzitivă la modul gerunziu* d î n d u - m i s e a m a*)* ;
9. s ă n u l a s în urma mea nimic — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 8 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e r a*)* ;
10. de care s ă s e f o l o s e a s c ă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 9 (elementul regent — pronumele nehotărît negativ* n i m i c*)* ;

Scanned with OKEN Scanner

11. și să se bucure alții — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent — pronumele nehotărît negativ* n i m i c*), coordonată copulativă cu 10* ;
12. și am aderat la el eu-însumi — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 7.*

NOTĂ : Propoziția 5 pare, datorită elementului ei joncțional, pronumele relativ c e precedat de locuțiunea prepozițională î n j u r u l, propoziție circumstanțială de loc. Înlocuirea cu o parte de propoziție cu aceeași funcție sintactică ne arată însă că propoziția 5 are rol de complement indirect : *s-a urzit un complot al tăcerii în jurul începuturilor mele publicistice în toate redacțiile literare.*

Observații de sintaxă a propoziției :

v ă z î n d : complement circumstanțial de cauză, exprimat prin verb, modul gerunziu ;
e r a g r e u : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală ;
c u z e f l e m e a u a : complement indirect (GA îl consideră complement circumstanțial instrumental), exprimat prin substantiv, cazul acuzativ ;
c o m p l o t u l : subiect, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, cazul nominativ ;
d î n d u - m i s e a m a : complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune verbală, modul gerunziu ;
d e a m ă r ă z b u n a : atribut verbal, exprimat prin verb, modul infinitiv, diateza reflexivă ;
e r a : predicat nominal, format din verb copulativ și o propoziție predicativă cu rol de nume predicativ ;
î n u r m a m e a : complement circumstanțial de loc, exprimat prin pronume posesiv, precedat de locuțiunea prepozițională î n u r m a ;
a c e l : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul c o m p l o t).

75.

Analiza sintactică a frazei :

1. Mă î n c u n o ș t i n ț ă de acestea toate, aiurit încă, Pirgu — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

2. după ce p r i m i s e m de la cei doi luptători cîte un răvășel — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 1* ;
3. fiecare mă r u g a — *propoziție principală* ;
4. ca, în vederea unei răfuieli cu celălalt pe calea armelor, s ă - i s l u j e s c de martor — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv cu dublu complement direct* r u g a) ;
5. și s ă - i g ă s e s c un al doilea — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv cu dublu complement direct* r u g a), *coordonată copulativă cu 4.*
6. Îmi f u m a i u ș o r — *propoziție principală* ;
7. decît a ș f i c r e z u t — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 6* ;
8. s ă î m p i e d i c ieșirea pe teren — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* f u m a i u ș o r).

Observații de sintaxă a propoziției :

d e a c e s t e a : complement indirect, exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, cazul acuzativ ;

t o a t e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul acuzativ (elementul regent — pronumele demonstrativ a c e s t e a) ;

d o i : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal propriu-zis ;

c î t e u n : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal distributiv ;

î n v e d e r e a u n e i r ă f u i e l i : complement circumstanțial de scop, exprimat prin substantiv, cazul genitiv, articulat cu articol nehotărît, precedat de locuțiunea prepoziționlă î n v e d e r *e a* ;

c u c e l ă l a l t : atribut pronominal, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul r ă f u i a l ă) ;

p e c a l e a a r m e l o r : atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională p e c a l e a ;

Scanned with OKEN Scanner

u n a l d o i l e a : complement direct, exprimat prin numeral ordinal substantivizat, cazul acuzativ ;
f u m a i u ș o r : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală, formată din verbul copulativ a f i și un adverb la gradul comparativ de superioritate ;
p e t e r e n : atribut substantival, exprimat prin substantiv, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul i e ș i r e a).

76.

Analiza sintactică a frazei :

1. S e v e d e — *propoziție principală ;*
2. că vreun dușman, probabil chiar din cercul familiei, în sfîrșit cineva . . . a t r i m i s la redacție un dosar — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s e v e d e*) ;*
3. care n u a v e a curajul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — pronumele nehotărît* c i n e v a*) ;*
4. s ă a t a c e pe față — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent — substantivul* c u r a j u l*) ;*
5. dar îl u r a atît de mult — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — pronumele nehotărît* c i n e v a*), coordonată adversativă față de 3 ;*
6. încît a r f i v r u t — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5 ;*
7. s ă - l v a d ă prăbușit — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent — verbul tranzitiv* a r f i v r u t*) ;*
8. chiar fără ca măcar s ă ț i n ă — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 6 ;*
9. s ă s e ș t i e — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 8 (elementul regent — verbul folosit intranzitiv* s ă ț i n ă*) ;*
10. că de la el îi v i n e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s ă s e ș t i e*) ;*

Scanned with OKEN Scanner

11. a cărui publicare s c o t e a pe acest fruntaș nu numai din viața politică, ci și din cea publică — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul* d o s a r*).*

NOTĂ: Propoziția circumstanțială consecutivă (6) este introdusă prin conjuncția „specializată" î n c î t și este întărită prin prezența, în regentă, a adverbului corelativ a t î t d e.

Observații de sintaxă a propoziției:

v r e u n: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul nominativ (elementul regent — stantivul d u ș m a n);
c a r e: subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;
p e f a ț ă: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială de mod;
a c ă r u i: atribut pronominal, exprimat prin pronume relativ, cazul genitiv (elementul regent — substantivul p u b l i c a r e).

77.

Analiza sintactică a frazei:

1. Emilia e r a cu totul alături de rol — *propoziție principală;*
2. din care n u p r i c e p u s e nimic — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* r o l*);*
3. și nemaiștiind... a î n c e r c a t — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1;*
4. ce s ă f a c ă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv la gerunziu* n e m a i ș t i i n d*);*
5. deoarece nici regizorul n u ș t i u s e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3;*
6. ce s ă-i a r a t e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* n u ș t i u s e*);*
7. s ă p l a s e z e eternul și teribilul ei cuplet din „Modelul"... procedeu justificat doar de faptul — *propoziție secundară com-*

Scanned with OKEN Scanner

pletivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv a încercat*);*
8. deși (l-a plasat) pe alte cuvinte — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, eliptică de predicat, subordonată față de 7;*
9. că și aici era vorba de o femeie părăsită — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — substantivul* faptul*).*

Observații de sintaxă a propoziției:

era: predicat verbal (are sensul figurat de „a se afla, a se găsi");
cu totul: complement circumstanțial de mod exprimat prin locuțiune adverbială de mod;
alături de rol: complement circumstanțial de loc, exprimat prin substantiv, cazul acuzativ, precedat de locuțiunea prepozițională alături de;
din care: complement indirect, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;
nemaiștiind: complement circumstanțial de cauză, exprimat prin verb la modul gerunziu, forma negativă;
ce: complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ în ambele propoziții în care apare;
procedeu: apoziție, exprimată prin substantiv, cazul nominativ;
de faptul: complement de agent (elementul regent — verbul la modul participiu, cu înțeles pasiv justificat), exprimat prin substantiv, cazul acuzativ, precedat de prepoziție.

78.

Analiza sintactică a frazei:

1. Ceea ce arată, pînă la uimire și dezolare — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (are rol de subiect al verbului copulativ* e*);*
2. cît de complicat este sistemul acesta al relativităților în iubire — *propoziție secundară completivă directă, subordo-*

Scanned with OKEN Scanner

nată față de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv a r a t ă*);*
3. e — *propoziție principală ;*
4. că în acest timp eu îl i n v i d i a m cu emoție și admirație pe Ladima — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 3 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e*);*
5. care în vremea aceea s e d u c e a foarte ades după amiază — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul propriu* L a d i m a*);*
6. s ă i a o cafea — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 5 ;*
7. și s ă c i t e a s c ă reviste la „Arta decorativă“ — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 5, coordonată copulativă cu 6.*

Observații de sintaxă a propoziției :

c e e a c e : subiect, exprimat prin pronume relativ compus, cazul nominativ ;
a c e s t a : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ, cazul nominativ (elementul regent — substantivul s i s t e m) ;
e : predicat nominal, format din verb copulativ și o propoziție cu rol de nume predicativ (4) ;
c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ.
d u p ă a m i a z ă : complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp.

79.

Analiza sintactică a frazei :

1. Determinismul psihologic e atît de m a r e — *propoziție principală ;*
2. încît cu toată iluzia deosebirilor de structură, s î n t incidente de asemănare, amănunte — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 1 ;*
3. care te î n g h e a ț ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivele* i n c i d e n t e, a m ă n u n t e*).*

Scanned with OKEN Scanner

4. Ca pe drumuri diferite să ajungi în același punct — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al locuțiunii verbale* dă emoția*);*
5. îți dă emoția — *propoziție principală;*
6. pe care o încearcă cel — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* emoția*);*
7. care, în pădure, vede — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — pronumele demonstrativ* cel*);*
8. că... ajunge mereu — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* vede*);*
9. ori în ce direcție ar merge drept înainte — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 8;*
10. de unde a plecat — *propoziție secundară circumstanțială de loc, subordonată față de 8.*

Observații de sintaxă a propoziției:

sînt: predicat verbal (verbul a fi are sensul „a exista");
cu toată iluzia: complement circumstanțial concesiv, exprimat prin substantiv, cazul acuzativ, precedat de locuțiunea prepozițională cu toată;
incidente, amănunte: subiect multiplu, exprimat prin substantive, cazul nominativ;
care: subiect al propozițiilor 3 și 7, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;
pe care: complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ;
dă emoția: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;
o: reluarea complementului direct prin pronume personal, cazul acuzativ, formă neaccentuată.

80.

Analiza sintactică a frazei:

1. Și... nu erau analogiile de situație și potrivirile de caracter, oarecum prea tari, prea reliefate — *propoziție principală;*

Scanned with OKEN Scanner

2. ceea ce mă i m p r e s i o n a cu deosebire — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 1 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* n u e r a u*);*
3. care n u -mi s p u n e a u mare lucru — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivele* a n a l o g i i l e, p o t r i v i r i l e*);*
4. cît (e r a) un anumit soi de corespondențe în sensibilitate — *propoziție principală, coordonată adversativă față de 1;*
5. care mă î n f i o r a u — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* c o r e s p o n d e n ț e*);*
6. cînd le d e s c o p e r e a m — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 5.*

NOTĂ: Propoziția 2 este subordonată predicativă și nu subiectivă, cum pare la prima vedere, datorită poziției ei în fața regentei (1). Propoziția 1 are un subiect multiplu (a n a l o g i i l e și p o t r i v i r i l e), cu care verbul copulativ se acordă în număr (n u e r a u), așa că rolul numelui predicativ nu îl poate îndeplini decît propoziția 2.

Observații de sintaxă a propoziției:

c e e a c e: subiect, exprimat prin pronume relativ compus, cazul nominativ;

c a r e: subiect în propozițiile 3 și 5, exprimat prin pronume relativ cazul nominativ;

î n s e n s i b i l i t a t e: atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;

m ă: complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana I, cazul acuzativ, formă neaccentuată;

c î n d: complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb relativ de timp.

81.

Analiza sintactică a frazei:

1. Că lucrînd... Boyle și Mariotte d e s c o p e r ă în același timp aceeași lege, a gazelor — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* e m a i p u ț i n i m p r e s i o n a n t*);*

Scanned with OKEN Scanner

2. fără să știe unul de altul — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 1;*
3. sau că Newton și Leibnitz ... au descoperit fiecare calculul diferențial — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* e mai puțin impresionant*), coordonată disjunctivă față de 1;*
4. mereu fără să știe unul de altul — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 3;*
5. e mai puțin impresionant — *propoziție principală;*
6. decît să afli faptul — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 5;*
7. că doi oameni încearcă aceleași simptome psihologice din pricina aceleiași boli fizice, în senzații — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul* faptul*);*
8. pe care le cred de neexperimentat, indicibil personale — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — substantivul* senzații*).*

Observații de sintaxă a propoziției:

aceeași: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de identitate, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul lege);

unul: subiect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul nominativ;

de altul: complement indirect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;

e mai puțin impresionant: predicat nominal, exprimat printr-o expresie verbală impersonală, formată din verb copulativ și un adverb la gradul comparativ de inferioritate;

doi: atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, cazul nominativ;

din pricina boli(i): complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională din pricina;

Scanned with OKEN Scanner

p e c a r e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
l e : reluarea complementului direct prin pronume personal, cazul acuzativ, formă neaccentuată ;
d e n e e x p e r i m e n t a t, p e r s o n a l e : complemente circumstanțiale de mod (GA le consideră elemente predicative suplimentare), exprimate prin verb la modul supin, respectiv adjectiv.

82.

Analiza sintactică a frazei :

1. Îndîrjirea n u - i v e n e a — *propoziție principală ;*
2. decît cînd v e d e a pe alții poruncind și rînduind acolo — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 1 ;*
3. unde el r î n d u i s e — *propoziție secundară circumstanțială de loc, subordonată față de 2 ;*
4. și p o r u n c i s e atîți ani — *propoziție secundară circumstanțială de loc, subordonată față de 2, coordonată copulativă cu 3.*
5. P o r u n c e a u — *propoziție principală ;*
6. și r î n d u i a u feciorii lui — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 5 ;*
7. totuși n u - i e r a î n d ă m î n ă — *propoziție principală ;*
8. s ă a u d ă pe alții poruncind — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 7 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* n u e r a î n d ă m î n ă*) ;*
9. iar el s ă t a c ă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 7 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* n u e r a î n d ă m î n ă*), coordonată adversativă cu 8.*
10. Decît s ă s e mai s u i e la grajdurile domnești — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 12 ;*
11. s ă - i v i e s u p ă r a r e — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 12, coordonată copulativă prin juxtapunere cu 10 ;*
12. n u - i m a i b i n e — *propoziție principală ;*

Scanned with OKEN Scanner

13. să-și vadă de ale sale treburi la curtea sa din Timiș — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 12 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* nu-i mai bine).

NOTĂ: Propozițiile 10 și 11 sînt modale comparative, deoarece îndeplinesc în frază rolul celui de al doilea termen al comparației exprimate prin predicatul propoziției 12 (nu-i mai bine).

Observații de sintaxă a propoziției:

poruncind și rînduind: complement circumstanțial de mod multiplu (GA le consideră elemente predicative suplimentare), exprimat prin verbe la modul gerunziu;
nu era îndămînă: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;
să vie supărare: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;
nu-i mai bine: predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală în structura căreia intră un adverb la gradul comparativ de superioritate;
ale sale: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul treburi). Deoarece acest adjectiv apare înaintea substantivului regent, el apare articulat cu articol genitival și poate fi foarte ușor confundat cu un pronume posesiv;
sa: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, cazul acuzativ (elementul regent — substantivul curtea).

83.

Analiza sintactică a frazei:

1. Lucru vrednic de văzut este la visteria domniei sale — *propoziție principală;*
2. cînd vin căpitanii — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 1 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* este*);*
3. să ieie lefile — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 2;*
4. și cînd se înșiră după aceea curtenii, nemți, panțiri, dorobanți, lipcani, tatarași, hînsari și alergătorii la cetăți — *pro-*

Scanned with OKEN Scanner

poziție secundară predicativă, subordonată față de 1 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ e s t e*), coordonată copulativă cu 2;*
5. de-și p r i m e s c banul domnesc — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 4.*

Observații de sintaxă a propoziției:

e s t e: predicat nominal, format din verb copulativ, rolul numelui predicativ fiind îndeplinit de propozițiile 2 și 4;
d e v ă z u t: complement indirect, exprimat prin verb, modul supin (determină adjectivul v r e d n i c);
d u p ă a c e e a: complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp;
c u r t e n i i... ș i a l e r g ă t o r i i l a c e t ă ț i: subiect multiplu, exprimat prin substantiv și o locuțiune substantivală, cazul nominativ;
n e m ț i, p a n ț i r i, d o r o b a n ț i, l i p c a n i, t a t a r a ș i, h î n s a r i: apoziție dezvoltată pe lîngă substantivul c u r t e n i i și nu elemente ale subiectului multiplu, cum par la prima vedere;
-ș i: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul b a n u l).

84.

Analiza sintactică a frazei:

1. Măria sa Ștefan-Vodă acuma e c a acel b a r b a t — *propoziție principală;*
2. carele s-a î n s u r a t c-o muiere frumoasă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* b a r b a t).
3. P l ă c u t u-i-a — *propoziție principală;*
4. s ă p u i e c u n u n ă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al verbului impersonal* a p l ă c u t*);*
5. și s ă a i b ă cu sine — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (are rol de subiect al verbului impersonal* a p l ă c u t*), coordonată copulativă cu 4;*

Scanned with OKEN Scanner

6. ce i-i drag — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* să aibă).
7. Dar domnia... e muiere cu nacafale — *propoziție principală;*
8. cu care s-a cununat măria sa — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — substantivul* domnia).
9. I se poate spune și măriei sale — *propoziție principală;*
10. că și-a vîrît cap sănătos subt Evanghelie — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal la infinitiv* a se spune).

Observații de sintaxă a propoziției:

Ștefan-Vodă: apoziție, exprimată prin substantiv propriu, cazul nominativ;
e ca barbat, e muiere: predicate nominale, formate din verb copulativ și nume predicativ exprimat prin substantiv, cazul acuzativ, și respectiv cazul nominativ;
carele: subiect, exprimat prin pronume relativ, formă veche, cazul nominativ;
să puie cunună: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală (are sensul „a se căsători");
ce: subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;
cu care: complement indirect, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;
și-: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, singular, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul capul).

85.

Analiza sintactică a frazei:

1. Era o fată obișnuită și drăguță — *propoziție principală;*
2. care juca foarte bine tenis — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* fată);
3. și rîdea uneori numai din plăcerea de a-și dezveli dinții foarte albi și regulați, semn de neîndoioasă sănătate — *propo-*

Scanned with OKEN Scanner

ziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul f a t ă*), coordonată copulativă cu 2.*
4. Poate singurul lucru neobișnuit . . . e r a — *propoziție principală;*
5. pe care îl c r e d e a despre ea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* l u c r u*);*
6. și-i p l ă c e a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* l u c r u*), coordonată copulativă cu 5;*
7. s ă ș i-l s p u n ă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al verbului impersonal* p l ă c e a*);*
8. că „a r e o s t e a î n f r u n t e“ din cauza unei mici pete roșcate de deasupra sprîncenelor, asemănătoare cu podoaba femeilor indiene — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 4 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e r a*).*

Observații de sintaxă a propoziției:

n u m a i d i n p l ă c e r e a: complement circumstanțial de mod, exprimat prin substantiv, cazul acuzativ, precedat de un adverb de mod de restricție, care nu are funcție sintactică;
d e a d e z v e l i: atribut verbal, exprimat prin verb, modul infinitiv;
-ș i: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul d i n ț i i);
s e m n: apoziție, exprimată prin substantiv comun, neutru, singular, cazul nominativ;
p e c a r e: complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ. Este reluat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal (î l);
e r a: predicat nominal, format din verb copulativ și o propoziție predicativă cu rol de nume predicativ (8);
a r e o s t e a î n f r u n t e: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală;
d i n c a u z a u n e i p e t e: complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun, feminin, sin-

Scanned with OKEN Scanner

gular, cazul genitiv, articulat nehotărît, precedat de locuțiunea prepoziționlă d i n c a u z a ;
d e d e a s u p r a s p r î n c e n e l o r : atribut substantival, exprimat prin substantiv comun, feminin, plural, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională d e d e a s u p r a.

86.

Analiza sintactică a frazei :

1. E r a î m b r ă c a t ă într-o rochie cafenie — *propoziție principală ;*
2. din care i z b u c n e a gîtul lung și alb cu o linie elegantă și suplă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* r o c h i e*).*
3. Atunci, într-un fel, a d e s c o p e r i t — *propoziție principală ;*
4. c e î n s e a m n ă cu adevărat o linie — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* a d e s c o p e r i t*).*
5. Pe piept, închizîndu-l, strîngînd rochia în jurul gîtului, l u c e a un mare scarabeu de aur — *propoziție principală.*
6. Ce te f r a p a — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 7 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* e r a u*) ;*
7. însă e r a u doi ochi deosebiți, luminoși dincolo de culoare — *propoziție principală ;*
8. însă nu culoarea c o n t a, ci acea luminozitate specială — *propoziție principală ;*
9. care s e î n t i n d e a asupra feței, ca și luminile geamurilor asupra străzii întunecate — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* l u m i n o z i t a t e*).*

Observații de sintaxă a propoziției :

e r a î m b r ă c a t ă : predicat nominal, format din verb copulativ și un nume predicativ, exprimat prin participiu cu valoare adjectivală ;

Scanned with OKEN Scanner

d i n c a r e : complement circumstanțial de loc, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
a t u n c i : complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb ;
î n t r - u n f e l, c u a d e v ă r a t : complemente circumstanțiale de mod, exprimate prin locuțiuni adverbiale de mod ;
c e î n s e a m n ă : predicat nominal, format din verb copulativ (nu are sensul „a scrie, a face semn") și nume predicativ, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;
î n c h i z î n d, s t r î n g î n d : complemente circumstanțiale de mod, exprimate prin verbe, modul gerunziu ;
î n j u r u l g î t u l u i : complement circumstanțial de loc, exprimat prin substantiv comun, neutru, singular, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională î n j u r u l ;
c e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;
e r a u : predicat nominal. Numele predicativ nu este substantivul o c h i, cu care verbul copulativ se acordă în număr și persoană și deci are funcția de subiect, ci propoziția predicativă (6), care stă înaintea regentei ;
n u c u l o a r e, c i l u m i n o z i t a t e : subiect multiplu, exprimat prin substantive comune, feminine, singular, cazul nominativ, în raport de coordonare adversativă ;
c a r e : subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ ;
a s u p r a f e ț e i : complement indirect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul genitiv, precedat de prepoziția a s u p r a.

87.

Analiza sintactică a frazei :

1. Din cauza aceasta s e s i m ț i brusc b i n e, foarte bine d i s p u s ă și de loc s t î n j e n i t ă de bărbatul acesta străin — *propoziție principală ;*

Scanned with OKEN Scanner

2. cu care n-ar fi avut — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* bărbatul*);*
3. ce să vorbească — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* n-ar fi avut*);*
4. și încetă... privind indiferentă tablourile cu un aer fals concentrat — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1;*
5. să-i mai vadă pe ceilalți — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* încetă*).*
6. Era — *propoziție principală;*
7. ca și cum în cele două sălițe ar fi fost numai ei doi — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă-condițională), subordonată față de 6;*
8. și ar fi urmat — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă condițională), subordonată față de 6, coordonată copulativă cu 7;*
9. să se așeze undeva jos — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (are rol de subiect al verbului impersonal* ar fi urmat*);*
10. și să aștepte — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (are rol de subiect al verbului impersonal* ar fi urmat*), coordonată copulativă cu 9;*
11. ca bărbatul acela între două vîrste să-i facă o cafea — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 10 (elementul regent — verbul tranzitiv* să aștepte*).*

NOTĂ: Propozițiile 7 și 8 par, la prima vedere, propoziții secundare predicative. Această ipoteză se exclude dacă avem în vedere faptul că era din propoziția regentă are, în textul nostru, valoare impersonală.

Observații de sintaxă a propoziției:

se simți bine, dispusă, stînjenită: predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ multiplu;

brusc, foarte bine, de loc: complemente circumstanțiale de mod, exprimate prin adverbe;

de bărbatul: complement de agent, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;

Scanned with OKEN Scanner

c u c a r e : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;
e r a : predicat verbal (are sensul „se întîmpla, se petrecea“) ;
a r f i f o s t : predicat verbal (are sensul „s-ar fi aflat“).
d o i : atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, cazul nominativ ;
a c e l a : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, cazul nominativ (elementul regent — substantivul b ă r b a t u l) ;
î n t r e d o u ă v î r s t e : atribut adjectival, exprimat prin locuțiune adjectivală.

88.

Analiza sintactică a frazei :

1. Din clipa... Liviu Dunca î ș i d ă d u s e a m a de ridicolul situației — *propoziție principală ;*
2. în care i n t r ă în cameră — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* c l i p a*).*
3. Oare ce a m s ă -i s p u n ? — *propoziție principală ;*
4. s e î n t r e b a — *propoziție principală incidentă ;*
5. însă chiar în aceeași clipă s e ș i a u z i vorbind — *propoziție principală, coordonată adversativă față de 4.*
6. V o r b e a precipitat — *propoziție principală ;*
7. ca și cum a r f i f o s t mereu în p e r i c o l — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă condițională), subordonată față de 6 ;*
8. s ă f i e î n t r e r u p t — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent — substantivul* p e r i c o l) ;
9. ș i... a r f i f o s t d e o deosebită i m p o r t a n ț ă — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă condițională), subordonată față de 6, coordonată copulativă cu 7 ;*
10. ceea ce a v e a s ă c o m u n i c e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (are rol de subiect al predicatului nominal* a r f i f o s t d e o i m p o r t a n ț ă*) ;*

Scanned with OKEN Scanner

11. și ... ar pierde enorm — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă condițională), subordonată față de 6, coordonată copulativă cu 9* ;
12. dacă cineva l-ar împiedica — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 11.*

Observații de sintaxă a propoziției :

își dau seama, ar fi fost în pericol : predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;
în care : complement circumstanțial de timp, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
ce : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;
am să spun, avea să comunice : predicate verbale, exprimate prin verbe la modul indicativ, timpul viitor (forme populare) ;
vorbind : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb, modul gerunziu ;
să fie întrerupt : predicat verbal, exprimat prin verb la diateza pasivă (complementul de agent de către cineva este subînțeles) ;
ceea ce : complement direct, exprimat prin pronume relativ compus, cazul acuzativ ;
ar fi fost de o importanță : predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
cineva : subiect, exprimat prin pronume nehotărît, cazul nominativ.

89.

Analiza sintactică a frazei :

1. Este de mult știut — *propoziție principală* ;
2. că trebuie — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (are rol de subiect al verbului pasiv impersonal* este știut) ;

Scanned with OKEN Scanner

3. să fii puțin trist, cu adevărat trist și fără motiv — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (are rol de subiect al verbului impersonal* trebuie*)*;
4. ca să poți percepe comedia — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 2.*
5. Este o banalitate însă — *propoziție principală* ;
6. ce trebuie — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent — substantivul* banalitate*)*;
7. să-ți fie... amintită — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al verbului impersonal* trebuie*)*;
8. că tristețea cea mai autentică e a clovnilor — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al predicatului nominal* este o banalitate*).*

Observații de sintaxă a propoziției :

este știut, să fie amintită : predicate verbale, exprimate prin verbe la diateza pasivă (complementele de agent sînt subînțelese) ;
ce (prop. 6) : pronume relativ care introduce prop. 6, dar are funcție de subiect al verbului să fie amintită (prop. 7) ;
cu adevărat : complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială ;
percepe : complement direct, exprimat prin verb, modul infinitiv ;
e a clovnilor : predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin substantiv comun, masculin, plural, cazul genitiv.

90.

Analiza sintactică a frazei :

1. Discutînd criteriile ... am precizat — *propoziție principală* ;
2. după care stabilim — *propoziție secundară, atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* criteriile*)*;

Scanned with OKEN Scanner

3. dacă un cuvînt e s t e (în fondul principal) — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* s t a b i l i m*)*;
4. sau n u (e s t e) în fondul principal — *propoziţie secundară completivă directă, eliptică de predicat, subordonată faţă de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv* s t a b i l i m*), coordonată disjunctivă cu 3*;
5. că în general c e r e m cuvintelor din fondul principal — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* a m p r e c i z a t*)*;
6. s ă a i b ă sensuri multiple şi variate — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* c e r e m*)*;
7. căci aceasta e o d o v a d ă şi de întrebuinţare frecventă şi de legătură durabilă cu restul vocabularului şi cu gramatica, cu limba în general — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 5.*
8. U r m e a z ă de aici — *propoziţie principală;*
9. că... el s e a p r o p i e prin aceasta de fondul principal — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (are rol de subiect al verbului impersonal* u r m e a z ă*)*;
10. dacă un cuvînt îşi î m b o g ă ţ e ş t e conţinutul cu sensuri noi — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 9*;
11. şi invers... poziţia lui s l ă b e ş t e — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (are rol de subiect al verbului impersonal* u r m e a z ă*), coordonată copulativă cu 9*;
12. dacă un cuvînt p i e r d e o parte din sensuri — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 11*;
13. el e s t e î m p i n s spre periferia limbii — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 (are rol de subiect al verbului impersonal* u r m e a z ă*), coordonată copulativă prin juxtapunere cu 11.*

Observaţii de sintaxă a propoziţiei:

d i s c u t î n d: complement circumstanţial de timp, verb la modul gerunziu;
c u r e s t u l..., c u g r a m a t i c a, c u l i m b a: atribute substantivale, exprimate prin substantive, cazul acuzativ, precedate de prepoziţie (elementul regent — substantivul l e g ă t u r ă);

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

îşi: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, cazul dativ, formă neaccentuată (elementul regent — substantivul *conţinutul*);
prin aceasta: complement indirect (GA îl consideră complement circumstanţial instrumental), exprimat prin pronume demonstrativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziţie;
este împins: predicat verbal, exprimat prin verb, diateza pasivă.

91.

Analiza sintactică a frazei:

1. Ţugurlan mai *avea* o soră — *propoziţie principală*;
2. care *semăna* cu el mai rău — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — substantivul sora)*;
3. decît dacă *ar fi fost gemeni* — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 2.*
4. *Era o femeie* deosebită — *propoziţie principală*;
5. şi multă lume *ştia* — *propoziţie principală, coordonată copulativă cu 4*;
6. că ... *era* din pricina soră-si — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv ştia)*;
7. dacă lui Ţugurlan, înrăit şi duşmănos ... *nu i se întîmplase* încă nici o nenorocire — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6 (are rol de subiect al verbului impersonal era)*;
8. *cum era* — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (propriu-zisă), subordonată faţă de 7 (vezi GA, I, p. 307)*;
9. care ... *se înţelegea* totuşi mai bine cu oamenii — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent — substantivul sora)*;
10. fără *să fie mai puţin îngăduitoare* cu lumea — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 9*;
11. uneori *era* chiar *mai cumplită* decît fratele ei — *propoziţie principală incidentă*;

12. și a v e a g r i j ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent — substantivul* s o r ă*), coordonată copulativă cu 9* ;
13. ca din cînd în cînd s ă -l ț i n ă d e r ă u — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 12 (elementul regent — locuțiunea verbală intranzitivă* a v e a g r i j ă*).*

Observații de sintaxă a propoziției :

a r f i f o s t g e m e n i, e r a o f e m e i e, c u m e r a, s ă f i e m a i p u ț i n î n g ă d u i t o a r e, e r a m a i c u m p l i t ă : predicate nominale, formate din verbul copulativ a f i și nume predicativ exprimat prin substantive, adverb relativ și respectiv adjective la gradul comparativ ;
e r a : predicat verbal (verbul a f i are valoare impersonală și poate fi înlocuit cu „se întîmplă“) ;
d i n p r i c i n a s o r ă (-si) : complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională d i n p r i c i n a ;
l u i Ț u g u r l a n : complement indirect, exprimat prin substantiv propriu, cazul dativ, articulat proclitic ;
i : reluarea complementului indirect prin pronume personal, cazul dativ, formă neaccentuată ;
n e n o r o c i r e : subiect, exprimat prin substantiv comun, feminin, singular, cazul nominativ ;
d e c î t f r a t e l e : complement circumstanțial de mod comparativ, exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, cazul acuzativ ;
a v e a g r i j ă, s ă ț i n ă d e (l a) r ă u : predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;
d i n c î n d î n c î n d : complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp.

92

Analiza sintactică a frazei :

1. Marioara mai m o ș t e n e a de la maică-sa scîrba pentru mîncare și mai ales pentru băutură ... și mai ales o limpezime a gîndurilor și faptelor — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

2. era de mirare — *propoziție principală incidentă* ;
3. cît de puțin mînca ea la masă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* era de mirare*)* ;
4. și n-ar fi pus pe limbă o picătură de țuică — *propoziție principală* ;
5. s-o pici cu ceară — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 4* ;
6. pe care tatăl ei nu le avea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivele* scîrbă, limpezime*)*.

Observații de sintaxă a propoziției :

pentru mîncare și pentru băutură: atribute substantivale, exprimate prin substantive comune, feminine, singular, cazul acuzativ, precedate de prepoziție ;

era de mirare: predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală ;

n-ar fi pus pe limbă, s(-o) pici cu ceară: predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale ;

pe care: complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ ;

le: reluarea complementelor directe (scîrba, o limpezime) prin pronume personal, cazul acuzativ, formă neaccentuată.

93.

Analiza sintactică a frazei :

1. Plotoagă se uita la el total nedumerit și pe de altă parte și disprețuitor — *propoziție principală* ;
2. iar Isosică fuma — *propoziție principală, coordonată adversativă cu 1* ;
3. și îl asculta cu o curiozitate împrăștiată și absentă — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 2* ;
4. se vedea — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

5. că nici măcar n u-i t r e c e a p r i n c a p — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s e v e d e a);
6. s ă f i e a t e n t — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al locuțiunii verbale impersonale* n u t r e c e a p r i n c a p);
7. la ce le-a r p u t e a spune Bilă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 6 (elementul regent — adjectivul* a t e n t);
8. chiar dacă din întîmplare responsabilul Arlus a r f i d e s c o p e r i t în evenimentele viitoare o anume fisură — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 5.*

Observații de sintaxă a propoziției:

n e d u m e r i t ș i d i s p r e ț u i t o r: complemente circumstanțiale de mod (GA le consideră elemente predicative suplimentare), exprimate prin adjective;
t o t a l: complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb;
n u t r e c e a p r i n c a p: predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală, unipersonală, cu valoare impersonală;
s ă f i e atent: predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin adjectiv;
c e: complement direct (elementul regent — verbul tranzitiv la infinitiv s p u n e), exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ;
s p u n e: complement direct, exprimat prin verb, modul infinitiv;
d i n î n t î m p l a r e: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială;
a n u m e: atribut adjectival, exprimat prin adjectiv invariabil, cazul acuzativ.

94.

Analiza sintactică a frazei:

1. De astă dată Zdroncan n u mai e r a d e f a ț ă — *propoziție principală*;
2. e r a (d e f a ț ă) doar Bilă — *propoziție principală*;

Scanned with OKEN Scanner

3. care părea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent — substantivul propriu* Bilă);

4. să fi descoperit — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 3 (are rol de nume predicativ față de verbul copulativ* părea);

5. că nu era exclus — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* să fi descoperit);

6. ca șeful postului de miliție să le facă greutăți în actele de constatare a viitoarei fraude a morarului — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* nu era exclus).

7. Ceea ce spunea el — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (are rol de subiect al predicatului nominal* părea întunecos și de neînțeles);

8. însă părea întunecos și de neînțeles pentru președinte — *propoziție principală.*

Observații de sintaxă a propoziției:

nu era de față, să facă greutăți: predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale;

care: subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;

părea: predicat nominal, format din verb copulativ și o propoziție predicativă (4), cu rol de nume predicativ.

nu era exclus: predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală;

ceea ce: complement direct, exprimat prin pronume relativ compus, cazul acuzativ;

părea întunecos și de neînțeles: predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ multiplu, exprimat prin adjectiv variabil, cu două terminații, masculin, singular, gradul pozitiv, cazul nominativ și respectiv verb, modul supin, forma negativă;

pentru președinte: complement indirect (GA îl consideră complement circumstanțial de relație), exprimat prin substantiv comun, masculin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție.

Scanned with OKEN Scanner

95.

Analiza sintactică a frazei :

1. Asta p u t e a — *propoziţie principală* ;
2. s ă î n s e m n e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent — verbul tranzitiv* p u t e a*)* ;
3. că toate neliniştile lui p r i v e a u doar un viitor — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 2 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* s ă î n s e m n e*)* ;
4. la care el n u v a mai l u a p a r t e — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent — substantivul* v i i t o r*)* ;
5. şi că . . . a v e a s ă f i e s c u t i t — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 2 (are rol de nume predicativ al verbului copulativ* s ă î n s e m n e*)* ;
6. măcar atît cît mai a v e a de trăit — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 5* ;
7. s ă v e r i f i c e — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 5 (elementul regent — verbul la diateza pasivă* a v e a s ă f i e s c u t i t*)* ;
8. dacă . . . a v e a s ă s e î n t î m p l e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă v e r i f i c e*)* ;
9. ceea ce s p u n e a Niculaie al lui — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 8 şi 10 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* a v e a s ă s e î n t î m p l e*)* ;
10. sau n u (a v e a s ă s e î n t î m p l e) — *propoziţie secundară completivă directă, eliptică de predicat, subordonată faţă de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă v e r i f i c e*), coordonată disjunctivă faţă de 8.*
11. Dar s e v e d e a — *propoziţie principală* ;
12. că nici de asta n u e r a s i g u r — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 11 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s e v e d e a*).*

Observaţii de sintaxă a propoziţiei :

s ă î n s e m n e : predicat nominal, format din verb copulativ şi două propoziţii predicative (3 şi 5) cu rol de nume predicativ ;

Scanned with OKEN Scanner

t o a t e : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît, cazul nominativ (elementul regent — substantivul n e l i n i ș t i) ;
l u i : atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin, cazul genitiv ;
l a c a r e : complement indirect, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
n u v a l u a p a r t e : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;
a v e a s ă f i e s c u t i t : predicat verbal, exprimat prin verb la diateza pasivă, modul indicativ, timpul viitor (formă populară), persoana a III-a singular ;
c e e a c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ compus, cazul acuzativ ;
a v e a s ă s e î n t î m p l e : predicat verbal, exprimat prin verb impersonal, modul indicativ, timpul viitor (formă populară) ;
d e a s t a : complement indirect, exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, feminin, singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
n u e r a s i g u r : predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin adjectiv variabil, cu două terminații, masculin, singular, gradul pozitiv, cazul nominativ.

96.

Analiza sintactică a frazei :

1. Şi de astă dată t ă c u de tot, cu o expresie atît de înțepenită de protest — *propoziție principală* ;
2. încît e r a l e s n e de închipuit — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 1* ;
3. că n u m a i v r o i a — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent — verbul tranzitiv la modul supin* d e î n c h i p u i t*)* ;

Scanned with OKEN Scanner

4. să vorbească — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* nu vroia*)*;
5. nu pentru că nu mai avea ce spune — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3*;
6. ci dimpotrivă, că avea prea multe de spus — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3, coordonată adversativă cu 5*;
7. dar nu vroia — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3, coordonată adversativă față de 6*;
8. să greșească dînd drumul unor gînduri nelimpezite sau colorate de o îngrijorare sau o temere — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* nu vroia*)*;
9. care să nu fie și ale altora — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivele* îngrijorare și temere*)*.

NOTĂ: Propoziția 3 poate fi ușor confundată cu o propoziție subiectivă. Această ipoteză se exclude dacă avem în vedere faptul că verbul la supin, de închipuit, are rolul sintactic de subiect. Acest lucru iese în evidență și mai clar prin transformarea verbului la supin într-o propoziție subiectivă: Era lesne să-ți închipui.

Observații de sintaxă a propoziției:

era lesne: predicat nominal, exprimat prin expresie verbală impersonală;

ce; complement direct (elementul regent — verbul tranzitiv, modul infinitiv spune), exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ;

spune: complement direct (elementul regent — verbul tranzitiv nu avea), exprimat prin verb, modul infinitiv;

de spus: complement direct (elementul regent — verbul tranzitiv avea), exprimat prin verb, modul supin;

dînd drumul: complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune verbală, modul gerunziu;

care: subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ;

să nu fie ale altora: predicat nominal, format din verb copulativ și nume predicativ, exprimat prin pronume nehotărît, cazul genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

97.

Analiza sintactică a frazei :

1. Și ... am părăsit comisia — *propoziție principală ;*
2. fără să mă mai sfătuiesc cu nimeni — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 1 ;*
3. am ieșit afară — *propoziție principală ;*
4. și am luat-o ... spre casa fetei dorindu-mi foarte tare ... și fiind pentru întîia oară mulțumit — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 3 ;*
5. după ce am întrebat — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4 ;*
6. încotro e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent — verbul tranzitiv* am întrebat*) ;*
7. să-l mai găsesc pe Ambrozie acolo — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv* dorindu-mi, *modul gerunziu).*
8. că nu sînt mic fizicește — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 4 (elementul regent — adjectivul* mulțumit*).*

Observații de sintaxă a propoziției :

cu nimeni : complement indirect, exprimat prin pronume nehotărît negativ, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;
e : predicat verbal (are sensul „se află, se găsește") ;
dorindu-mi : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră elementul predicativ suplimentar), exprimat prin verb, modul gerunziu, diateza reflexivă cu pronume în cazul dativ ;
fiind mulțumit : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb copulativ, modul gerunziu și nume predicativ exprimat prin adjectiv (verbele copulative își mențin această calitate și la modurile nepersonale și deci au nevoi de nume predicative, chiar dacă nu îndeplinesc funcția de predicat) ;
nu sînt mic : predicat nominal, exprimat prin verb

Scanned with OKEN Scanner

copulativ și nume predicativ, exprimat prin adjectiv, variabil, cu două terminații, pozitiv ;

f i z i c e ș t e : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră complement circumstanțial de relație), exprimat prin adverb de mod.

98.

Analiza sintactică a frazei :

1. S e r i d i c ă de pe canapea, urmată de cealaltă — *propoziție principală.*

2. Doamna Polihroniade r ă m a s e lîngă mine — *propoziție principală* ;

3. și îmi s p u s e — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 2* ;

4. că a m l i p s i t cam prea mult dintre musafiri — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e) ;

5. și că e m a i b i n e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent — verbul tranzitiv* s p u s e), *coordonată copulativă cu 4* ;

6. s ă s e c r e a d ă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (are rol de subiect al expresiei verbale impersonale* e m a i b i n e) ;

7. că a m p l e c a t — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s ă s e c r e a d ă) ;

8. fără s ă d a u b u n ă z i u a — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 7* ;

9. decît s ă m ă î n t o r c — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 5* ;

10. și s ă s e c r e a d ă — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 5, coordonată copulativă cu 9* ;

11. că a m d i s c u t a t atît de îndelung împreună — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s ă s e c r e a d ă).

Scanned with OKEN Scanner

Observații de sintaxă a propoziției :

P o l i h r o n i a d e : apoziție, exprimată prin substantiv, cazul nominativ ;

u r m a t ă : complement circumstanțial de mod (GA îl consideră element predicativ suplimentar), exprimat prin verb, modul participiu ;

d e c e a l a l t ă : complement de agent, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, cazul acuzativ, precedat de prepoziție ;

c a m p r e a m u l t : complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb, gradul superlativ absolut, precedat de un adverb de mod, care exprimă aproximația ;

e m a i b i n e : predicat nominal, exprimat prin expresie verbală, impersonală ;

s ă d a u b u n ă z i u a : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală.

99.

Analiza sintactică a frazei :

1. Oamenii n u - ș i d a u s e a m a totdeauna — *propoziție principală* ;

2. ce a ș t e p ț i de la ei — *propoziție secundară completivă indirectă subordonată față de 1 (elementul regent — locuțiunea verbală intranzitivă* n u - ș i d a u s e a m a*)* ;

3. și mi s e p ă r u — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1* ;

4. că prietena lui Costică mă m i n t e cu intenții bune, neștiind — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (are rol de subiect al verbului reflexiv impersonal* s e p ă r u*)* ;

5. că în cazul meu mi-a r f i f ă c u t b i n e adevărul și nu minciuna — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent — verbul tranzitiv, modul gerunziu —* n e ș t i i n d*)*.

6. C ă u t a i deci pe altcineva mai puțin doritor — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

7. să mă fereasc ă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 6 (elementul regent — adjectivul* d o r i t o r*)*;

8. de ceea ce mă i n t e r e s a — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 7 (elementul regent — verbul tranzitiv* s ă f e r e a s c ă, *care are deja un complement direct; pronumele personal* m ă*)*;

9. să a f l u — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (are rol de subiect al verbului folosit unipersonal, cu valoare impersonală* i n t e r e s a*)*;

10. și gîndul mă d u s e la un avocat — *propoziție principală.*

Observații de sintaxă a propoziției :

n u - ș i d a u s e a m a : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;

c e : complement direct, exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ.

l u i C o s t i c ă : atribut substantival, exprimat prin substantiv propriu, cazul genitiv, articulat proclitic ;

n e ș t i i n d : complement circumstanțial de cauză, exprimat prin verb la modul gerunziu, forma negativă ;

a r f i f ă c u t b i n e : predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală ;

a d e v ă r u l ș i n u m i n c i u n a : subiect multiplu, exprimat prin substantive, cazul nominativ, coordonate adversative între ele ;

m a i p u ț i n d o r i t o r : atribut adjectival, exprimat prin adjectiv, gradul comparativ de inferioritate ;

c e e a c e : complement direct (elementul regent — verbul tranzitiv s ă a f l u), exprimat prin pronume relativ compus, cazul acuzativ.

100.

Analiza sintactică a frazei :

1. M ă s m u l s e i din mijlocul lor și din fața ucigașului — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

2. care nu mă mai vedea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent — substantivul* ucigaș*)*;
3. și o luai în grabă spre ocean — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 1.*
4. Mă așezai jos, la marginea lui — *propoziție principală*;
5. îmi luai capul în mîini — *propoziție principală*;
6. și începui — *propoziție principală, coordonată copulativă cu 5*;
7. să ascult zgomotul valurilor — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent — verbul tranzitiv* începui*)*.
8. Aveam sentimentul — *propoziție principală*;
9. că... înțelesul... nu va întîrzia — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent — substantivul* sentimentul*)*;
10. dacă îmi pun în acord mișcarea lor cu bătaia inimii și respirația pieptului — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 9*;
11. pe care îl căutam — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent — substantivul* înțelesul*)*;
12. să apară — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 9 (elementul regent — verbul intranzitiv* nu va întîrzia*)*.

Observații de sintaxă a propoziției:

o luai, aveam sentimentul, pun în acord: predicate verbale, exprimate prin locuțiuni verbale;
din mijlocul lor și din fața ucigașului: complement circumstanțial de loc multiplu, exprimat prin pronume și substantiv, cazul genitiv, precedate de locuțiunile prepoziționale din mijlocul și din fața;
îmi: atribut pronominal, exprimat prin pronume reflexiv, persoana I, singular, cazul dativ, formă neaccentuată.

Scanned with OKEN Scanner

*

101.

1. Tinerii n u s e s i m t t u r b u r a ţ i de gravitatea marilor acte ale existenţei — *propoziţie principală* ;
2. şi primul lucru . . . f u — *propoziţie principală, coordonată cu 1* ;
3. pe care îl f ă c u el a doua zi — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, substantivul l u c r u)* ;
4. cînd i n t r ă în secţie — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 3* ;
5. şi s e o p r i în faţa dulapurilor — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 3, coordonată cu 4* ;
6. s ă -şi î m b r a c e salopeta — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 5* ;
7. s ă s e l a u d e — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, verbul copulativ f u)* ;
8. că a d a t g a t a una bogată — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 7 (elementul regent, verbul intranzitiv s ă s e l a u d e)* ;
9. şi că o s ă -şi ridice o casă în cartier — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 7 (elementul regent, verbul intranzitiv s ă s e l a u d e), coordonată cu 8.*

102.

1. Cînd s e î n t o r c e a de la *Ateliere* ameţit de zgomotele asurzitoare ale ciocanelor de la cazangerie — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 4* ;
2. şi ş t i a — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 4, coordonată cu 1* ;
3. că în pragul casei îl a ş t e p t a o tăcută — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv ş t i a)* ;

Scanned with OKEN Scanner

4. i se părea ușor și de neînlăturat — *propoziție principală* ;
5. să se despartă de ea — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (elementul regent, expresiile verbale impersonale* se părea ușor *și* (se părea) de neînlăturat, *constituite într-un predicat nominal cu nume predicativ multiplu)* ;
6. și gîndul ... îi apărea firesc, obișnuit, și fără urmări pentru cineva — *propoziție principală, coordonată cu 4* ;
7. că această căsătorie ... avea să se strice curînd — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* gîndul) ;
8. care începuse atît de bine — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent, substantivul* căsătorie) ;
9. Ba chiar începu — *propoziție principală* ;
10. să se simtă mîndru — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul tranzitiv* începu) ;
11. și să-și bată joc în sinea lui, de cei — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul tranzitiv* începu), *coordonată cu 10* ;
12. care, în aceeași situație, făceau tărăboi mare ... și altele asemănătoare — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 11 (elementul regent, pronumele demonstrativ* cei) ;
13. își amenințau femeia cu moartea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 11 (elementul regent, pronumele demonstrativ* cei).

103.

1. Cine era acest doctor Munteanu — *propoziție principală* ;
2. cu care ea se măritase — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* doctor) ;
3. nu se împlinea nici măcar un an ? — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

4. Acum... Vale s e s i m ț e a c u p r i n s de o vie curiozitate — *propoziție principală* ;
5. că el n u mai e x i s t a pentru sora lui — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4* ;
6. s ă a f l e totul despre el — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* c u r i o z i t a t e*)* ;
7. și s ă p o a t ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* c u r i o z i t a t e*), coordonată cu 6* ;
8. apoi s ă a f l e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă p o a t ă*)* ;
9. și ce s-a î n t î m p l a t între ei — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 8 (elementul regent, verbul* tranzitiv s ă a f l e*)* ;
10. ca s ă p o a t ă — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 8* ;
11. s-o și î n ț e l e a g ă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 10 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă p o a t ă*)* ;
12. Fiindcă altfel n-o s ă-i f i e d e nici un f o l o s — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 11* ;
13. s ă s e d u c ă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 12 (elementul regent, expresia verbală impersonală* n-o s ă f i e d e nici un f o l o s*)* ;
14. doar s ă-i f a c ă v i z i t e — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 13* ;
15. fiindcă o c u n o ș t e a bine — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 12* ;
16. de la ea n u a f l a nimeni nimic — *propoziție principală* ;
17. dacă a p u c a — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 16* ;
18. s ă n u s p u n ă de la început — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 17 (elementul regent, verbul tranzitiv* a p u c a*)* ;
19. e r a î n c ă p ă ț î n a t ă într-un mod cu totul absurd — *propoziție principală* ;
20. și singurul lucru... e r a — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

21. pe care îl p u t e a i obține de la ea în astfel de situații — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 20 (elementul regent, substantivul* l u c r u*)*;
22. doar s-o e x a s p e r e z i — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 20 (elementul regent, verbul copulativ* e r a*)*.

104.

1. Dumneata e ș t i i n g i n e r — *propoziție principală*;
2. n u ș t i u — *propoziție principală*;
3. c u m e la ingineri — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u ș t i u*)*;
4. t r e b u i e — *propoziție principală*;
5. s ă ș t i i — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i e*)*;
6. că în medicină n u e de loc u ș o r — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă ș t i i*)*;
7. s ă t e r e m a r c i — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (elementul regent, expresia verbală impersonală* n u e u ș o r*)*;
8. mai ales că, între altele, o ucenicie sub pulpana unui mare specialist e s t e aproape i n e v i t a b i l ă — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6*;
9. Cît t r e b u i e — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 17 (în propoziția 17,* a s t a *reia subiectivele 9, 11, 12 și 13)*;
10. s ă ț i n ă această ucenicie — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i e*)*;
11. cît e de n e c e s a r ă — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 17*;
12. cînd î n c e t e a z ă de a mai fi ucenicie — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 17*;
13. și mai ales ce i se p o a t e întîmpla unuia — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 17, coordonată cu 12*;
14. care n u a r e ș a n s a — *propoziție secundară atributivă,*

Scanned with OKEN Scanner

subordonată față de 13 (elementul regent, pronumele nehotărît u n u i a*);*
15. sau poate n u v r e a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 13 (elementul regent, pronumele nehotărît* u n u i a*), coordonată cu 14*;
16. s ă f i e sub pulpana cuiva — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 15 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u v r e a*)*;
17. asta e altă c h e s t i u n e — *propoziție principală.*

105.

1. Chiar și cei trei ani... n u p ă r e a u — *propoziție principală*;
2. pe care îi f ă c u s e — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* a n i*)*;
3. s ă f i l ă s a t în mintea ei vreo urmă — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul copulativ* n u p ă r e a*)*;
4. î n g r i j o r a s e întotdeauna familia prin felul — *propoziție principală*;
5. cum c r e ș t e a ea față de cei doi frați — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* f e l u l*)*;
6. p ă r e a u n c o p i l greoi și lipsit de acea vioiciune a minții — *propoziție principală*;
7. care îi î n c î n t ă atît de mult pe părinți — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* v i o i c i u n e*)*;
8. și de aceea, la unsprezece ani,... toți s e m i r a r ă — *propoziție principală*;
9. cînd îi r u g ă — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 8*;
10. s-o d e a la liceu — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul tranzitiv* r u g ă*)*;
11. și n u î n ț e l e s e r ă — *propoziție principală, coordonată cu 8*;
12. și nici n u ș t i u r ă — *propoziție principală, coordonată cu 11*;

Scanned with OKEN Scanner

13. ce să-i răspundă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 12 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu știură*)*;
14. căci părea ea — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 12*;
15. să și manifeste dorința de a învăța mai departe... nu din ambiția de a ieși din mediul familiar sau social — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 14 (elementul regent, verbul copulativ* părea*)*.

106.

1. Am avut atunci convingerea — *propoziție principală*;
2. că între noi nu s-a petrecut nimic grav — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* convingerea*)*;
3. continuă ea — *propoziție principală incidentă*;
4. fiindcă situația... a fost singura prostie — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 2*;
5. care se crease prin faptul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* situația*)*;
6. că... n-am venit totuși la întîlnire — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent, substantivul* faptul*)*;
7. deși te cunoscusem pe tine mai înainte — *propoziție secundară concesivă, subordonată față de 6*;
8. și mă plimbasem cu tine de cîteva ori — *propoziție secundară concesivă, subordonată față de 6, coordonată cu 7*;
9. și m-ai văzut pe urmă cu Gabi — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent, substantivul* faptul*), coordonată cu 6*;
10. pe care am făcut-o — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* prostie*)*;
11. și nu mi s-a părut de loc — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 2, coordonată cu 4*;

Scanned with OKEN Scanner

12. că e prea tîrziu — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul reflexiv impersonal* nu (mi) s-a părut*)*;
13. s-o repar — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 12 (elementul regent, expresia verbală impersonală* e tîrziu*)*;
14. Mi-am dat seama — *propoziție principală*;
15. că plimbările noastre și ziua aceea... au fost pentru tine cu totul altceva decît pentru mine — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 14 (elementul regent, locuțiunea verbală, cu valoare intranzitivă,* mi-am dat seama*)*;
16. cînd am fost în parc — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 15 (elementul regent, substantivul* ziua*)*;
17. și pe care eu o și uitasem — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 15 (elementul regent, substantivul* ziua*), coordonată cu 16*;
18. și că tu nu puteai trece — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 14 (elementul regent, locuțiunea verbală, cu valoare intranzitivă,* mi-am dat seama*), coordonată cu 15*;
19. și probabil — *propoziție principală incidentă*;
20. că nu poți — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 19 (elementul regent, adverbul cu valoare verbală* probabil*)*;
21. să treci nici acum — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 20 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu poți*)*;
22. peste ceea ce a urmat — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 18 și 21 (elementul regent, verbul tranzitiv* trece, *respectiv,* să treci*)*;
23. fără să mă disprețuiești — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 18 și 21.*

NOTĂ: Propozițiile 19 20 și 21 sînt incidente în text.

107.

1. Că ei nu vedeau prea limpede — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5 (elementul regent, expresia verbală impersonală* era adevărat*)*;

2. la ce le-ar folosi — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu vedeau);
3. să mai învețe — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2*;
4. cînd patruzeci sau cincizeci de ani din viața lor se scurseseră fără învățătură — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 2 (*cînd *poate fi înlocuit prin* din moment ce);
5. era adevărat — *propoziție principală*;
6. dar ei nu putuseră — *propoziție principală, coordonată cu 5*;
7. să nu gîndească în cele din urmă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu putuseră);
8. că nu-i costă mare lucru — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent, verbul tranzitiv* să nu gîndească);
9. s-o asculte — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8*;
10. și că... de ce n-ar face-o și pe asta — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent, verbul tranzitiv* să nu gîndească), *coordonată cu 8*;
11. așa cum făcuseră multe în viață și puține cu folos — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 10*;
12. cînd vedeau bine cu ochii lor — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 10 (*cînd *poate fi înlocuit prin* din moment ce);
13. că ea bătea drumurile după ei — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 12 (elementul regent, verbul tranzitiv* vedeau);
14. și se gîndea la soarta lor? — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 12 (elementul regent, verbul tranzitiv* vedeau).

NOTĂ: În prop. 11 conjuncția și (și puține de folos) are sens adversativ: dar.

Scanned with OKEN Scanner

108.

1. Cu toate că în dimineața următoare Constanța s e s i m ț i m a i b i n e — *propoziție secundară concesivă, subordonată față de 3* ;
2. deși n u d o r m i s e toată noaptea — *propoziție secundară concesivă, subordonată față de 1* ;
3. s e h o t ă r î totuși — *propoziție principală* ;
4. s ă s e d u c ă la spitalul — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 3 (elementul regent, verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* s e h o t ă r î*)* ;
5. unde l u c r a doctorul Sîrbu — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* s p i t a l u l*)* ;
6. și s ă s e i n t e r n e z e — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 3 (elementul regent, verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* s e h o t ă r î*), coordonată cu 4* ;
7. după cum o s f ă t u i s e el — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 6* ;
8. s ă n u i s e a g r a v e z e oboseala aceea însoțită de neliniște — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 6* ;
9. care n u s e mai r e t r ă g e a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent, substantivul* o b o s e a l a*)* ;
10. La consultații v e n i chiar doctorul Sîrbu — *propoziție principală* ;
11. și îi s p u s e — *propoziție principală, coordonată cu 10* ;
12. s ă a ș t e p t e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul tranzitiv* s p u s e*)* ;
13. Cu un aer obosit din pricina nopții de gardă . . . doctorul Sîrbu r e v e n i după o jumătate de oră în holul pavilionului — *propoziție principală* ;
14. pe care o f ă c u s e — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 13 (elementul regent, substantivul* n o p ț i i*)* ;
15. și s p u s e Constanței — *propoziție principală, coordonată cu 13* ;
16. că rezerva . . . abia acum a r e un pat liber — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 15 (elementul regent, verbul tranzitiv* s p u s e*)* ;

Scanned with OKEN Scanner

17. în care avea să stea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 16 (elementul regent, substantivul* rezerva);
18. și că trebuie — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 15 (elementul regent, verbul tranzitiv* spuse), *coordonată cu 16*;
19. să aștepte — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 18 (elementul regent, verbul impersonal* trebuie);
20. să se schimbe rufăria — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 19 (elementul regent, verbul tranzitiv* să aștepte);
21. și să se facă un pic de curățenie — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 19 (elementul regent, verbul tranzitiv* să aștepte), *coordonată cu 20.*

109.

1. Dar asta nu folosise la nimic — *propoziție principală*;
2. dimpotrivă, asemeni tuturor celor... doctorul Munteanu fu întîmpinat cu ironie voit grosolană de către cei cîțiva șefi ai săi și cu zîmbete subînțelese de politețe neconvinsă și ușor exagerată de către subalterni — *propoziție principală*;
3. care venind într-un mediu cu totul străin celui... și neconvenindu-le un amănunt, un tic general sau o formă curentă... își exprimă de fapt în felul acesta surpriza și rezerva, și în fond voința de a nu-și însuși fără spirit critic modul de viață și mentalitatea acestui proaspăt mediu — *propoziție secundară atributivă. subordonată față de 2 (elementul regent, pronumele demonstrativ* celor);
4. din care au plecat — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent, pronumele demonstrativ* celui);
5. care constituie, într-un fel, un indiciu asupra nivelului spiritual al relațiilor dintre indivizii noului mediu — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent, substantivul* formulă);
6. în care abia *au intrat* — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent, substantivul* mediu).

Scanned with OKEN Scanner

110.

1. Același doctor Drăghici o examină — *propoziție principală* ;
2. și îi dovedi — *propoziție principală, coordonată cu 1* ;
3. că totul era în regulă cu memoria ei — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* dovedi*)* ;
4. dar ea nu știu — *propoziție principală, coordonată cu 2* ;
5. cum să-i explice — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu știu*)* ;
6. că faptul... însemna — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* să explice*)* ;
7. că chemările ei adresate trecutului rămîneau fără răspuns — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* faptul*)* ;
8. că e vorba de pierderea memoriei afective, strivirea ei de către această tăcere — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul copulativ* însemna*)* ;
9. prin care nu mai răzbătea nimic — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent, substantivul* tăcere*)* ;
10. Era — *propoziție principală* ;
11. ca și cînd, rătăcită într-o pădure întunecoasă, ar fi dat de o colibă — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă ireală), subordonată față de 10 (propoziția 10 are ca subiect subînțeles substantivul* faptul *sau un alt cuvînt care să sintetizeze ceea ce s-a spus în propozițiile 8 și 9)* ;
12. din care... nimeni nu vroia — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 11 (elementul regent, substantivul* colibă*)* ;
13. deși știa — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 12* ;
14. că înăuntru sînt oameni — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* știa*)* ;

Scanned with OKEN Scanner

15. și o a u d — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* ș t i a*), coordonată cu 14* ;
16. s ă r ă s p u n d ă la bătăile ei în poartă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 12 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u v r o i a*).*

111.

1. S î n t români — *propoziție principală* ;
2. cari n - a u f o s t niciodată în Iași — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* r o m â n i*)* ;
3. deși n - a r t r e b u i — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 1* ;
4. s ă f i e nici unul — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, verbul impersonal* n - a r t r e b u i*)* ;
5. căci . . . n u p o a t e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4* ;
6. cine n - a f o s t aici — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 5* ;
7. s ă s t r ă b a t ă cu înțelegere foile celor mai frumoase cronici — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u p o a t e*)* ;
8. n u se p o a t e pătrunde după cuviință de spiritul trecutului nostru — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4* ;
9. care t r ă i e ș t e aici mai viu și mai bogat decît oriunde aiurea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent, substantivul* s p i r i t u l*)* ;
10. n u p o a t e plînge îndeajuns pierderile de astăzi ale neamului nostru, acolo — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4* ;
11. unde el în alte timpuri s - a m a n i f e s t a t mai puternic și mai glorios — *propoziție secundară circumstanțială de loc, subordonată față de 10 (elementul regent, adverbul* a c o l o*)* ;
12. În conștiința lui națională a r f i o l i p s ă — *propoziție principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

13. dacă el n-ar fi văzut orașul — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 12* ;

14. care a fost („capitala Moldovei“) — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 13 (elementul regent, substantivul* orașul) ;

15. și-și zice încă astăzi, cu mîndrie : „capitala Moldovei“ — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 13 (elementul regent, substantivul* orașul), *coordonată cu 14.*

112.

1. Marea în sine o cunosc în multe, în foarte multe locuri, și din vremuri foarte îndepărtate, din cei dintîi ani de tinereță — *propoziție principală* ;

2. cînd, fără a cunoaște marea ... a trebuit — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* ani) ;

3. care udă coastele noastre — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent, substantivul* marea) ;

4. și la cunoștința căreia am ajuns mai tîrziu numai — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent, substantivul* marea), *coordonată cu 3* ;

5. să fac alte drumuri, în Apusul depărtat — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul impersonal* a trebuit) ;

6. unde, în locul apelor albastre ale Adriaticei și Mediteranei ... și în locul mării de oțel ... am putut cunoaște bucata de ocean — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent, substantivul* Apusul) ;

7. pe care am ajuns a le cunoaște mai tîrziu — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* apelor) ;

8. asupra căreia se coboară umbra întunecată a vechiului Pont — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* mării) ;

9. care udă Dobrogea noastră — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* mării) ;

Scanned with OKEN Scanner

10. care, despărțind Anglia de Franța, își p o a r t ă apele neliniștite între cele două strîmtori — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* o c e a n*)*;
11. care o î n c h i d — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 10 (elementul regent, substantivul* s t r î m t o r i*)*.

113.

1. Și-atunci, privind în urma lor — Ca cei . . . La umbra zidurilor mute Și-a secularilor castani, V o m a d o r mi ca și drumeții — *propoziție principală*;
2. ce n - a u — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, pronumele demonstrativ* c e i*)*;
3. nimic s ă -și s p u n ă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* n - a u*)*;
4. Cînd n u -și p o t spune tot — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3 (adverbul* c î n d *are aici sens cauzal :* d e v r e m e c e*)*;
5. ce v o r — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, adjectivul* t o t*, cu valoare de substantiv)*;
6. Ce d o r m uitați de mii de ani — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* d r u m e ț i i*)*.

114.

1. N - a f o s t nimic — *propoziție principală*;
2. din ce-a p u t u t — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, pronumele negativ* n i m i c*)*;
3. s ă f i e — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* a p u t u t*)*;
4. Și . . . s - a s f î r ș i t — *propoziție principală, coordonată cu 1*;
5. ce-a p u t u t — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4*;

Scanned with OKEN Scanner

6. să fie — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* a putut);
7. N-a fost decît o scurtă nebunie — *propoziție principală*;
8. Ce-a-nsîngerat o lamă, lucioasă, de cuțit — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent, substantivul* nebunie).

115.

1. Și de-atunci, în fiecare an, Toamna, fata bună, vine — *propoziție principală*;
2. să mă vadă — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 1*;
3. Vine ca o oră fixă pe cadran Și solemnă ca o stea cu coadă — *propoziție principală*;
4. Și... Toamna stă trei luni întregi la mine — *propoziție principală, coordonată cu 3*;
5. cum știe — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4*;
6. că eu nu fac decît bine — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* știe);
7. Cum ar sta la ea acasă — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 4*;
8. Pînă ce-ntr-o bună zi mă lasă — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4*;
9. Și se duce — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4, coordonată cu 8*;
10. de s-ascunde — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 9*;
11. Unde? — *propoziție principală, cu predicatul subînțeles:* se ascunde;
12. Dracul știe unde! — *propoziție principală.*

116.

1. Ei sînt cuminți — *propoziție principală*;
2. Eu sînt nebun — *propoziție principală*;

Scanned with OKEN Scanner

3. Dar... poate — *propoziție principală, coordonată cu 2*;
4. cum Eu sînt — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 3*;
5. ce-am fost mereu — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul copulativ* sînt);
6. că cel cuminte-s Eu — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, adverbul predicativ* poate);
7. Deși... Eu pentru Ei... sînt tot nebun — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 6*;
8. de cîte ori le-o spun — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 7.*

117.

1. Nu sînt — *propoziție principală*;
2. ce par a fi — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul copulativ* nu sînt);
3. Nu sînt nimic — *propoziție principală*;
4. din ce-aș fi vrut — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent, pronumele negativ* nimic);
5. să fiu — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul tranzitiv,* aș fi vrut);
6. Dar... m-am resemnat, ca orice bun creștin — *propoziție principală, coordonată cu 3*;
7. fiindcă m-am născut... Sau prea curînd, Sau poate prea tîrziu — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6*;
8. fără să știu — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 7*;
9. Și n-am rămas decît... cel — *propoziție principală, coordonată cu 6*;
10. care sînt — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent, pronumele demonstrativ* cel).

NOTA 1 Pronumele relativ ce trebuie considerat conjuncție pentru prop. 4 și nume predicativ al verbului copulativ să fiu, din prop. 5.

Scanned with OKEN Scanner

118.

1. Renunţarea lui Drăgănescu n u e r a î n s o ţ i t ă de nici o gelozie — *propoziţie principală* ;
2. ş t i a — *propoziţie principală* ;
3. că nimeni n u a r e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* ş t i a*)* ;
4. ceea ce-i a p a r ţ i n e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 3 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u a r e*)* ;
5. ş t i a — *propoziţie principală* ;
6. că... n u e a l n i m ă n u i — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* ş t i a*)* ;
7. ceea ce n u e a l l u i — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 6* ;
8. Stare de lucruri limpede fără nici unul din acele accidente — *propoziţie principală, eliptică de predicat* ;
9. ce a d u c răscoală în sentimente — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* a c c i d e n t e*)* ;
10. şi le a m e s t e c ă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* a c c i d e n t e*), coordonată cu 9* ;
11. u r c ă la cap pe cele de la inimă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* a c c i d e n t e*)* ;
12. c o b o a r ă la inimă pe cele din minte — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* a c c i d e n t e*)* ;
13. şi d e z l ă n ţ u i e peste tot simţurile turburate — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* a c c i d e n t e*), coordonată cu 12.*

119.

1. Nădejdea unui ţel de mult promis S t î r n i s e căutarea mea-ncordată — *propoziţie principală* ;

Scanned with OKEN Scanner

2. Ce țel anume — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 3 (elementul regent, verbul tranzitiv, la modul supin,* d e z i s*); propoziția are predicatul subînțeles:* s t î r n i s e;

3. a r f i g r e u de zis — *propoziție principală;*

4. Și... A r f i în limba — *propoziție principală, coordonată cu 3;*

5. dacă l-aș p u t e a rosti vreodată — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 4;*

6. ce-o v o r b e ș t i în vis — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* l i m b a*);*

7. Cînd cugetu-i și v o r b ă totodată — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 6.*

120.

1. Dacă aș f i p u t u t ajunge la Prislop — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 4;*

2. și aș f i p u t u t vorbi concetățenilor lui — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 4, coordonată cu 1;*

3. dintre care unii l-au v ă z u t crescînd — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent, substantivul* c o n c e t ă ț e n i l o r*);*

4. le-aș f i p o v e s t i t cîteva din amintirile — *propoziție principală;*

5. care mă l e a g ă de el — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* a m i n t i r i l e*);*

6. E r a m m a i t î n ă r decît Rebreanu, dar nu într-atît — *propoziție principală;*

7. încît s ă n u se fi p u t u t țese între noi o prietenie făcută din admirația celui mai tînăr pentru cel mai vîrstnic, din interesul și încrederea acestuia pentru cel venit în urma lui — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 6;*

8. M ă g ă s e a m la vîrsta — *propoziție principală;*

Scanned with OKEN Scanner

9. cînd omul s e c a u t ă pe sine — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* v î r s t a*)*;
10. iar Rebreanu s e g ă s i s e — *propoziţie principală, coordonată cu 8*;
11. Liviu Rebreanu a f o s t, pentru anii începuturilor mele, primul s c r i i t o r — *propoziţie principală*;
12. care m-a f ă c u t — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 11 (elementul regent, substantivul* s c r i i t o r*)*;
13. s ă î n ţ e l e g — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 12 (elementul regent, verbul* a f ă c u t*, care are complement direct* (m-) *în regentă*;
14. ce fel de a c t i v i t a t e omenească e s t e munca literară — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă î n ţ e l e g*)*;
15. şi ce virtuţi omeneşti i m p u n e aceluia — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă î n ţ e l e g*), coordonată cu 14*;
16. care i s e c o n s a c r ă — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 15 (elementul regent, pronumele demonstrativ* a c e l u i a*)*.

121.

1. S e m i r ă — *propoziţie principală*;
2. că a m v o r b i t de lecturile lui — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* s e m i r ă*)*;
3. căci n-a r e mai multe decît oricine — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 1*;
4. A c i t i t poeţii români, pe Eminescu, pe Macedonski, pe Coşbuc şi Anghel, pe Topîrceanu, pe Arghezi şi Beniuc — *propoziţie principală*;
5. dar a î n ţ e l e s — *propoziţie principală, coordonată cu 4*;
6. că în poezie i n t e r e s e a z ă originalitatea — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* a î n ţ e l e s*)*;
7. şi preocuparea lui a f o s t d e a s e s u s t r a g e influenţelor — *propoziţie principală, coordonată cu 5*;

Scanned with OKEN Scanner

8. încît... se simte nevoit — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 7 ;*
9. lucru curios — *propoziţie principală incidentă, cu predicatul subînţeles :* e ;
10. deşi plăcerea lui cea mai mare este — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 8 ;*
11. să citească pe poeţi — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 10 (elementul regent, verbul copulativ* este*)* ;
12. să le combată înrîurirea — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, adjectival* nevoit *din cadrul predicatului nominal* se simte nevoit ;
13. şi să facă a amuţi ecourile lor — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 8, coordonată cu 12 ;*
14. atunci cînd se apleacă — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 13 ;*
15. să construiască sintezele lui — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 14 (elementul regent, verbul* se apleacă, *la diateza reflexivă).*

122.

1. Mi se întîmplă destul de des, călătorind prin ţară — *propoziţie principală ;*
2. să aud oameni din puncte îndepărtate ale ei, orăşeni sau ţărani, vorbind ca academicienii sau ca actorii Teatrului Naţional — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, verbul reflexiv impersonal* se întîmplă*)* ;
3. Dar... nu este mai puţin adevărat — *propoziţie principală ;*
4. dacă limba literară comună a făcut atîtea progrese, o dată cu creşterea incontestabilă a culturii generale — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 3 ;*
5. că ascultînd mai mult şi mai atent, cu urechea aţintită nu numai către conţinutul comunicărilor, dar şi către forma lor, către afinitatea dintre termenii folosiţi, către legătura lor cu un anumit sector al activităţii publice, să nu bagi de seamă — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 3 (ele-*

Scanned with OKEN Scanner

mentul regent, expresia verbală impersonală, n u e s t e m a i p u ţ i n a d e v ă r a t*)*;
6. că, în materia generală a limbii literare, fiecare vorbitor t a i e o configuraţie lingvistică specială — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent, locuţiunea verbală* s ă n u b a g i d e s e a m ă*)*;
7. care e s t e a c e e a a pregătirii sale speciale de cultură, a profesiei sale, a situaţiilor sociale... adică a diferitelor stiluri ale limbii — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent, substantivul* c o n f i g u r a ţ i e*)*;
8. în care s e r e g ă s e ş t e mai des — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent, substantivul* s i t u a ţ i i l o r*)*.

123.

1. Dacă tu g î n d e ş t i — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 4*;
2. ce însemnătate a u a v u t maeştrii tăi pentru tot — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, verbul tranzitiv* g î n d e ş t i*)*;
3. c e a i d e v e n i t mai tîrziu — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, adjectivul, cu valoare substantivală,* t o t*)*;
4. s i m t e - ţ i întreaga răspundere — *propoziţie principală*;
5. atunci cînd a i d e v e n i t tu însuţi p r o f e s o r — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 4*;
6. În toată activitatea ta v e i f i n e l i n i ş t i t de o întrebare — *propoziţie principală*;
7. Şi p u r t a t de un dor — *propoziţie principală, coordonată cu 6*;
8. Printre tinerii adunaţi în jurul catedrei, cîte lumini s e v o r a p r i n d e — *propoziţie principală*;
9. ce vocaţii î ş i v o r l u a a v î n t u l — *propoziţie principală*;
10. dar mai cu seamă f i - v a printre ei un spirit mai bun ca al tău, o inimă mai încinsă, capabilă — *propoziţie principală, coordonată cu 9*;

Scanned with OKEN Scanner

11. să facă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 10 (elementul regent, adjectivul* capabilă);
12. ceea ce ai dorit — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul tranzitiv* să facă);
13. și n-ai putut duce la capăt? — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul tranzitiv* să facă), *coordonată cu 12;*
14. Ai dori — *propoziție principală;*
15. ca omul acesta să existe — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 14 (elementul regent, verbul tranzitiv* ai dori);
16. și tu să-i poți fi de ajutor — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 14 (elementul regent, verbul tranzitiv* ai dori), *coordonată cu 15.*

124.

1. În cursul acelor dezbateri furtunoase, s-a format în mine un îndemn: îndemnul de a nu părăsi pe acei... de a nu accepta exilul intern, de a trăi viața țării, de a nu mă despărți de sufletul ei — *propoziție principală;*
2. care păreau — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, pronumele demonstrativ* cei);
3. că au nevoie de mine — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul copulativ* părea u);
4. Acceptarea socialismului nu mi s-a părut grea — *propoziție principală;*
5. fiindcă știam de mult — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 4;*
6. că principiile lui sînt conforme rațiunii umane — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* știam);
7. Există oare om de bună-credință, cu mintea cumpănită, cu sufletul drept — *propoziție principală;*
8. care să nu admită — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent, substantivul* om);

9. că e s t e j u s t și f o l o s i t o r — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 8 (elementul regent, verbul tranzitiv,* s ă n u a d m i t ă*)*;
10. ca fiecare om s ă t r ă i a s c ă din munca lui, și nu din exploatarea muncii altora ? — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (elementul regent, expresia verbală impersonală* e s t e j u s t ș i f o l o s i t o r*)*.

125.

1. S ă - n o t în umbra ta, în apa — *propoziție principală* ;
2. care — preacredincioasă — s c a l d ă trupul tău — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* a p a*)* ;
3. și c u r g e - n pulberi în amiaza mare — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* a p a*), coordonată cu 2* ;
4. cum, la picioarele lui Dumnezeu, a c u r s, în rai — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă), subordonată față de 3* ;
5. cînd pentru prima dată mai grea ca aerul, după sărut, t e - a i r i d i c a t din iarbă, arsă toată — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4* ;
6. și heruvimilor li s - a p ă r u t — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4, coordonată cu 5* ;
7. că s e mai n a ș t e - o stea — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul reflexiv impersonal* s - a p ă r u t*)* ;
8. în timp ce mie, orbit de-un soare ... strigîndu-te, umblînd pe-o iarbă vie, mi s e p ă r e a — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4* ;
9. ce-mi s p u n e a — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent, substantivul* s o a r e*)* ;
10. că - s g o l — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul tranzitiv* s p u n e a*)* ;
11. că l a s sub tălpi pîrjol — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 8 (elementul regent, verbul reflexiv impersonal* s e p ă r e a*)*.

Scanned with OKEN Scanner

126.

1. Pădure împietrită, slavă ţie ! — *propoziţie principală* ;
2. Diforme, sumbre, lungi cariatide... s p u n e ţ i-mi — *propoziţie principală* ;
3. a căror muzicală bărbăţie puterile înaltului d e s f i d e — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, substantivul* c a r i a t i d e*)* ;
4. unde-i domul de azur — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* s p u n e ţ i*)* ;
5. pe care-l s p r i j i n e a ţ i jurîmprejur ? — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 4 (elementul regent, substantivul* d o m u l*)* ;
6. O... de vraja lor dintîi tu e ș t i s t r ă i n ă, pădure de tăceri și nemișcare ! — *propoziţie principală* ;
7. dacă raiul f u cîndva g r ă d i n ă cu pomi mărunţi și-n mijloc unul mare — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională (ipotetică), subordonată faţă de 6.*

127.

1. S ă t r e c i prin timp — *propoziţie principală* ;
2. s ă n u te-n t r e a c ă timpul ! — *propoziţie principală* ;
3. Să-l s c u t u r i de pe umăr — *propoziţie principală* ;
4. s ă-l d e z b r a c i — *propoziţie principală* ;
5. cum își d e z b r a c ă frunza anotimpul — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 4* ;
6. și viţa — arcul gol de pe araci — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă), subordonată faţă de 4, coordonată cu 5 ; predicatul este subînţeles :* (î ș i) d e z b r a c ă ;
7. Dar strugurii, culeși pe rînd cu mîna, și fructele — s ă f i e t a r i și d u l c i — *propoziţie principală* ;
8. ca gura ta s ă-m b e t e-n somn ţărîna — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 7* ;
9. cînd o s ă-ţi v i e vremea — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 8* ;

Scanned with OKEN Scanner

10. să te culci — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elemenul regent, substantivul* vremea).

128.

1. În pofida faptului ... în pofida faptului ... în pofida faptului ... mai hrănim iluzia cea mare — *propoziție principală*;
2. că fața ta se sparge ca o apă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* faptului);
3. cînd peștii îi mănîncă suprafața scînteind din solzi și lunecînd — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent, substantivul* apă);
4. că nu e răsuflarea ta acest pojar — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* faptului);
5. ce se naște — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent — substantivul* pojar);
6. gîlgîie — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* pojar);
7. și sùie — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* pojar), *coordonată cu 6*;
8. și se risipește în zadar — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* pojar), *coordonată cu 7*;
9. că unul se topește-n altul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* faptului);
10. și-amîndoi răsunăm în carne de tăunul — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* faptului), *coordonată cu 9*;
11. care zbîrnîie zburînd prin noi — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 10 (elementul regent, substantivul* tăunul);
12. c-am iubit noi înșine — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* iluzia).

Scanned with OKEN Scanner

129.

1. P ă r u — *propoziţie principală* ;
2. că s e v a r e p e z i la mine — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, verbul copulativ* p ă r u*)* ;
3. s ă m ă i a l a b ă t a i e — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 2* ;
4. s ă - m i s f a r m e capul cu cîrja lui de protopop — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 2* ;
5. P u t e a — *propoziţie principală* ;
6. s - o f a c ă — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* p u t e a*)* ;
7. e r a î n s t a r e — *propoziţie principală* ;
8. s ă - ş i ţ i n ă echilibrul şi pe un singur picior — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 7 (elementul regent, locuţiunea verbală intranzitivă* e r a î n s t a r e*)* ;
9. s e o b i ş n u i s e — *propoziţie principală* ;
10. dar atît i - a r f i t r e b u i t — *propoziţie principală, coordonată cu 5* ;
11. Tocmai m ă p r e g ă t e a m — *propoziţie principală* ;
12. s ă - l î m p u ş c în ficat — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 11 (elementul regent, verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* m ă p r e g ă t e a m*)* ;
13. şi î n c h i s e s e m ochii, o secundă — *propoziţie principală, coordonată cu 11* ;
14. ca s ă a m timpul — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 13* ;
15. s ă l e j u d e c pe toate, la rece — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 14 (elementul regent, substantivul* t i m p u l*)* ;
16. cînd î l a u z i i bîiguind — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 11 (avem, de fapt, a face cu o temporală inversă)* ;
17. p ă r e a — *propoziţie principală* ;
18. că s e t î n g u i e — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 17 (elementul regent, verbul copulativ* p ă r e a*)* ;
19. că s e î n e a c ă în Teuz — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 17 (elementul regent, verbul copulativ* p ă r e a*)* ;

Scanned with OKEN Scanner

20. și c e r e ajutor — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 17 (elementul regent, verbul copulativ* p ă r e a*); coordonată cu 19 ;*
21. dar încet — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 17 (elementul regent, verbul copulativ* p ă r e a*), coordonată cu 20 ; predicatul propoziției este subînțeles :* c e r e ;
22. s ă n u-și t r e z e a s c ă nevasta — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 21 ;*
23. care d o a r m e pe mal — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 22 (elementul regent, substantivul* n e v a s t a*) ;*
24. și care l-*ar* f i p u t u t salva — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 22 (elementul regent, substantivul* n e v a s t a*), coordonată cu 23.*

130.

1. N u m ă s f i e s c — *propoziție principală ;*
2. s ă s p u n — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* n u m ă s f i e s c*) ;*
3. că unul din factorii esențiali ai învățămîntului e l u c i d i t a t e a — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă s p u n*) ;*
4. Foarte multă vreme p i e r z i — *propoziție principală ;*
5. cînd c r e z i — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 4 ;*
6. că ș t i i — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* c r e z i*) ;*
7. ce n u ș t i i — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul tranzitiv* ș t i i*) ;*
8. De învățat tot o s ă le-n v e ț i — *propoziție principală ;*
9. dar întîi c r e z i — *propoziție principală, coordonată cu 8 ;*
10. că le ș t i i — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul tranzitiv* c r e z i*) ;*
11. și n u le-n v e ț i — *propoziție principală, coordonată cu 9 ;*
12. pe urmă . . . t e m i r i — *propoziție principală ;*
13. după ce a i v ă z u t — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 12 ;*

Scanned with OKEN Scanner

14. că n u m e r g e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* a i v ă z u t*)*;
15. ce-n v e ţ i mai departe — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 14*;
16. că n u ş t i i — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* a i v ă z u t*)*;
17. ce t r e b u i a — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 16 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u ş t i i*)*;
18. s ă ş t i i — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 17 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i a*)*;
19. de ce n u m e r g e ? — *propoziţie principală*;
20. Pînă la sfîrşit tot t r e b u i e — *propoziţie principală*;
21. s ă le-n v e ţ i — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 20 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i e*)*;
22. dar a i p i e r d u t cîţiva ani — *propoziţie principală, coordonată cu 20.*
23. Şi anii n u s e-n t o r c înapoi — *propoziţie principală.*

NOTĂ: Pronumele relativ c e trebuie considerat conjuncţie pentru prop. 17 şi complement direct pe lîngă verbul s ă ş t i i, în prop. 18.

131.

1. Cînd ochii mi-s î n c h i ş i — *propoziţie circumstanţială de timp, subordonată faţă de 2*;
2. c i u l e s c urechea — *propoziţie principală*;
3. Iar... din ochi p î n d e s c — *propoziţie principală, coordonată cu 2*;
4. cînd o-n c h i d pe ea — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 3*;
5. B a g ă d e s e a m ă ! — *propoziţie principală*;
6. Inima, străvechea, Ca pe-un etern semnal, mi-o u r m ă r e s c ! — *propoziţie principală*;
7. Streinule intrat aici hoţeşte ! Hoinarule căzut în mreaja mea ! I a-mi palma desfăcută — *propoziţie principală*;
8. şi c i t e ş t e — *propoziţie principală, coordonată cu 7*;
9. Nu soarta mea e-n ea, ci soarta ta — *propoziţie principală.*

Scanned with OKEN Scanner

132.

1. Zadarnic t e - n v î r t e ș t i pe lîngă poartă — *propoziție principală* ;
2. Cît timp problema mea r ă m î n e m o a r t ă — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 5* ;
3. Cît m ă f r ă m î n t — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 5* ;
4. s ă - i a f l u dezlegarea — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 3* ;
5. N u - ț i p ă r ă s e s c . . . închisoarea — *propoziție principală* ;
6. f i i s i g u r — *propoziție principală incidentă* ;
7. Căci, sau sub ziduri sau sub cer cu stele, Înconjurat de cercurile mele . . . eu s î n t l i b e r — *propoziție circumstanțială de cauză, subordonată față de 5* ;
8. Fie că d o r m pe prund — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 7* ;
9. ori blăni de biber — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 7, coordonată cu 8 ; predicatul este subînțeles :* d o r m.
10. Cît timp le a m pe ele — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 7.*

NOTĂ : Prepoziția subînțeleasă p e *(pe blăni)* și conjuncția o r i, din prop. 9, stabilesc un raport de corelație cu locuțiunea conjuncțională f i e c ă, din prop. 8, fapt care justifică existența prop. 9.

133.

1. Eu v o i r ă m î n e însă și pe rug, Ca și pe ziduri, d r e a p t ă și n e n f r î n t ă — *propoziție principală* ;
2. N u v o i z v î r l i blestemul ca pe-un jug — *propoziție principală* ;
3. Nici n u v o i d a i e r t a r e a ca o sfîntă — *propoziție principală, coordonată cu 2* ;
4. Ci, fără lacrimi, ca un om de rînd, V o i a ș t e p t a sub umedele tîmple — *propoziție principală, coordonată cu 3* ;
5. Ceea ce-i v î n t — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6* ;

Scanned with OKEN Scanner

6. să se preschimbe-n vînt — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent, verbul tranzitiv* voi aştepta*)*;

7. Şi... să mi se-ntîmple — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent, verbul tranzitiv* voi aştepta*), coordonată cu 6*;

8. ceea ce mi-e scris — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 7.*

134.

1. Şi mă voi mai preface-n continuare — *propoziţie principală*;

2. Chiar de mi-ar fi durerile-nzecite — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 1*;

3. Prea mare-i furtul — *propoziţie principală*;

4. ca să ţip — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 3*;

5. că doare — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 4 (elementul regent, verbul tranzitiv* să ţip*)*;

6. Aşa dor visurile împlinite — *propoziţie principală*;

7. Ca tînărul spartan ascund la mine O vulpe — *propoziţie principală*;

8. care atîta timp... e bine — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 7 (elementul regent, substantivul* vulpe*)*;

9. cît tace — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* timp*)*;

10. Şi muşcă - adînc din carnea mea — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8, coordonată cu 9 (elementul regent, substantivul* timp*)*;

11. Ce-am să mă fac — *propoziţie principală*;

12. cînd va porni — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 11*;

13. să latre? — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 12 (elementul regent, verbul tranzitiv* va porni*).*

Scanned with OKEN Scanner

135.

1. Ne-ar trebui o mie de ani — *propoziţie principală* ;
2. să reclădim — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 1* ;
3. Ce-am sfărîmat aseară cu despărţirea noastră — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, verbul tranzitiv* să reclădim*)* ;
4. Şi nici atunci nu-i sigur — *propoziţie principală, coordonată cu 1* ;
5. c-am mai putea — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 4 (elementul regent, expresia verbală impersonală* nu-i sigur*)* ;
6. să fim Eu creanga ta de aur, tu frunza mea albastră — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* am putea*).*

136.

1. Ori toată această lume . . . e pentru mine în primul rînd frumoasă, ca orice civilizaţie — *propoziţie principală* ;
2. pe care tu mi-ai descoperit-o — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, substantivul* lume*)* ;
3. în care stafia aceea . . . e la locul ei — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, substantivul* lume*)* ;
4. care îi apare unei femei din măgură aflată sub domnia nopţii şi a demonilor ei — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 3 (elementul regent, substantivul* stafia*)* ;
5. care şi-a creat de-a lungul secolelor valorile şi miturile ei în cîntece, obiceiuri, rituri sau vrăjitorii — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, substantivul* civilizaţie*)* ;
6. Şi . . . trebuie — *propoziţie principală* ;
7. cînd eu pictez un tablou . . . o femeie în curte, spălînd picioarele unor băieţi şi fete — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 6* ;

Scanned with OKEN Scanner

8. care în subiectul lui e b i z a r — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 7 (elementul regent, substantivul* t a b l o u*)*;
9. în timp ce din casă s e v ă d aurind geamurile lumînări aprinse — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 7*;
10. privitorul... s ă e x c l a m e înainte chiar de a i se explica — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i e*)*;
11. despre ce e v o r b a — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 (elementul regent, verbul reflexiv pasiv impersonal, la infinitiv,* a s e e x p l i c a*)*;
12. ce frumos! — *propoziție principală, cu predicatul subînțeles:* e.

137.

1. În primul rînd toată această lume... judecată la rece, și după datele... a f o s t o l u m e a sărăciei, chiar a mizeriei — *propoziție principală*;
2. care prin tine mă p a s i o n e a z ă atît de tare — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* l u m e*)*;
3. pe care le d e ț i n eu — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 1 (elementul regent, substantivul* d a t e l e*)*;
4. Viața ta, chiar, n u e ea m a r c a t ă de drama țăranului — *propoziție principală*;
5. care n u a p u t u t dispune de resursele necesare, pe vremea — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 4 (elementul regent, substantivul* ț ă r a n u l u i*)*;
6. cînd tu e r a i e l e v — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent, substantivul* v r e m e a*)*;
7. nu numai s ă te ț i n ă pînă la sfîrșit la școală — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5*;
8. dar s ă n u f i f o s t î n s t a r e — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5, coordonată cu 7*;

Scanned with OKEN Scanner

9. și atît cît te-a ținut — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 8* ;
10. să-ți cumpere un pantof — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 8 (elementul regent, locuțiunea verbală, intranzitivă,* să fi fost în stare*)* ;
11. și să nu fii silit, vara — *propoziție secundară circumstanțială consecutivă, subordonată față de 5, coordonată cu 8* ;
12. să te pitești de prietenii tăi — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 11 (elementul regent, locuțiunea verbală, intranzitivă,* să nu fii silit*)* ;
13. fiindcă erai desculț — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 12.*

138.

1. Ți-amintești — *propoziție principală* ;
2. reluă — *propoziție principală incidentă* ;
3. și eu... să mor odată — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul* era, *cu valoare impersonală)* ;
4. era — *propoziție principală* ;
5. cînd am băut oțet — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 3* ;
6. dar... mi-a părut bine — *propoziție principală, coordonată cu 4* ;
7. după ce am scăpat — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 6* ;
8. că n-am murit — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 6 (elementul regent, expresia verbală impersonală a* părut bine*)* ;
9. cu toate că uneori mă gîndesc — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 6* ;
10. de ce nu ne ia într-o zi Dumnezeu pe toți — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 9 (elementul regent, verbul intranzitiv, la diateza reflexivă,* mă gîndesc*)* ;
11. Știi — *propoziție principală* ;

12. s c h i m b ă ea discuţia cu acea abilitate naivă, dar atît de eficace, a celor — *propoziţie principală incidentă* ;
13. care prin sinceritate îşi c î ş t i g ă dreptul de a vorbi şi despre viaţa lor — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 12 (elementul regent, pronumele demonstrativ* c e l o r *)* ;
14. după ce a u v o r b i t despre a altora — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 13* ;
15. ţi-a m p o v e s t i t despre geaceul ăsta şi preşedinte — — *propoziţie principală* ;
16. atunci cînd a i f o s t pe la mine — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 15* ;
17. tot a ş a e — *propoziţie principală* ;
18. n u s - a s c h i m b a t nimic — *propoziţie principală* ;
19. Adică... v e z i şi singur — *propoziţie principală* ;
20. ce s ă - ţ i mai s p u n eu — *propoziţie principală* ;
21. c u m ne e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 19 (elementul regent, verbul tranzitiv* v e z i *)* ;
22. N u ş t i u — *propoziţie principală* ;
23. r e v e n i ea la întrebarea lui — *propoziţie principală incidentă* ;
24. n u ş t i u — *propoziţie principală* ;
25. de ce n u t r e b u i e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 24 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u ş t i u*)* ;
26. s ă n e l ă s ă m — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 25 (elementul regent, verbul impersonal* n u t r e b u i e*)* ;
27. dar ş t i u — *propoziţie principală, coordonată cu 24* ;
28. c ă n u t r e b u i e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 27 (elementul regent, verbul tranzitiv* ş t i u*)* ;

139.

1. Multă verdeaţă în jur — *propoziţie principală, cu predicatul subînţeles (construcţie nominală)* ;
2. Numai arătura noastră n e a g r ă, n e a g r ă — *propoziţie principală, cu verbul copulativ subînţeles :* e r a ;

Scanned with OKEN Scanner

3. Unul s e ţ i n e a la brabeţi, sticleţi, păsări necunoscute — *propoziţie principală* ;
4. altul m ă s u r a umbra Soarelui cu ciomagul — *propoziţie principală* ;
5. Şi din cînd în cînd s e a p l e c a — *propoziţie principală, coordonată cu 4* ;
6. s ă v a d ă — *propoziţie secundară circumstanţială de scop, subordonată faţă de 5* ;
7. ce dumnezeu se-n t î m p l ă Acolo jos — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 6 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă v a d ă*)* ;
8. De n u mai r ă s a r e odată cînepa, sub brazdă ? — *propoziţie secundară circumstanţială consecutivă, subordonată faţă de 7* ;
9. Oricum, s e c h e m a — *propoziţie principală* ;
10. că f a c e m o treabă — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 9 (elementul regent, verbul copulativ* s e c h e m a, *la reflexivul impersonal)* ; *verbul* a s e c h e m a *este echivalent, aici, cu* a î n s e m n a ; *subiectul e subînţeles* ;
11. a v e a m o funcţie — *propoziţie principală* ;
12. e r a m chiar m î n d r i — *propoziţie principală* ;
13. Şi . . . seara, la masă, . . . Noi m î n c a m cu multă demnitate — *propoziţie principală, coordonată cu 12* ;
14. ţ i n m i n t e — *propoziţie principală incidentă* ;
15. cînd n e s t r î n g e a m toţi Fraţii — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 13* ;
16. şi z b î r n î i a u lingurile — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 13, coordonată cu 15.*

140.

1. C e l m a i r ă u ne-a p ă r u t — *propoziţie principală* ;
2. cînd a m u r i t Gogu lui Duluman, Prietenul lui Nicolae — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, expresia verbală impersonală* (ne-) a p ă r u t c e l m a i r ă u*)* ;
3. Cînd s-a u d u s amîndoi pe linia-ntîia, în Tatra — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 2* ;

Scanned with OKEN Scanner

4. Dar înainte de asta, a u v e n i t pentru două zile Acasă, în permisie — *propoziție principală, coordonată cu 1* ;
5. S ă - ș i i a r ă m a s b u n — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 4* ;
6. și s ă p u n ă ochii pe cîte-o fată — *propoziție secundară circumstanțială de scop, coordonată cu 5* ;
7. Ca s ă - i s p u n ă — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 6* ;
8. s ă - i a ș t e p t e la poartă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă s p u n ă *)* ;
9. Dacă s e ș t i a u așteptați de cineva, ori logodiți — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 10 (elementul regent, verbul* e r a, *cu valoare impersonală)* ;
10. E r a — *propoziție principală* ;
11. ca și cînd n u i - a r mai f i p u t u t nimeri glonțul — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 10 (elementul regent, verbul copulativ* e r a *)* ;
12. Ori . . . m u r e a u de drag pentru patrie — *propoziție principală, coordonată cu 10* ;
13. chiar dacă m u r e a u — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 12.*

141.

1. N u t r e b u i a — *propoziție principală* ;
2. s ă f a c ă în nici un fel această călătorie — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul impersonal* n u t r e b u i a *)* ;
3. e r a u n g î n d pur și simplu, născut din relațiile ciudate — *propoziție principală* ;
4. pe care le s t a b i l i s e cu Olga — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 3 (elementul regent, substantivul* r e l a ț i i l e *)* ;
5. din cauză că s e r e î n t î l n i s e r ă după atîția ani — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 6* ;
6. n u p u t u s e r ă — *propoziție principală* ;
7. sau n u v o i s e r ă — *propoziție principală, coordonată cu 6* ;

Scanned with OKEN Scanner

8. să-și lămurească unul celuilalt evenimentele de atunci — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu voiseră*)*;
9. E adevărat — *propoziție principală*;
10. că nici ea nu-l încuraja — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 9 (elementul regent, expresia verbală impersonală* e adevărat*)*;
11. era reticentă — *propoziție principală*;
12. și-i dădea sentimentul — *propoziție principală, coordonată cu 11*;
13. că poartă o mască — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 12 (elementul regent, substantivul* sentimentul*)*;
14. din spatele căreia pîndește — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 13 (elementul regent, substantivul* mască*)*.

142.

1. Deși nici unul, chiar exagerînd grosolan, construindu-i o imagine încă mai perfidă, descriindu-i un farmec și mai accentuat, toți repetîndu-l pe Sebișan pe diverse tonuri, nu reușeau — *propoziție secundară circumstanțială concesivă, subordonată față de 3*;
2. să sune adevărat — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu reușeau*)*;
3. era vizibil — *propoziție principală*;
4. că totul era o făcătură, pe loc — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, expresia verbală impersonală* era vizibil*)*;
5. că nici unul nu se gîndise la ea vreodată astfel — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, expresia verbală impersonală* era adevărat*)*;
6. și încercau degeaba — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, expresia verbală impersonală* era vizibil*), coordonată cu 5*;

Scanned with OKEN Scanner

7. să se convingă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul tranzitiv* încercau);
8. și să convingă — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul tranzitiv* încercau), *coordonată cu 7.*

143.

1. Ar trebui — *propoziție principală*;
2. ca eu să mă simt față de mine însămi la fel de în siguranță ca atunci, cu Petru, atîta vreme — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul impersonal* ar trebui);
3. cît a trăit — *propoziție secundară circumstanțială de mod (propriu-zisă, cantitativă), subordonată față de 2*;
4. Să continue — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 1 (elementul regent, verbul impersonal* ar trebui);
5. să existe prin mine, prin siguranța și liniștea mea — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul tranzitiv* să continue);
6. care s-a menținut într-un echilibru precar — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent, substantivul* liniștea);
7. și eu am știut asta — *propoziție principală*;
8. și de aceea am venit — *propoziție principală, coordonată cu 7*;
9. ca s-o pun la încercare — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 8*;
10. pentru că... am aceeași tendință — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 9*;
11. de cînd nu mai este — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 10*;
12. să-mi descopăr corpul ca pe ceva străin — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 10 (elementul regent, substantivul* tendință);
13. așa cum fac acum — *propoziție secundară circumstanțială de mod (comparativă), subordonată față de 12*;

Scanned with OKEN Scanner

14. cînd îmi p i p ă i genunchii — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 13* ;
15. și . . . e — *propoziţie principală, coordonată cu 8* ;
16. dacă n u - i s i m t c a p e nişte p o l i p i capabili de creştere dezordonată — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 15 (elementul regent, verbul* e, *cu valoare impersonală)* ;
17. fiindcă îi s i m t deja î m b ă t r î n i ţ i — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 15.*

144.

1. De aceea s - a o p r i t — *propoziţie principală* ;
2. și eu a m p r o f i t a t de pauza — *propoziţie principală, coordonată cu 1* ;
3. pe care de-abia o a ș t e p t a m — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, substantivul* p a u z a*)* ;
4. și a m l u n g i t - o îmbrăcîndu-mi bluza încet, încheindu-mi cu grijă fiecare nasture, cu atîta grijă — *propoziţie principală, coordonată cu 2* ;
5. ca și cum a r f i p u t r e z i t dintr-o dată aţa — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă ireală), subordonată faţă de 4* ;
6. și a ș f i f o s t î n p e r i c o l — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă ireală), subordonată faţă de 4, coordonată cu 5* ;
7. s ă s e r u p ă de tot, și bluza, și orice alt veșmînt — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 6 (elementul regent, substantivul* p e r i c o l*)* ;
și a ș f i r ă m a s g o a l ă acolo, pe plajă, f ă r ă p u t i n ţ a — *propoziţie secundară circumstanţială de mod (comparativă ireală), subordonată faţă de 4, coordonată cu 6* ;
9. s ă m ă î n t o r c în sat — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 8 (elementul regent, substantivul* p u t i n ţ a*)* ;
10. unde a ș f i d o r i t — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 9 (elementul regent, substantivul* s a t*)* ;

Scanned with OKEN Scanner

11. să mă aflu din nou, adăpostită între patru pereți, nu afară, pe plaja aceea — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 10 (elementul regent, verbul tranzitiv* a ș fi dorit*)*;
12. care se golise — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 11 (elementul regent, substantivul* plaja*)*;
13. și nu mai rămăseserăm decît noi doi și, în depărtare, siluetele întunecate proiectate pe orizont ale unor pescari — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 11 (elementul regent, substantivul* plaja*), coordonată cu 12 și având elementul introductiv subînțeles:* **pe care;**
14. ce reparau probabil un năvod — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 13 (elementul regent, substantivul* pescari*)*;
15. stăteau aplecați — *propoziție principală*;
16. și apoi din nou se ridicau — *propoziție principală, coordonată cu 15*;
17. și mișcările lor, în mod curios, se potriveau cu ritmul greoi al zborului pescărușilor mari, grași, de deltă, al fregatelor — *propoziție principală, coordonată cu 16.*

145.

1. Cum să-ți explic? — *propoziție principală*;
2. Tot... a vorbit de la sine — *propoziție principală*;
3. ce ți-am povestit — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 2 (elementul regent, adjectivul* tot*, cu valoare de substantiv)*;
4. și numai așa, dintr-un fel de reflex al generalizării, ar mai trebui — *propoziție principală, coordonată cu 2*;
5. să continuu — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 4 (elementul regent, verbul impersonal* ar trebui*)*;
6. Individul ăsta ciudat e un fel de demonstrație a faptului — *propoziție principală*;
7. că... ești sortit eșecului — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* faptului*)*;

Scanned with OKEN Scanner

8. oricît a i f i de d o t a t — *propoziţie secundară circumstanţială concesivă, subordonată faţă de 7* ;
9. dacă n u r e s p e c ţ i . . . regula jocului, legea internă a domeniului . . . sau a epocii tale — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 7* ;
10. ca s ă s p u n aşa — *propoziţie principală incidentă* ;
11. căruia i t e d e d i c i — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 9 (elementul regent, substantivul* d o m e n i u l u i*).*

146.

1. Legea, principiul e s t e t o t u l — *propoziţie principală* ;
2. N u - l înţ e l e g i — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 4* ;
3. şi n u t e c o n f o r m i — *propoziţie secundară circumstanţială condiţională, subordonată faţă de 4, coordonată cu 2* ;
4. existenţa ta e s t e o simplă î n t î m p l a r e — *propoziţie principală* ;
5. E ş t i — *propoziţie principală* ;
6. şi mai degrabă n u e ş t i — *propoziţie principală, coordonată cu 5* ;
7. Cînd n u t e c o n f o r m e z i canonului — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 11* ;
8. ca s ă f o l o s i m expresia timpului său — *propoziţie principală incidentă* ;
9. cînd n u f a c i — *propoziţie secundară circumstanţială de timp, subordonată faţă de 11* ;
10. ceea ce t r e b u i e — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 9 (elementul regent, verbul tranzitiv* n u f a c i*)* ;
11. e ş t i l i c h i d a t — *propoziţie principală* ;
12. t e l i c h i d e z i simplu — *propoziţie principală* ;
13. pentru că n u e x i s t ă — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 12* ;
14. decît ceea ce t r e b u i e — *propoziţie secundară subiectivă, subordonată faţă de 13.*

Scanned with OKEN Scanner

147.

1. Dac-aș v o r b i prea mult, nu ție, ci altora — *propoziție secundară circumstanțială condițională, subordonată față de 2*;
2. poate s-ar î n t î m p l a cu unii — *propoziție principală*;
3. ce s-a î n t î m p l a t și cu tine — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 2 (elementul regent, verbul* s-ar î n t î m p l a, *la reflexivul impersonal)*;
4. Dar g a t a — *propoziție principală*;
5. a m p r o m i s — *propoziție principală*;
6. să t e r m i n tirada asta — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 5 (elementul regent, verbul tranzitiv* a m p r o m i s*)*;
7. fără de care . . . c r e d — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 6 (elementul regent, substantivul* t i r a d a*)*;
8. cine ș t i e — *propoziție principală incidentă*;
9. că n u s e p u t e a, nu pentru tine, ci pentru mine — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 7 (elementul regent, verbul tranzitiv* c r e d*)*;
10. Eu personal . . . să ți-o s p u n — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i a*)*;
11. t r e b u i a — *propoziție principală*;
12. pentru că d e c e l a s e m niște asemănări tulburătoare — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 10*;
13. sau pentru că s î n t mereu în marginea lor — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 10, coordonată cu 12*;
14. și de fiecare dată a l u n e c — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 10, coordonată cu 13*;
15. și t r e b u i e — *propoziție secundară circumstanțială de cauză, subordonată față de 10, coordonată cu 14*;
16. să-m i a m i n t e s c bine nu numai de plajă, ci și de clipa — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 15 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i e*)*;
17. în care corpul meu mi s-a p ă r u t u n p o l i p uriaș, u n a n i m a l inferior, cu tendințe proliferative — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 16 (elementul regent, substantivul* c l i p a*)*.

Scanned with OKEN Scanner

148.

1. Ilie, Ilie, și acum u i t e — *propoziție principală* ;
2. s-a o p r i t — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 1 (elementul regent, interjecția cu valoare verbală* u i t e*)* ;
3. și... v a t r e b u i — *propoziție principală, coordonată cu 1* ;
4. senzația s-o t r a n s f o r m în cuvinte — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, verbul impersonal* v a t r e b u i*)* ;
5. sau să mai n ă s c o c e s c o mică istorioară — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 3 (elementul regent, verbul impersonal* v a t r e b u i*), coordonată cu 4* ;
6. sau s ă - l f a c — *propoziție secundară circumstanțială de scop, subordonată față de 5* ;
7. s ă î n ț e l e a g ă — *propoziție secundară completivă indirectă, subordonată față de 6 (elementul regent, verbul* s ă f a c*, cu valoare intranzitivă cînd înseamnă „a determina, a obliga“) ; GA o consideră predicativă suplimentară* ;
8. și... n-a mai r ă m a s nimic, decît doar faptul — *propoziție principală, coordonată cu 3* ;
9. cînd a î n ț e l e s — *propoziție secundară circumstanțială de timp, subordonată față de 8* ;
10. că a î n ț e l e s — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 8 (elementul regent, substantivul* f a p t u l*)* ;
11. și mai t r e b u i e — *propoziție principală, coordonată cu 8* ;
12. s ă f a c ă u n e f o r t — *propoziție secundară subiectivă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul impersonal* t r e b u i e*)* ;
13. ca s ă î n ț e l e a g ă — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 12 (elementul regent, substantivul* e f o r t*)* ;
14. ce s e g ă s e ș t e în spatele acestei înțelegeri — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 13 (elementul regent, verbul tranzitiv* s ă î n ț e l e a g ă*)* ;
15. și așa, pînă la sfîrșit — *propoziție principală, coordonată cu 11 ; propoziția are predicatul subînțeles.*

Scanned with OKEN Scanner

149.

1. Mi-era frică — *propoziţie principală* ;
2. să nu mi se crape în două învălmăşeala unitară, punctul — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, construcţia intranzitivă* mi-era frică*)* ;
3. în care mă aflam — *propoziţie secundară atributivă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, substantivul* punctul*)* ;
4. să nu am două braţe — *propoziţie secundară completivă indirectă, subordonată faţă de 5 (elementul regent, construcţia intranzitivă* îmi era frică*)* ;
5. îmi era frică — *propoziţie principală* ;
6. şi pentru vedere... frică mi-era — *propoziţie principală, coordonată cu 5* ;
7. să nu am doi ochi — *propoziţie secundară circumstanţială de cauză, subordonată faţă de 6* ;
8. Cum, necum, nimenea nu ne-a luat în seamă — *propoziţie principală* ;
9. Cum, necum m-am trezit cu două sprîncene — *propoziţie principală* ;
10. Multă vreme am crezut — *propoziţie principală* ;
11. că toate acestea, spaime de plod, de sămînţă, şi de icră, sunt — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 10 (elementul regent, verbul tranzitiv,* am crezut*).*

150.

1. Din cînd în cînd nu mai vor ... nici animalele de pe pămînt — *propoziţie principală* ;
2. să fie — *propoziţie secundară completivă directă, subordonată faţă de 1 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu vor*)* ;
3. ceea ce sînt — *propoziţie secundară predicativă, subordonată faţă de 2 (elementul regent, verbul copulativ* să fie*)* ;
4. Piatra mumă naşte numai piatră băiat — *propoziţie principală* ;
5. albina... naşte numai trîntor — *propoziţie principală* ;

6. care pe regină o a mîncat — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 5 (elementul regent, substantivul* albina*)*;
7. Copacul nu mai dă fructă — *propoziție principală*;
8. ci se zbate — *propoziție principală, coordonată cu 7*;
9. se luptă împotriva unui vînt — *propoziție principală*;
10. ce nu e — *propoziție secundară atributivă, subordonată față de 9 (elementul regent, substantivul* vînt*)*;
11. Din cînd în cînd nu mai vor... lucrurile și ființele — *propoziție principală*;
12. să fie — *propoziție secundară completivă directă, subordonată față de 11 (elementul regent, verbul tranzitiv* nu vor*)*;
13. ceea ce sînt — *propoziție secundară predicativă, subordonată față de 12 (elementul regent, verbul copulativ* să fie*)*;
14. ce au fost — *propoziție secundară atributivă. subordonată față de 11 (elementul regent, substantivele* lucrurile și ființele*)*.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIA TEXTELOR

Agârbiceanu, Ion, *Arhanghelii*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1956 ;

Agârbiceanu, Ion, *Opere*, vol. V, Editura pentru literatură, București, 1968 ;

Agârbiceanu, Ion, *Opere*, vol. VI, Editura Minerva, București, 1971 ;

Bengescu-Papadat, H. *Fecioarele despletite ; Concert din muzică de Bach*, Editura pentru literatură, București, 1966 ;

Birou, Virgil, *Lume fără cer*, Editura Facla, Timișoara, 1973 ;

Blaga, Lucian, *Ceasornicul de nisip*, Editura Dacia, Cluj, 1973 ;

Caragiale, I. Mateiu, *Craii de Curtea veche*, Editura pentru literatură, București, 1965 ;

Coșbuc, G. *Versuri*, Editura pentru literatură, București, 1961 ;

Creangă, Ion, *Opere*, vol. I și II, Editura Minerva, București, 1961 ;

Delavrancea-Ștefănescu, B. *Scrieri alese*, vol. I, *Proza*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1958 ;

Doinaș, Aug. Ștefan, *Versuri*, Editura Eminescu, București, 1972 ;

Eminescu, Mihai, *Poezii*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1958 ;

Graur, Al., *Fondul principal al limbii române*, Editura științifică, București, 1957 ;

Iorga, N., *Pagini alese*, vol. I și II, Editura pentru literatură, București, 1965 ;

Iorga, N., *Oameni cari au fost*, vol. I și II, Editura pentru literatură, București, 1967 ;

Iorga, N., *Peisagii*, Editura Dacia, Cluj, 1972 ;

Ivasiuc, Al., *Interval*, Editura pentru literatură, București, 1968 ;

Scanned with OKEN Scanner

Ivasiuc, Al., *Păsările*, Editura Cartea românească, București, 1970 ;
Minulescu, Ion, *Scrieri*, vol. I, *Versuri*, Editura pentru literatură, București, 1966 ;
Petrescu, Camil, *Patul lui Procust*, Editura Facla, Timișoara, 1973 ;
Philippide, Al., *Monolog în Babilon*, Editura pentru literatură, București, 1967 ;
Popescu, Petru, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, Editura Cartea românească, București, 1972 ;
Popovici, Titus, *Moartea lui Ipu*, ediția a II-a, Editura Albatros, București, 1971 ;
Preda, Marin, *Intrusul*, Editura pentru literatură, București, 1968 ;
Preda, Marin, *Risipitorii*, ediția a II-a, revăzută, definitivă, Editura pentru literatură, București, 1969 ;
Preda, Marin, *Moromeții*, 3 vol. Editura Minerva, „Biblioteca pentru toți", București, 1970 ;
Preda, Marin, *Marele singuratic*, Editura Cartea românească, București, 1972 ;
Rebreanu, Liviu, *Opere alese*, vol. I și II, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1959 ;
Rebreanu, Liviu, *Răscoala*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957 ;
Sadoveanu, Mihail, *Opere*, vol. XIII, *Frații Jderi*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1958 ;
Sorescu, Marin, *La lilieci. Poeme*, Editura Eminescu, București, 1973 ;
Stanca, Radu, *Poezii*, Editura Albatros, București, 1973 ;
Stancu, Zaharia, *Desculț*, Editura pentru literatură, București, 1962 ;
Stănescu, Nichita, *În dulcele stil clasic*, Editura Eminescu, București, 1970 ;
Titel, Sorin, *Mi-am amintit de zăpadă*, Editura Eminescu, București, 1973 ;
Vianu, Tudor, *Jurnal*, Editura Eminescu, București, 1970 ;
Voinești-Brătescu, Al. Ioan, *Întuneric și lumină. În lumea dreptății*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1957 ;
Zamfirescu, Duiliu, *Viața la țară*, Editura pentru literatură, București, 1965.

Scanned with OKEN Scanner

INDICELE
PROPOZIȚIILOR SECUNDARE ȘI INCIDENTE

Propoziția secundară atributivă : 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 53, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 134, 136, 137, 138, 141, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150 ;

Propoziția secundară completivă directă : 1, 4, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 84, 86, 87, 90, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 130, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 146, 147, 148, 149, 150 ;

Propoziția secundară completivă indirectă : 1, 14, 15, 16, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 55, 56, 58, 63, 64, 67, 71, 74, 76, 91, 93, 95, 97, 99, 101, 106, 108, 120, 121, 123, 129, 130, 137, 138, 148, 149 ;

Propoziția secundară predicativă : 2, 5, 7, 9, 11, 19, 29, 33, 42, 57, 65, 68, 70, 71, 74, 78, 80, 83, 85, 86, 94, 95, 101, 103, 105, 110, 116, 117, 121, 124, 129, 139, 140, 150 ;

Propoziția secundară subiectivă : 1, 3, 7, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 33, 35, 36, 39, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 53, 54, 56, 58, 59, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 98, 99, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 111, 112, 114, 116, 118, 122, 124, 125, 130, 133, 135, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148 ;

Scanned with OKEN Scanner

Propoziția secundară circumstanțială concesivă : 17, 18, 20, 21, 22, 28, 32, 36, 43, 46, 47, 52, 57, 64, 69, 72, 77, 79, 91, 92, 93, 106, 108, 110, 111, 116, 121, 122, 132, 134, 138, 140, 142, 145 ;

Propoziția secundară circumstanțială condițională : 1, 2, 18, 23, 24, 26, 34, 35, 37, 44, 63, 67, 71, 72, 88, 90, 100, 103, 113, 119, 120, 123, 126, 145, 146, 147 ;

Propoziția secundară circumstanțială consecutivă : 5, 14, 15, 22, 28, 32, 33, 34, 40, 48, 54, 56, 60, 61, 62, 65, 76, 79, 82, 96, 120, 121, 127, 134, 139 ;

Propoziția secundară circumstanțială de cauză : 2, 12, 14, 15, 17, 21, 23, 25, 28, 37, 38, 39, 41, 42, 46, 47, 62, 63, 64, 65, 66, 77, 90, 96, 103, 104, 105, 106, 107, 111, 115, 116, 117, 121, 124, 132, 137, 141, 143, 146, 147 ;

Propoziția secundară circumstanțială de loc : 65, 79, 82, 111 ;

Propoziția secundară circumstanțială de mod propriu-zisă : 1, 2, 10, 13, 15, 36, 41, 42, 51, 52, 68, 76, 81, 91, 97, 98, 106, 107, 108, 117, 125, 143 ;

Propoziția secundară circumstanțială comparativă : 1, 8, 9, 13, 15, 17, 28, 32, 75, 81, 82, 91, 98, 115, 127, 143 ;

Propoziția secundară circumstanțială comparativă condițională : 60, 87, 88, 144 ;

Propoziția secundară circumstanțială de măsură progresivă : 24 ;

Propoziția secundară circumstanțială de scop : 14, 24, 27, 30, 31, 34, 39, 40, 50, 54, 63, 64, 69, 70, 78, 83, 89, 101, 103, 108, 115, 129, 132, 135, 137, 139, 140, 143, 148 ;

Propoziția secundară circumstanțială de timp : 9, 16, 26, 28, 35, 46, 49, 56, 61, 63, 64, 66, 68, 69, 71, 73, 75, 80, 82, 95, 97, 101, 102, 105, 115, 116, 121, 123, 125, 127, 129, 130, 131, 132, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 143, 146, 148 ;

Propoziții incidente : 11, 12, 33, 34, 106, 121, 132, 138, 139, 145, 146, 147.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Prefață (S.D.) 5
Metodologia analizei sintactice (A.M.) 8
Texte analizate și comentate (A.M : 1—10, 36—50 ; S.D. : 11—35) 21
Texte propuse pentru rezolvare 111
Analiza textelor propuse pentru rezolvare (A.M. : 51—100 ; S.D. : 101—150) . . 141
Bibliografia textelor 254
Indicele propoziţiilor secundare și incidente (S.D.) 257

Scanned with OKEN Scanner